

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 73 · 3. mai
Sesjonen 2021–2022

Møte tirsdag den 3. mai 2022 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 73):

1. Stortingets vedtak til lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven) (Lovvedtak 61 (2021–2022), jf. Innst. 234 L (2021–2022) og Prop. 214 L (2020–2021))
2. Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker
3. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Rauand Ismail om å hente hjem norske barn og kvinner fra interneringsleirer i Syria (Innst. 260 S (2021–2022), jf. Dokument 8:102 S (2021–2022))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Bengt Rune Strifeldt, Silje Hjemdal og Morten Stordalen om tap av stemmerett for terrordømte (Innst. 261 S (2021–2022), jf. Dokument 8:103 S (2021–2022))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen om endring av straffeprosessloven (varetektsfengsling av terrormistenkete) (Innst. 262 L (2021–2022), jf. Dokument 8:104 L (2021–2022))
6. Interpellasjon fra representanten Sandra Bruflot til helse- og omsorgsministeren:
«I desember 2021 la Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) frem rapporten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand?». Rapporten undersøker forholdene rundt øksedrapet i Haugesund i 2019 og konkluderer blant annet med at samarbeidet mellom justis og helse var for dårlig. Rapporten beskriver usikkerhet rundt hvilken helsehjelp som kan gis, og om det er tillatt å etablere tvangshjemler for pasienter i varetektsurrogat, og at politiet i for liten grad utnytter muligheten til å fremsette begjæring om tvangsinnleggelse. Det er også behov for tydeligere regler og retningslinjer om kunnskapsdelingen mellom politiet og helsetjenesten. Hvordan vil helse- og omsorgsministeren følge opp Ukoms anbefalinger for å sikre at samhandlingen mellom justis og helse forbedres?»
7. Interpellasjon fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:
«I desember 2021 la Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) frem rapporten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand?». Rapporten undersøker forholdene rundt øksedrapet i Haugesund i 2019 og konkluderer blant annet med at samarbeidet mellom justis og helse var for dårlig. Rapporten beskriver usikkerhet rundt hvilken helsehjelp som kan gis, og om det er tillatt å etablere tvangshjemler for pasienter i varetektsurrogat, og at politiet i for liten grad utnytter muligheten til å fremsette begjæring om tvangsinnleggelse. Det er også behov for tydeligere regler og retningslinjer om kunnskapsdelingen mellom politiet og helsetjenesten. Hvordan vil statsråden følge opp Ukoms anbefalinger for å sikre at samhandlingen mellom justis og helse forbedres?»
8. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser (Innst. 264 S (2021–2022), jf. Dokument 8:140 S (2021–2022))
9. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Liv Kari Eskeland, Kari-Anne Jønnes og Mathilde Tybring-Gjedde om auka kompetanse innan riving og demontering (Innst. 263 S (2021–2022), jf. Dokument 8:131 S (2021–2022))
10. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Forsvarsdepartementet (økonomiske tiltak som følge av krigen i Ukraina) (Innst. 270 S (2021–2022), jf. Prop. 78 S (2021–2022))
11. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Erlend Wiborg og Terje Halleland om å fjerne drivstoffavgiftene for å kompensere for en ekstraordinær prisutvikling (Innst. 265 S (2021–2022), jf. Dokument 8:150 S (2021–2022))
12. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og

Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger (Innst. 266 S (2021–2022), jf. Dokument 8:154 S (2021–2022))

13. Interpellasjon fra representanten André N. Skjelstad til landbruks- og matministeren:

«Naturen er vår viktigste fornybare ressurs, og må brukes og forvaltes på en effektiv og skånsom måte. Derfor må bioøkonomien være helt sentral i det grønne skiftet. Bioøkonomien realiseres av muliggjørende teknologier som genteknologi. Nye metoder som genredigering er muliggjørende teknologi for klimatilpasning og bærekraftig transformasjon av verdens matsystemer. EU-kommisjonen tror genredigering kan bidra til å oppnå målene i blant annet Green Deal og FNs bærekraftsmål, og har derfor varslet endringer i regelverket for genteknologi. I Norge er vi imidlertid i startgropa på området. At genteknologiutvalget jobber med en NOU er ingen grunn til å vente med å ta tak i temaet her. Da vil teknologien og politikken defineres på andre premisser.

Hvordan vil statsråden jobbe for at Norge henger med i den raske utviklingen innen genteknologi for en trygg og bærekraftig bioøkonomi?»

14. Referat

Presidenten: Representantene Ingvild Wethrus Thorsvik, Trond Helleland, Lise Christoffersen, Morten Wold, Lise Selnes, Even Eriksen, Linda Hofstad Helleland og Ingjerd Schou, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Akershus, Tobias Hangaard Linge, tar nå sete.

Fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Mona Fagerås fra og med 3. mai og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Christian Torset, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Christian Torset er til stede og vil ta sete.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Erlend Wiborg vil framsette tre representantforslag.

Erlend Wiborg (FrP) [10:02:29]: På vegne av stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om ikke å bistå med henting av voksne terrorister til Norge.

Så vil jeg framsette et representantforslag på vegne av stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug og meg selv om midlertidig stans i mottak av kvoteflyktninger.

Sist, men ikke minst vil jeg framsette et representantforslag på vegne av Per-Willy Amundsen, Himanshu Gulati og meg selv om opprettelse av asylmottak i utlandet etter dansk eller britisk modell.

Presidenten: Representanten Guri Melby vil framsette et representantforslag.

Guri Melby (V) [10:03:22]: På vegne av representantene Abid Raja, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen, Grunde Almeland og meg selv vil jeg framsette et forslag om en ny norsk EU-utredning.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Presidenten vil med henvisning til forretningsordenen § 68 foreslå å fravike den alminnelige behandlingsmåten for interpellasjonsdebatter i sakene nr. 6 og 7 ved at disse blir behandlet sammen. De to interpellasjonene berører samme tema og er stilt til statsråder.

– Ingen innvendinger er kommet mot dette, og det anses vedtatt.

Presidenten vil foreslå at debatten begrenses til 2 timer og 7 minutter, og at taletiden fordeles slik:

- Først får de to interpellantene inntil 10 minutter hver.
 - Deretter får de to statsrådene inntil 10 minutter hver.
 - Det åpnes så for inntil 15 innlegg à 5 minutter fra andre representanter.
 - Til slutt gis henholdsvis interpellantene og statsrådene ett innlegg hver på inntil 3 minutter.
- Ingen innvendinger er kommet mot dette, og det anses vedtatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:45]

Stortingets vedtak til lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven) (Lovvedtak 61 (2021–2022), jf. Innst. 234 L (2021–2022) og Prop. 214 L (2020–2021))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:05:11]

Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [10:05:39]:

Om ti dager, den 13. mai, er det 74 år siden Winston Churchill sto her og snakket til Stortinget. Europa og verden hadde lagt historiens verste krig bak seg bare tre år tidligere. Hitlers tyranni var knust. I vest hadde demokratiet vunnet. Churchill benyttet anledningen til å framheve det som for meg er kjernen i demokratiet: det parlamentariske system. Churchill sa da at det parlamentariske system sørger for at regjeringa og dens medlemmer er folkets tjenere, ikke folkets herskere.

Omtrent samtidig som han sto her og talte, tok kommunistene over makten i Tsjekkoslovakia – støttet og orkestrert av en diktator i Moskva. Nasjonalforsamlingen i Praha ble omgjort til et dukketeater uten reell innflytelse, og regjeringa ble folkets brutale herskere, ikke folkets tjenere. En tilsvarende utvikling fant sted i resten av Øst-Europa.

I dag er det Ukraina som slåss på liv og død for å bevare sitt demokrati og sin selvstendighet. Som president Zelenskyj uttrykte da han talte til Stortinget 30. mars:

Ukraina kjemper for å beskytte vår stat og vår livsstil – demokratisk, fri, med full beskyttelse av rettigheter og friheter for alle.

Nok en gang er det en leder i Moskva med forvridde tanker om egen storhet og nasjonalisme som forsøker å knuse demokratiet.

I Norge tar de fleste av oss demokratiet og freden nærmest for gitt. Den siste tids utvikling i Europa har gitt oss en brutal påminnelse om at verken demokrati eller fred er noen selvfølge. Det er noe vi må kjempe for, stå opp for – hver eneste dag. Kjernen i den kampen er folkets vilje, representert ved oss, spesielt parlamentet, som er folkevalgt.

I Norge har vi et parlament vi kan være stolte av, et storting som i 208 år har fremmet fred, frihet og demokrati – ikke bare i Norge, men også i andre deler av verden.

I dag er begrepene «Europa» og «demokratiske verdier» veldig tett sammenkoblet, verdier som fred, frihet, demokrati og menneskerettigheter. Derfor er Russlands angrepskrig mot Ukraina et vendepunkt i europeisk historie. Det er ikke bare et angrep på Ukraina. Det er også et angrep på våre verdier. Det demokratiske Europa har svart. EU viser ny og konkret relevans som en sikkerhetspolitisk aktør. Putins brutale krig har styrket det europeiske verdifelleskapet og det europeiske samholdet.

Krigen har preget vårt samarbeid med EU dette halvåret, og den vil påvirke veien videre for regjeringas europapolitikk. Norge må forholde seg til EUs taktskifte på

sentrale politikkområder. Det kan også påvirke vårt handlingsrom i samarbeidet. Jeg vil derfor i dag konsentrere meg om de overordnede linjene i vår europapolitikk.

Russlands angrepskrig mot Ukraina har allerede fått konsekvenser for EUs sikkerhets- og forsvarspolitik, men det er også utfordringer knyttet til energiforsyning og Europas økonomiske situasjon. Krigen påvirker også Europas grønne giv, omstilling, demokrati og rettsstat.

To ganger i året redegjør jeg for Stortinget om vårt forhold til EU og EØS. Det er et omfattende forhold. Jeg dekker ikke alle aspekter ved forholdet i hver eneste redegjørelse. Denne gangen er det naturlig nok slik at jeg vil fokusere på krigen i Ukraina.

EU har stått og står samlet i reaksjonen på Russlands angrepskrig. Hele EUs verktøykasse er tatt i bruk. Som statsministeren sa i sin tale til Stortinget 3. mars:

«EUs normative, økonomiske, politiske og lovgivende kraft har aldri vært sterkere.»

Det har også gjort at Norges respons på invasjonen har vært sterkere – og har blitt sterkere.

EU vedtok raskt den mest omfattende sanksjonspakken de har innført noensinne. Det rammer nå den russiske økonomien hardt. Konsekvensene er tøffe også for mange av EUs medlemsland, men samholdet innad i EU fortsetter. Norge har sluttet seg til EUs sanksjoner mot Russland og Hviterussland. Slik bidrar vi til en sterk og samlet europeisk respons. Regjeringa har innført sanksjonene ikke på grunn av EU, men av samme grunn som EU.

Målet er å stoppe finansiering av krigsmaskinen, hindre Russland i å få tak i teknologi, kunnskap, varer og tjenester som kan brukes til krigføring, straffe dem som er delaktige i krigen, ved å fryse deres økonomiske midler og eiendommer, frata dem retten til å ferdes i Norge og andre europeiske land.

Bare ett av EUs tiltak er ikke gjennomført i norsk rett, og det er forbudet mot Russia Today, RT, og Sputnik. Det skyldes at vår grunnlov forbyr forhåndssensur. Å blokkere RT og Sputnik vil derfor kunne være grunnlovsstridig, selv om vi vet at de begge i realiteten er propagandamaskiner for Putins regime.

Vi har sluttet oss til EUs beslutning om stenging av havner for russiske fartøy og forbudet mot russisk vei-transport. Havneforbudet omfatter skip på over 500 bruttotonn som seiler kommersielt i internasjonal fart, yachter og enkelte lystfartøy og fritidsfartøy. Forbudet omfatter ikke fiskefartøy og vil normalt heller ikke omfatte søk- og redningsfartøy eller forskningsfartøy. Forbudet gjennomføres for havner i Fastlands-Norge og gjelder fra 7. mai.

Forbudet mot godstransport på vei vil gjelde for transportforetak etablert i Russland og gjelder umiddelbart. Det gjøres unntak for leveringspliktig post. I tillegg

er det mulig for transportforetak å søke Utenriksdepartementet om unntak for transport av enkelte varer, som f.eks. medisinske produkter og landbruksprodukter.

Ukraina kjemper en forsvarskrig mot russiske invasjonstyrker. Vi støtter Ukraina i denne kampen. Som mange andre europeiske land har Norge sendt våpen og militært utstyr.

For første gang i historien gir også EU denne typen støtte til et annet land. 1 milliard euro er satt av til militær bistand til Ukraina. EUs medlemsland finansierer våpnene gjennom European Peace Facility.

I tillegg har Storbritannia etablert en mekanisme for innkjøp av våpen og militært materiell til Ukraina. Som statsministeren redegjorde for i Stortinget i forrige uke, vil regjeringa bevilge 400 mill. kr gjennom denne mekanismen.

Behovet for sivil og humanitær bistand er enormt, både i Ukraina og i nabolandene. Koordineringsbehovet er stort. EUs ordning for sivil beredskap har vært en veldig effektiv kanal. Her deltar Norge gjennom EØS-avtalen. Gjennom EUs ordning for sivil beredskap har Norge stilt til rådighet til sammen 365 mill. kr til materiell støtte og medisinsk bistand. Gjennom denne kanalen har vi sendt kirurgisk materiell, smittevernutstyr, medisiner og ambulanser til Ukraina. Til Moldova og Slovakia har vi sendt utstyr til flyktningmottak: telt, senger og medisiner.

Gjennom ordningen har vi også kunnet overføre ukrainske pasienter til norske sykehus. Et norsk ambulansesfly er til fri disposisjon for EU for medisinsk evakuering av ukrainske pasienter til Norge og andre europeiske land.

Som ledd i EUs kartlegging har Norge meldt inn at norske sykehus foreløpig kan ta imot rundt 550 ukrainske pasienter med behov for sykehusbehandling, og også deres pårørende. Med familie vil dette bety evakuering av inntil 2 750 personer. Norske helseeksperter har også deltatt i helseteam på oppdrag i regionen, for å bidra i arbeidet med evakuering av pasienter.

Vi har også åpnet opp for at deler av EØS-midlene kan brukes til å avhjelpe håndteringen av ukrainske flyktninger i mottakerlandene. Det skjer i nær dialog med mottakerlandene og innenfor de rammene som gjelder for EØS-midlene. Det er viktig for oss at EØS-midlene ikke opererer i et vakuum, men kan ta inn over seg de endrede realitetene i flere av våre mottakerland, slik de opplever det nå.

Ukraina har, slik Moldova og Georgia har gjort, søkt om medlemskap i EU. Søknaden har blitt mottatt og blir behandlet på ordinær måte i EUs institusjoner. Det er av stor symbolsk og strategisk betydning både for Ukraina og for resten av Europa. At disse landene vender seg mot EU som en slags geopolitisk havn, gir et stort ansvar til

EU. Norge vil, i tråd med tidligere praksis, innrette sin bistand til disse landene på en måte som støtter opp om deres integrasjon i det europeiske samarbeidet.

Ressursbehovene i Ukraina vil være enorme i mange år framover. Regjeringa etablerer derfor et ambisiøst og langsiktig engasjement. Det strekker seg utover krisens varighet og inn i en kommende gjenoppbyggingsfase. Denne innsatsen gjør vi i nært og tett samarbeid med EU.

Vi har satt av 2 mrd. kr til bistand til Ukraina og til nabolandene. I krigens første fase har vi vært blant de største humanitære giverne, også i absolutte tall. 1,8 mrd. kr er fordelt, og det meste er utbetalt. 100 mill. kr er øremerket Moldova. Støtten går i hovedsak gjennom FN og humanitære organisasjoner med erfaring fra slike kriseområder.

Vi trodde historiene om store flyktningstrømmer og potensielle sultkatastrofer i Europa var nettopp det: historie, som katastrofene i Ukraina på 1920- og 1930-tallet, hvor Fridtjof Nansen og statsminister Johan Ludwig Mowinckel engasjerte seg. Nå er vi vitne til den største flyktningstrømmen i Europa siden annen verdenskrig. Russlands krigføring har sendt over 12 millioner mennesker på flukt. Mange av dem er internt fordrevne. Mange av dem er barn og andre sårbare mennesker. Fra første stund har Norge samarbeidet nært med EU for å få oversikt over denne situasjonen.

Personer som er fordrevet fra Ukraina, kan få midlertidig beskyttelse her i Norge. Norske kommuner og lokalsamfunn har stilt opp og tatt imot dem som er drevet på flukt, noe statsministeren redegjorde for i forrige uke.

Regjeringa legger vekt på å bidra til fordeling av flyktninger innenfor den europeiske rammen. Vi deltar bl.a. i krisehåndteringsmøter med EUs institusjoner og medlemsland. Vi har tilbudt overføring av 2 500 fordrevne fra Moldova. Som statsministeren nevnte, ønsker mange av disse å bli værende for å kunne vende raskt hjem når det er mulig, men vi vet ikke hvordan situasjonen utvikler seg.

Russlands krig i Ukraina har særlig påvirket samarbeidet i EU på to politikkområder: sikkerhet og forsvar og energi og klima. Grunnlaget for utviklingen var lagt før krigen i Ukraina. EU har over flere år styrket samarbeidet for å gjøre medlemslandene mindre sårbare og avhengige og mer handlekraftige i møte med en stadig tøffere internasjonal konkurranse. Pandemien har også forsterket dette behovet.

EU har allerede lagt et løp for å nå klimamålene på en måte som omstiller økonomi og samfunn på det vi vil kalle en gjennomgripende måte.

NATOs betydning som kollektiv forsvarsallianse er også styrket. NATO forblir bærebjelken for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Under krigen har vi sett en god arbeidsdeling og koordinering mellom NATO og EU. Mange europeiske

land øker nå sine forsvarsbudsjetter. Tyskland har allerede vedtatt en kraftig økning.

Samarbeidet i EU om sikkerhet og forsvar har blitt gradvis styrket de siste årene. Norge har knyttet seg til EUs mange initiativer etter hvert som de har blitt vedtatt. Det gjelder ikke minst Det europeiske forsvarsfondet, hvor vi deltar gjennom EØS-avtalen. Dette er nå et viktig virkemiddel når EU-landene skal øke sine forsvarsinvesteringer. At vi er med her, styrker norsk forsvarsindustri tilgang til det europeiske forsvarsmarkedet. Det er bra for vår sikkerhet, det er bra for vår industri, og det er bra for norske arbeidsplasser.

Vi deltar også i et prosjekt om militær mobilitet under EUs forsterkede forsvarssamarbeid, PESCO. I krise eller krig er det helt avgjørende at vi raskt kan forflytte personell og materiell på tvers av grensene. EU sitter her på mange av løsningene.

Ingen andre land samarbeider like nært med EU om sikkerhet og forsvar som Norge. Det er en linje vi vil videreføre.

EUs nye strategi for sikkerhet og forsvar, det som kalles EUs strategiske kompass, ble vedtatt i mars. Planen legger rammene for utviklingen av EU som sikkerhets- og forsvarspolitisk aktør fram mot 2030. Den inneholder konkrete og tidfestede tiltak for å styrke EUs operative rolle, motstandskraft, det som kalles kapabiliteter, og partnerskap.

Mange områder i EUs strategiske kompass berører norske interesser. Vi har hatt tett dialog med EU i utarbeidelsen av dette konkrete dokumentet. Det er derfor ingen overraskelse at Norge i det vedtatte strategiske kompasset omtales som EUs nærmeste partner.

Europas grønne giv har nå også en sikkerhetspolitisk dimensjon, eller en frihetsdimensjon, som det heter i Tyskland. Krigen har for alvor satt søkelyset på Europas avhengighet av russiske energileveranser, et Russland som i økende grad bruker energileveranser som et pressmiddel i sin utenrikspolitikk. Det er dypt problematisk. Forrige uke stanset Russland sine gassleveranser til Polen og Bulgaria. Da fikk de én dags varsel. Over halvparten av den gassen Polen importerte, kom fra russiske Gazprom. 40 pst. av EUs gassforbruk dekkes av import fra Russland.

Polen har gassreserver som antagelig kan dekke deres behov ut året. Da går avtalen med Gazprom ut, og norsk gass kan overta. På sikt vil Norge, gjennom gassrørledningen Baltic Pipe, levere halvparten av Polens gassbehov. Det sier noe om Norges rolle i den situasjonen vi nå står oppe i. Norske gassleveranser til Europa handler ikke lenger bare om økonomi. Det handler også om europeisk sikkerhetspolitikk.

Russisk gasseksport tilfører den russiske staten veldig store inntekter – inntekter som brukes til å finansi-

ere krigen. Det innskrenker vårt handlingsrom i møte med den økte sikkerhetstrusselen fra Russland. Derfor er det i norsk interesse å bidra til at Europa reduserer sin avhengighet av russisk energi.

Norge er allerede en viktig bidragsyter til EUs og Europas energiforsyning. Vi er EUs nest største gassleverandør og forsyner EU med mellom 20 og 25 pst. av EU-landenes samlede gassbehov. Norsk gasseksport til Europa går nå for fullt. Gassproduksjonen på norsk sokkel er verken begrenset av etterspørsel eller av infrastruktur, men av hvor mye de ulike feltene kan levere. Også eksporten av olje går som normalt. Vi skal forbli en trygg og pålitelig leverandør av gass og olje til Europa.

Vi må gjøre Europa mindre avhengig av russisk energi, og det krever nye grep fra EU og deres medlemsland. Tilnærmingen er å redusere energiavhengigheten, bedre egen forsyningsikkerhet, som også er viktig, og samtidig akselerere det grønne skiftet.

Det skal investeres mer og tidligere i overgangen til fornybar energi i Europa. EU-kommisjonen la 8. mars fram en svært ambisiøs plan for dette, som heter «RePower EU». Denne planen innebærer ikke bare større gassleveranser fra andre kilder enn Russland, men også en forsterket satsing på hydrogen, biometan og solkraft, i kombinasjon med energieffektivisering.

En raskere utbygging av alternative energikilder for Europa vil bli svært viktig i tida som kommer. Dette var også tema da statsministeren møtte Tysklands viseskansler Habeck i Oslo 16. mars.

Vårt bidrag til Europa legges gjennom grønn omstilling i Norge og grønne eksportnæringer. Dette arbeidet drives framover av bl.a. tilleggsmeldingen til energimeldingen, det grønne industriløftet og eksportsatsingen som heter «Hele Norge eksporterer». Knyttet til disse er det strategiske industripartnerskapet med EU, som ble lansert av statsminister Støre og kommisjonspresident von der Leyen i Brussel 23. februar. Særlige områder av gjensidig interesse er utvikling av hydrogen, havvind, karbonfangst og -lagring, mineraler, batterier og grønn skipsfart. Dette er områder som er veldig viktige for å nå våre klimamål, og for å styrke konkurransevnen og den strategiske autonomien i Europa.

Vi er enige med EU om sammen å se på hvordan vi kan gjøre det enklere for norske bedrifter å bidra til den grønne giv i Europa. Her har Norge veldig mye å bidra med. For oss vil et tettere industrielt samarbeid med EU også bidra til norsk industriutvikling og verdiskaping. Det er viktig fordi norsk verdiskaping og velferd er sterkt eksponert mot utviklingen i europeisk økonomi. Derfor er det i vår interesse at EU-landene lykkes med sitt økonomiske svar på Ukraina-krisen. Det er også i vår interesse at EU lykkes med å nå målene om økt strategisk autonomi, om det grønne skiftet og også om digital omstilling.

I tillegg til å sette fart på samarbeidet innenfor sikkerhet og energi innebærer Russlands krigføring et veiskille i kampen for å sikre de liberale verdiene som europeiske demokratier bygger på. Den russiske propagandamaskinen går for fullt og retter seg ikke bare mot egen befolkning, men også mot verden utenfor. Man forsøker å legitimere krigen ved å spre desinformasjon og propaganda.

Det liberale demokratiet har lenge vært et yndet mål for russisk propaganda, der Vestens idealer og framgang er søkt diskreditert for å spre frykt og usikkerhet, splitte opinionen og svekke tilliten til demokratisk valgte regjeringer. Hvorfor ønsker de å svekke demokratiet? Den tidligere presidenten i Europaparlamentet, den italienske sosialdemokraten David Maria Sassoli, som dessverre gikk bort tidligere i år, hadde et veldig godt svar på det. Sassoli spurte en gang:

Har du noen gang lurt på hvorfor alle autoritære regimer er så redde for Europa? Europeiske land starter ikke kriger, vi presser ikke vår modell på andre land, så hvorfor er de så redde for oss? Det spurte han om før han selv svarte på sitt eget spørsmål: Det er bare én grunn. Våre verdier gjør dem redde fordi frihet fører til likhet, rettferdighet, transparens, muligheter og fred. Når det har skjedd i Europa, kan det skje hvor som helst.

Et lyspunkt er at illiberale demokratier og assosiering med autoritære ledere nå ser ut til å ha mistet sin appell i flere europeiske land. Vi ser at mange politikere i Europa som åpent har sympatisert med Putin, nå går svært stille i dørene.

Samtidig må vi ikke glemme at polariseringen ikke har forsvunnet. Den er bare mindre synlig. Midt i den pågående triumfen av samhold i Europa ulmer det en politisk debatt i veldig mange europeiske land, hvor alternativer til de liberale demokratiene fremmes av ytre høyre og ytre venstre. Samholdet vi nå opplever, har ikke fjernet denne polariseringen.

Demokratiet og rettsstaten må vernes, og en forsterket innsats er nødvendig. I Hurdalsplattformen er regjeringa tydelig på at vi står opp for disse verdiene.

Den 3. april var det valg til ny nasjonalforsamling i Ungarn. Fidesz-alliansen med statsminister Orbán i spissen fikk godt over halvparten av stemmene. Alliansen har beholdt to tredjedeler av setene i nasjonalforsamlingen. Demokrati- og rettsstatsutvikling i Ungarn forblir en bekymring.

EU-domstolen ga i februar i år grønt lys for å knytte brudd på rettsstatsprinsipper til overføringer fra EUs budsjett. Kommisjonen har nylig aktivert denne mekanismen overfor Ungarn.

Det er viktig og bra at EU reagerer. Det er også godt nytt for Norge som EØS-land og som bidragsyter til sosial og økonomisk utvikling i Europa gjennom EØS-midlene.

Demokrati og rettstat er noe vi vil være tydelige på når vi starter forhandlingene med EU om ny periode for EØS-midlene. En helt sentral forutsetning for en ny periode må være å få på plass en enda mer robust mekanisme for å ivareta verdiene som ligger til grunn for samarbeidet. Vi vil i den forbindelse se særlig hen til de nye verktøyene EU har etablert mot undergraving av demokrati og rettsstat i medlemslandene. Vi forventer oppstart av forhandlingene i løpet av våren.

Endringene i Europa det siste halvåret er altså betydelige. Samtidig har NATO styrket sin posisjon som forsvarsallianse.

Våre nordiske naboer vurderer strategiske veivalg. Sverige og Finland diskuterer medlemskap i NATO. Den 1. juni skal Danmark avholde folkeavstemning om tilslutning til EUs forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeid. Beslutningene i våre nordiske naboland vil påvirke oss og vår politikktutforming i tida framover. Det nordiske samarbeidet er bunnsolid, og slik bør det fortsette å være. Det er også bra for Europa og det bredere europeiske samarbeidet.

Helt siden min forgjenger Halvard Lange underskrev Atlanterhavspakten i 1949, har NATO vært bærebjelken for norsk sikkerhetspolitikk. Vi er helt avhengig av alliansen for kollektiv sikkerhet og effektiv avskrekking.

Langs mange andre sikkerhetspolitiske dimensjoner er det EU som har virkemidlene. Under krigen har vi erfart at et sterkt og samlet EU styrker samlet reaksjon overfor Russland.

For Norge betyr det at våre eksisterende avtaler og samarbeidsordninger med EU i langt større grad enn tidligere har fått en sikkerhetspolitisk betydning. Det gir oss en sterk interesse i å bidra til at EU lykkes i å holde landene samlet om grunnleggende verdier og spilleregler, at EU lykkes i å styrke europeisk handlekraft og redusere vår felles sårbarhet og avhengighet.

Det minner oss også om hvor viktig det er at vi holder EØS-avtalen, Schengen-avtalen og våre andre samarbeidsavtaler med EU godt i hevd. Det er i det daglige arbeidet for tidlig påvirkning av politikk og regelverk vi best fremmer norske interesser. Det er i det daglige arbeidet for å gjennomføre felles forpliktelser vi legger grunnlaget for et velfungerende europeisk samarbeid.

Samtidig opplever vi at nye initiativ og ny politikk fra EU ikke nødvendigvis er dekket av våre samarbeidsordninger. EØS-avtalen gjør Norge til en likeverdig partner i EUs indre marked. Dette ble veldig vesentlig for oss under pandemien. Vi har et unikt samarbeid om det europeiske reguleringsystemet for legemidler og deres frie bevegelighet. Avtalen og samarbeidet fikk betydning for oss i konkret krisehåndtering. Jeg vil nevne tre eksempler.

EØS-avtalen utgjorde et grunnlag for å sikre fortsatt fri bevegelighet for verneutstyr og vesentlige forsyninger til norske sykehus. Deretter fikk vi nyte godt av EUs system for vaksineanskaffelser. Senere oppnådde vi en samtidig iverksettelse av koronasertifikater for EU og EØS, som lettet våre reisemuligheter.

Andre land uten samme rettsgrunnlag og samarbeidsordninger måtte etablere alternative rettsgrunnlag for å skape klarhet og forutsigbarhet. I noen tilfeller forsinket dette tilgangen til både vaksiner og koronasertifikat.

Selv små stater som Andorra og San Marino, med særlig geografisk og annen nærhet til enkelte EU-land, opplevde det siste. San Marino valgte i første omgang å anskaffe Sputnik-vaksiner fra Russland, men fikk senere leveranser fra Italia.

For å stå best mulig rustet for neste helsekrise forsøker vi derfor å få en avtale som sikrer norsk deltakelse når EU nå videreutvikler og styrker sitt samarbeid innen helseberedskap. Det er også koronakommisjonens klare anbefaling i rapporten som ble framlagt i forrige uke. Utfallet er imidlertid ikke gitt. Skal vi lykkes, må vi vise merverdi, og vi må vise vilje til å bidra.

I krisetider er det derfor viktig at vi trapper opp samarbeidet med EU og EUs medlemsland, at vi kommer med konstruktive innspill, viser relevans og sikrer deltakelse på møter som diskuterer felles krisetiltak. Denne innsatsen er helt avgjørende. Det er slik vi sikrer at norske posisjoner ivaretas i politikktutforming som har direkte konsekvenser for innbyggerne i Norge, for Norges velferd og for Norges sikkerhet.

Utviklingen vi har sett det siste halvåret, vil også stille nye krav til utenriktjenesten. Vi trenger økt kompetanse og innsats i skjæringspunktet mellom europapolitikk og sikkerhetspolitikk. Vi må derfor gå igjennom oppsettet her hjemme og på sentrale europeiske stasjoner for å sikre at vi er best mulig rustet til å påvirke og fremme norske interesser.

I går var det 30 år siden tidligere utenriksminister Bjørn Tore Godal underskrev EØS-avtalen i Porto. Senere samme år ble den vedtatt med tre fjerdedels flertall i Stortinget. Den hadde en solid demokratisk forankring, men det har hele tida vært en god diskusjon om EØS-avtalen og hvordan den påvirker oss her i Norge.

Derfor har regjeringa i Hurdalsplattformen varslet at man ønsker en utredning om erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste ti årene. Utredningen skal vurdere konsekvensene av EØS-avtalen for norske borgere, økonomi – inkludert betydning for den norske arbeidslivsmodellen – og et anstendig arbeidsliv. Utredningen bør også vurdere hvordan handlingsrommet i samarbeidet utnyttes, og hvordan avtalens forpliktelser gjennomføres her i Norge. Vi ønsker også å se på hvilke erfaringer

andre nærstående land utenfor EU har fra sin tilknytning til det europeiske samarbeidet.

Krigen i Europa tilsier at utredningen også må se på EØS-samarbeidet som plattform for utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU, og hvordan europapolitikken innrettes best mulig i tida som kommer. Derfor har vi bestilt arbeid fra et utvalg som skal levere oss en rapport før jul i 2023. I løpet av våren vil regjeringa også legge fram sitt arbeidsprogram for samarbeid med EU.

Europeisk samarbeid er viktigere enn på lenge. I Europa har klimapolitikk blitt sikkerhetspolitikk. Energifolitikk har blitt et spørsmål om frihet og autonomi. EUs beslutninger har blitt mer omfattende og påvirker stadig større deler av samfunnet.

Dersom våre naboer Sverige og Finland bestemmer seg for å søke NATO-medlemskap, vil det være positivt for det nordiske forsvarssamarbeidet.

EU har de siste to månedene vist seg som mer effektiv og mer handlingsorientert enn noen, selv ikke de i Brussel, hadde kunnet forestille seg. På kort tid koordinerte de sanksjoner mot Russland, ikke bare blant egne medlemmer, men også med andre internasjonale partnere. Byråkratiet i EU, som ofte beskyldes for å være sendrektig, fikk på noen få uker etablert mekanismer som aldri tidligere har vært brukt, for å bistå med humanitær bistand og for å bistå ukrainske flyktninger og det ukrainske forsvaret.

Sist, men ikke minst har EU, anført av Tysklands tydelige og nye ambisjoner, satt fart i Europas grønne giv.

Alt dette vil påvirke Norge og norsk europapolitikk i årene framover. Vår geografi, vår nordiske og europeiske identitet, våre verdier og vår åpne økonomi vil gjøre oss til en del av dette. Det er noe vi må forholde oss til.

Energi, sikkerhet og grønne løsninger er noe vi kan. Vi er blant de beste i verden. Utviklingen i EU skaper nye og store muligheter for norsk næringsliv og norsk påvirkning, men det krever at vi er på ballen og sørger for at våre interesser blir ivaretatt i samarbeidet med EU. Det er det regjeringas europapolitikk skal sørge for.

Det sørger vi best for i samarbeid med Stortinget. For igjen å sitere Churchill da han talte her i 1948:

Jeg ønsker dere sikkerhet, jeg ønsker dere fred, jeg ønsker dere frihet. Jeg er sikker på at for alle disse formål vil Stortinget vise seg å være det mest effektive menneskelige instrument som tenkes kan.

Jeg ser fram til videre dialog med Stortinget om hvordan vi best utformer en europapolitikk som skal komme hele landet til gode.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker legges ut for behandling i et senere møte i Stortinget.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [10:36:44]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Rauand Ismail om å hente hjem norske barn og kvinner fra interneringsleirer i Syria (Innst. 260 S (2021–2022), jf. Dokument 8:102 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:37:38] (ordfører for saken): Justiskomiteen har hatt det nevnte representantforslaget fra Miljøpartiet De Grønne til behandling.

Jeg vil starte med å takke medlemmene i komiteen og komitésekretæren for samarbeidet ved behandlingen av denne saken. I denne saken fremmes det et forslag om at regjeringen besørge for at de norske barna og kvinnene som oppholder seg i interneringsleirer i Syria, kan komme til Norge raskest mulig. Forslaget er be-grunnet med at den humanitære situasjonen i leirene er svært alvorlig, og at barna som vokser opp der, er sterkt utsatt for radikaliseringsrisiko. Videre peker forslagsstillerne på at FNs spesialrapportør har rettet skarp kritikk mot Norge for at man ikke henter barna til Norge. Forslagsstillerne mener også at det er en rekke hensyn som taler for å hente barna til Norge sammen med sine mødre, og at det viktigste er hensynet til barnas beste

Det vises til uttalelsene fra utenriksministeren, hvor det framgår at den humanitære og sikkerhetsmessige situasjonen i leirene vurderes som svært alvorlig, at barn som vokser opp der, er utsatt for radikaliseringsrisiko, og at videre opphold i leirene er skadelig. Utenriksministeren peker på at det ikke foreligger en folkerettslig plikt til aktivt å repatriere kvinner og barn fra Syria. Hun viser videre til at en nødvendig forutsetning for at barnekonvensjonen skal komme til anvendelse, og for at staten har et ansvar etter den, er at staten har jurisdiksjon, og at siden barn av norske borgere i de syriske leirene ikke befinner seg innenfor norsk jurisdiksjon, må situasjonen derfor løses på et annet grunnlag enn etter statens folkerettslige forpliktelser.

Komiteens tilråding er at representantforslaget ikke vedtas. Jeg legger til grunn at forslagsstillerne og hvert av de andre partiene vil redegjøre for sitt syn i saken.

Jeg går så over til mitt innlegg i saken. Jeg ønsker å uttrykke full støtte til dette forslaget fra Miljøpartiet De Grønne. Hensynet til barns beste skal ligge til grunn for

alle vurderinger og alle handlinger som foretas av det offentlige, og som angår barn. De fire barna det er snakk om i denne saken, har alle norsk statsborgerskap, og norske myndigheter har derfor en plikt til å bistå, herunder med konsulær bistand, for å få barna ut av interneringsleirene og hjem til Norge. Situasjonen i leirene er sånn at flere menneskerettigheter ikke ivaretas, spesielt barns rettigheter etter barnekonvensjonen, herunder retten til liv, helse, opplæring mv. Ikke minst er barna berøvet friheten sin uten å ha gjort noe galt.

Medlemsstatenes forpliktelse til å sikre rettigheter etter barnekonvensjonen kan ikke avgrenses til statens territorium, for etter barnekonvensjonen plikter staten å samarbeide internasjonalt for å sikre barns rettigheter. Uavhengig av hva man måtte mene om hvorvidt Norge er folkerettslig forpliktet til å hente hjem barna eller ikke, har norske myndigheter full anledning til å hente barna hit også dersom de ikke skulle være rettslig bundet til å gjøre det.

For noen år siden besøkte jeg en flyktningleir i Palestina. Det er første gangen jeg har forstått og sett radikaliseringsrisiko i praksis. Radikaliseringsrisikoen ved å forbli i leirene er stor, noe som også blir understreket av utenriksministeren. Det er helt klart til barnas beste å bli hentet hjem til Norge, men det å bli skilt fra sine foreldre mot sin vilje er ikke til barnas beste. Det å skulle skilles fra sine mødre vil kunne være nok en traumatiserende hendelse for barna.

Når det kommer til barnas mødre og den fjerde kvinnen som er under etterforskning av PST, mener jeg at det ikke er gunstig at de skal bli værende i Syria, med tanke på faren for ytterligere radikaliseringsrisiko. Nasjonale sikkerhetshensyn tilsier at Norge er best tjent med å hente dem hjem fra leirene i Syria, sånn at de kan straffeforfølges, følges opp og deradikaliseres her hjemme. Den største sikkerhetstrusselen mot Norge disse kvinnene utgjør, er hvis de forblir i Syria.

Avslutningsvis vil jeg vise til at Tyskland for en tid tilbake hentet hjem 27 barn og deres mødre, og at Danmark og Tyskland i oktober 2021 hentet hjem henholdsvis 23 barn og 8 kvinner og 14 barn og 3 kvinner. Det framstår i denne sammenheng som noe underlig at norske myndigheter ikke skal klare å hente hjem fire barn og deres mødre.

Jeg tar med dette opp vårt forslag i saken.

Presidenten: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Odd Harald Hovland (A) [10:42:10]: Det er ingen tvil om at dette er ei sak som vekker følelsar, og det er ingen tvil om at det er svært vanskelege forhold i interneringsleirane i Syria, og at det dermed er all grunn til uro. Det er vel difor det vekker så sterke følelsar, og

mange kjenner på ei maktesløyse. Maktesløyse er ingen god følelse, og det er heller inga enkel løysing på denne saka. Likevel ønskjer ein handling.

Eg trur det er viktig å erkjenne at dette er ein situasjon som er kompleks. Tiltak utan inngåande kjennskap og forståing av kompleksiteten bør me unngå. Dette handlar i stor grad om kva vedtak Stortinget bør eller ikkje bør fatte i ei sak som dette.

Det er ikkje slik at me har ei folkerettsleg plikt til å hente kvinner og barn frå Syria. Det betyr heller ikkje at me ikkje kan gjere det, men staten må ha jurisdiksjon for at barnekonvensjonen skal verte anvendt, og for at staten skal ha eit ansvar etter han. Barn av norske borgarar i leirar Syria er ikkje innanfor norsk jurisdiksjon, dvs. at me ikkje har noka tvangsmyndigheit. Då må dette løysast på eit anna grunnlag enn folkerettslege forpliktingar. Det er bl.a. det som gjer at dette er ein kompleks situasjon.

Norske statsborgarar i utlandet er privilegerte på den måten at me i stor grad kan rekne med å få god konsulær bistand frå vår utanriksteneste dersom me treng det. Det er bistand som vert gjeven etter individuelle vurderingar i kvar enkelt sak. Det er sjølvsagt frivillig å be om konsulær bistand og eventuelt å ta imot slik bistand. Det er òg slik at foreldre med foreldreansvar tek avgjerder for sine egne barn. Som sagt er det mange omsyn som talar for at barna vert henta til Noreg, men det krev altså samtykke frå foreldra.

Me har ei god utanriksteneste, med lang erfaring i å handtere vanskelege og krevjande konsulære saker. Som tidlegare nemnt handlar denne saka i stor grad om kva slags vedtak Stortinget bør eller ikkje bør gjere i ei sak som dette. Då tenkjer eg at me bør ta signalet i utanriksministeren sitt svar til komiteen:

«(...) det vil være uheldig dersom Stortinget skulle fatte vedtak om hvordan en eller flere eventuelle konsulære enkeltsaker skal håndteres.»

Det meiner eg er ei heilt rett og klok vurdering i denne saka. Difor innstiller fleirtalet i komiteen på at representantforslaget ikkje vert vedteke.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:45:36] (komiteens leder): Det er svært forstemmende å lytte til de stemmene som preger debatten rundt såkalt retur til Norge for IS-kvinnene. Det er rett og slett fordi det er svært mange saker hvor barn er involvert, hvor barn f.eks. sendes på koranskole – og vi vet alle hvor ille forholdene kan være der – det er barn som blir sendt urettmessig til utlandet, som på en måte blir kidnappet av sine foreldre. Det er mange barn som havner i uakseptable situasjoner, og hvor staten overhodet ikke gjør nok for å ivareta barns interesser og barns beste. Men i denne saken, hvor det er snakk om folk som har medvirket i og bidratt til en terrororganisasjon som har begått overgrep som er av de

verste vi har sett i historien i nyere tid – ja, da velger man å engasjere seg, og engasjere seg for disse kvinnene.

Det er komplett uforståelig, både fra et juridisk perspektiv og ikke minst fra et rettferdighetsperspektiv. Hvorfor all denne innsatsen, all den ressursbruken, alt dette engasjementet for personer som har reist frivillig og deltatt i IS' tjeneste, begått terrorhandlinger og bidratt til at denne grusomme terrororganisasjonen får lov til å eksistere og begå forferdeligheter? Hvorfor vise dette engasjementet for disse personene? Det er uforståelig. Jeg forstår engasjementet for barna. Ja, barn er uskyldige, man kan gjerne hente de barna tilbake, men disse kvinnene har da virkelig ingenting på norsk jord å gjøre igjen etter at man har valgt å gjøre tjeneste for den grusomme terrororganisasjonen IS.

Det er svært underlig å lytte til den debatten som er her i dag. Én ting er at Venstre og Miljøpartiet De Grønne tydeligvis er enige om denne saken – det synes jeg er interessant – men det er litt underlig å lytte til representanten Hovland fra Arbeiderpartiet, som prater imot denne saken og at disse personene skal hentes til Norge. Grunnen til det er at det er ikke så lenge siden, 21. april, at vi kunne lese i Nettavisen: «Opplysninger til Nettavisen: IS-kvinne i Syria snur – vil ikke hentes til Norge», og det var etter at regjeringen hadde sagt ja til å hente terrorstuede Aisha Shazadi til Norge. Regjeringen har altså sagt ja til å hente disse kvinnene til Norge – jeg velger å stole på Nettavisen, jeg antar at de har gode kilder for sin sak. Det betyr at regjeringen har gjort det vedtaket. Det eneste som har hindret gjennomføring av det vedtaket, er at kvinnen av en eller annen grunn har valgt å snu og allikevel ikke ønsker å reise til Norge.

Dette er svært oppsiktsvekkende, og jeg håper å høre utenriksministeren gjøre rede for dette og fortelle Stortinget hva regjeringen egentlig har gjort i denne saken. Er det sånn at regjeringen ønsker å hente disse terroristene til Norge? Er det sånn at regjeringen har hatt en hemmelig intensjon om det, og så har det blitt stoppet av andre, utenforliggende årsaker, av terroristene selv? Hva er i så fall grunnen til at disse terroristene ikke ønsker å returnere til Norge?

Det er svært mange spørsmål vi ikke vet svar på, men dette er en ypperlig anledning for regjeringen, for utenriksministeren, til å oppklare dette. Det har vært regjeringskrise på tilsvarende saker i Norge. Det kan skje igjen. Det er svært alvorlig dersom regjeringen har gått inn på en slik avtale og har valgt bare å underkommunisere det og ikke fortelle det til offentligheten fordi det ville vært ubehagelig. Det må vi få svar på i løpet av dagens debatt. Uansett: La oss bruke energien på å hjelpe norske statsborgere i utlandet som faktisk fortjener vår hjelp.

Sveinung Stensland (H) [10:50:47]: I denne saken stiller Høyre seg bak regjeringens vurderinger, for å gjøre det enkelt. Uavhengig av den delen av saken som komitélederen nå prøver å dra opp, kunne jeg ha sagt akkurat det samme som representanten Hovland sa i sitt innlegg. Det er en god begrunnelse for å stemme imot dette forslaget.

Det er uheldig dersom Stortinget skal fatte vedtak om hvordan en eller flere konsulære enkeltsaker skal håndteres. Det tilligger regjeringen å håndtere det. Høyre finner ingen grunn til å hjelpe personer som selv har valgt å knytte seg til internasjonale terroristorganisasjoner særskilt, men det er faktisk et sidespor i de prinsipielle sidene i denne saken, nemlig at vi ikke skal gå inn i enkeltsaker fra Stortingets side.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:51:49]: La meg starte med å berømme forslagsstillerne for at de løfter denne saken på Stortinget. Dette er en sak som har pågått i flere år. Allerede i april 2019 fremmet vi i SV et forslag om å legge til rette for at alle norske barn av foreldre med IS-tilknytning kan komme til Norge, samt at vi sikrer dem god barnefaglig oppfølging etter hjemkomst til Norge. Vi har et folkerettslig, humanitært og moralsk ansvar for barn av norske borgere som befinner seg i vanskelige situasjoner.

Fremskrittspartiet har allerede i denne debatten sagt at barna gjerne må komme, uten foreldrene. Det er ikke akseptabelt å sette som forutsetning at norske foreldre skal oppgi foreldreretten og bli igjen i flyktningleiren for at barn med gjenlevende foreldre skal kunne hentes til Norge. Det er å sette mennesker i en tvangssituasjon det er vanskelig å se at det er lovhjæmmel eller nødvendige begrunnelser for. Barns rettigheter skal ikke tilsidesettes for politiske behov for å stenge statsborgere som har begått svært alvorlige handlinger, ute av landet. Det er ikke sånn moderne rettsstater fungerer. Det er domstolene som skal dømme, og Norge har et lovverk med straffebestemmelser som omfatter disse situasjonene.

Vi mener det er viktig at barna kommer hjem til Norge så fort som overhodet mulig. Redd Barna har senest i dag vært ute og etterlyst at vi henter hjem disse ungene. Vi mener det er viktig at foreldrene blir utlevert til Norge, sånn at vi får straffeforfulgt dem og ivaretatt barna. Det er et ønske fra lokalbefolkningen at land som Norge tar ansvar. Fremskrittspartiet har allerede argumentert med de alvorlige grusomhetene terrororganisasjonen IS har gjennomført, så kanskje vi nettopp derfor burde lytte til dem som gjennomlevde de forferdelige overgrepene mot befolkningen som IS gjorde. De ber oss om å ta ansvar og straffeforfølge, noe de ikke har kapasitet til å gjøre i nærområdene. De ber Norge ta ansvar i slike situasjoner.

Dette er våre barn. De er få, de er norske, og det er vårt ansvar. Vi kan ikke la barn lide i interneringsleirer i visshet om at de ikke har tilstrekkelige sanitære forhold og i det hele tatt lever under ganske stor risiko for at deres helse kan bli alvorlig svekket. Jeg er ganske sikker på at historien kommer til å dømme oss om vi ikke gjør det vi kan for at disse barna kommer hjem. Jeg vil på bakgrunn av dette støtte representantforslaget og understreke at det haster å hente barna og mødrene hjem.

Une Bastholm (MDG) [10:55:25]: Takk til komiteen for arbeidet med vårt representantforslag.

I over tre år nå har fire norske barn i alderen fire til åtte år blitt holdt i interneringsleirer nordøst i Syria under forhold som FN har betegnet som torturlignende. Mødrene deres er ansvarlige for å ha fjernet barna fra tryggheten det er å vokse opp i Norge, men det er norske myndigheter som er ansvarlig for at barna, tross dette, ikke har blitt hentet ut av en situasjon der deres grunnleggende rettigheter brytes hver dag.

Miljøpartiet De Grønne mener at Norge på både humanitært og folkerettslig grunnlag må hente hjem både barna og mødrene deres så snart som mulig. Kvinnene må ta konsekvensene av sine handlinger, men først etter en rettferdig rettsak, som alle norske statsborgere har rett på. Det er ikke opp til Fremskrittspartiet eller andre politikere i Norge å bestemme hvem som er terrorist eller ikke, det skal komme etter en dom, og barna må få tryggheten og omsorgen de har rett på.

Jeg har forstått det slik at flertallet i Stortinget vil hente hjem norske barn, men uten mødrene. Vi vet at det å skille mor og barn i interneringsleirene er veldig vanskelig juridisk. Det vil også traumatisere barna ytterligere. Dette siste ble bl.a. slått fast av en dansk ekspertgruppe som kartla situasjonen til danske barn i interneringsleirene. Etter at denne rapporten kom, resulterte det i at danskene hentet hjem alle sine barn – med mødre.

Denne saken handler om enkeltbarn og deres rettigheter, den handler om mødre som skal få en rettferdig rettsak, men den handler også om noe mye større og prinsipielt viktig. Utenriksministeren sier:

«Det foreligger ikke en folkerettslig plikt til å aktivt repatriere kvinner og barn fra Syria.»

Det hevdes også at vi ikke kan hente dem hjem uten at de selv har bedt om det. Jeg mener det er viktig at Stortinget avklarer og sier tydelig at dette ikke er riktig, slik også Redd Barna tar til orde for i dag.

De norske barna lever ikke i dag på norsk territorium. De er heller ikke under de facto beskyttelse fra noen annen stat, men av kurdiske selvstyremyndigheter. Det skjerper Norges ansvar. Når Norge fraskriver seg ansvaret for menneskerettighetene til disse barna, er det ingen

annen stat som sikrer deres rett til helse, til trygghet, utdanning og utvikling.

Om ikke det er nok, er det slik at kurdiske myndigheter – som selv altså er ofre for IS' krigføring, menneskehandel, vold og terror – gang på gang har bedt hjemstatene om å hente hjem sine statsborgere og ta ansvar for rettsforfølgelsen, og også ta ansvar for beskyttelsen av barna. Vi svikter altså ikke bare barna, vi svikter kurderne, som er ofre for norske Syria-fareres handlinger.

Norge har i mange år hatt kampen mot menneskehandel høyt på agendaen. Vi er part i Europarådets menneskehandelskonvensjon og FNs menneskehandelsprotokoll, hvor vi også har forpliktet oss til å repatriere norske ofre for menneskehandel. Dette gjelder også selv om ofrene kan ha skyld i at de havnet i situasjonen i utgangspunktet.

Det finnes i dag flere resolusjoner og rapporter fra ulike FN-organer som slår fast at kvinner og barn som var gift med medlemmer av IS, kan ha blitt utsatt for menneskehandel. I Norge har Borgarting lagmannsrett nylig slått fast at den norske kvinnen som ble hentet hjem i 2020 med sine to barn, ble utsatt for menneskehandel etter april 2015. Det kan derfor ikke utelukkes at nordmenn som fortsatt er i interneringsleirer i Syria, også har blitt utsatt for menneskehandel – det kan ikke utelukkes.

Vi vet ikke hva som er årsaken i dag til at disse mødrene ikke har bedt om konsulær bistand fra norsk UD. Det kan skyldes frykt for represalier, som ikke er uvanlig i menneskehandelssaker. Norges forpliktelser til å repatriere gjelder imidlertid uavhengig av om de selv har bedt om det. Uansett hva denne salen måtte fatte av beslutninger i dag i saken, ber jeg om at regjeringen iverksetter undersøkelser av om nordmenn som sitter internert i Syria, kan ha blitt utsatt for menneskehandel.

Denne regjeringen har sagt at de skal styrke beskyttelsen av barn i væpnet konflikt. Vi bør begynne med å feie for egen dør ved å hente hjem de fire norske barna som fortsatt lever under livstruende forhold i Syria.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:00:22]: Jeg deler forslagsstillernes bekymring for barn av norske borgere i Syria. Disse barna lever under særdeles vanskelige forhold og er satt i en veldig alvorlig situasjon av sine foreldre. Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er en rekke hensyn som taler for å hente hjem barna. Jeg deler forståelsen av den humanitære og sikkerhetsmessige situasjonen i leirene, og at den også er svært alvorlig – at barn som vokser opp der, er utsatt for radikaliserings, og at videre opphold i leirene er skadelig. Men det er per i dag ingen norske kvinner som befinner seg i disse leirene som ber om bistand fra norske myndigheter til å returnere til Norge, og uten samtykke fra dem eller fra de som

har foreldreansvar, kan heller ikke utenriksstjenesten bistå barna med å reise til Norge.

Den ene kvinnen som inntil nylig hadde bedt om bistand til å reise til Norge sammen med sitt barn, ber ikke lenger om bistand. Det er offentlig kjent at i denne konsulære enkeltsaken hadde regjeringa, av hensyn til barnets liv og helse, besluttet å tilby konsulær bistand til å reise til Norge. Helseinformasjon om barnet ble gjennomgått av medisinsk ekspertise i Norge. Det var klart at det var et tydelig humanitært grunnlag for å tilby konsulær bistand til retur til Norge for å hente dette barnet og barnets mor.

Konsulær bistand tilbys på individuelt grunnlag og etter forespørsel fra den personen som saken gjelder. Det gjøres individuelle vurderinger i hver enkelt sak. All konsulær bistand er frivillig, og norske borgere i utlandet kan ikke pålegges å ta imot et eventuelt tilbud om dette. Jeg synes debatten ikke tar dette poenget tilstrekkelig inn over seg.

Dersom det skulle bli aktuelt å bistå noen av de norske borgerne som befinner seg i Syria med å reise til Norge, vil vi av hensyn til sikkerheten til de involverte ikke kommentere dette offentlig. Men jeg har jo delt en god del av denne informasjonen med Stortinget på egnet vis, hele veien.

Jeg mener det vil være uheldig dersom Stortinget skulle fatte vedtak om hvordan en eller eventuelt flere konsulære enkeltsaker skal håndteres. Jeg er glad for at flertallet støtter dette.

Jeg finner det også noe underlig at noen representanter på Stortinget mener at gjennom Stortingets vedtak skal man instruere påtalemyndigheten om hvem de skal be om å få utlevert. Så ikke bare ber man om å bryte inn og instruere regjeringa når det gjelder konsulære enkeltsaker, men man vil også pålegge påtalemyndigheten å be om konkret utlevering. Det vil være å gripe inn i det som er fordelingen av ansvar omkring slike saker i Norge, og dette ble tydeliggjort i lovgivning som ble foretatt i denne sal for to år siden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:03:40]: Jeg deler utenriksministerens vurdering av at det ville være svært spesielt og uheldig dersom Stortinget skulle gå inn og foreta vurderinger i enkeltsaker som dette – derfor blir også saken avvist. Men det jeg fremdeles etterlyser, er å få mer innsikt i regjeringens håndtering av de sakene vi diskuterer her i dag. Utenriksministeren sier at det er gitt informasjon «på egnet vis», men jeg mener at offentligheten fortjener å få vite hva regjeringen egentlig har fattet av vedtak – om det er riktig at man skal hente alle disse IS-kvinnene tilbake til Norge, om det er regje-

ringens politikk, selv om det ikke er tydelig kommunisert.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:04:40]: Jeg har redegjort for denne saken fra Stortingets talerstol mange ganger, og da har jeg sagt at disse sakene har vært underlagt individuell behandling. Det er på den måten jeg har tilnærmet meg denne enkeltsaken. Da det forelå konkret informasjon om dette barnets liv og helse, mente jeg det var riktig å hente dette barnet hjem. Det var ikke mulig å gjøre uten barnets mor. Det er i den sammenheng regjeringa har fattet en beslutning om å tilby konsulær hjelp. Så har jeg på egnet vis delt mer informasjon om disse enkeltsakene med Stortinget, siden de er underlagt taushetsplikt. Fordi de er konsulære saker, har jeg delt det med Stortinget. Men det er ikke blitt foretatt noe vedtak i regjeringa utover denne saken.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:05:33]: Det er forhold ved disse sakene som er av en slik karakter at det har offentlighetens interesse. Jeg registrerer at regjeringen gjemmer seg bak at det er personlige forhold som det ikke skal kommuniseres om i offentligheten, men Fremskrittspartiets syn er at det er helt åpenbart at med de diskusjonene, debattene og den striden som har vært rundt disse sakene, fortjener offentligheten mer informasjon om sakene. Man kan godt si at man har formidlet det på dertil egnet vis, dvs. til den utvidete utenriks- og forsvarskomiteé, men det burde fortelles mer om hva disse sakene dreier seg om. Vi har en regjering som endret sin sammensetning på bakgrunn av beslutninger som regjeringen tok den gangen, og som aldri har blitt verifisert i ettertid. Når disse sakene har så store politiske konsekvenser, burde ikke regjeringen da bistå med mer informasjon til offentligheten?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:06:36]: Det er få konsulære saker som Utenriksdepartementet behandler, som får så stor oppmerksomhet, og som kommenteres i så stor grad som denne. Å kommentere en helse rapport gjør vi vanligvis ikke, men fordi denne saken har stor offentlig interesse, har vi likevel valgt å gå til det skrittet. Jeg mener vi deler den samme typen informasjon som den regjeringa som Amundsen var en del av, delte i den andre aktuelle saken som var grunnlaget for at Stortinget gikk ut. Jeg har respekt for at Fremskrittspartiet har et annet syn på saken – det må vi ha forståelse for, det er ulike politiske vurderinger – men da burde representanten ha sørget for at det var mer offentlighet i en konkret, individuell konsulær sak den gangen Fremskrittspartiet satt i regjering. Det var det altså ikke. Jeg mener det er delt langt mer informasjon i denne saken enn det som er normalt, og det er delt enda mer in-

formasjon med Stortinget på egnet vis. Men jeg vil ta sterk avstand fra en praksis hvor vi i konsulære saker skal praktisere mer åpenhet fordi saken er kontroversiell. Det ville være en svært uheldig utvikling.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:07:44]: I forbindelse med den saken som utenriksministeren viser til, valgte jo Fremskrittspartiet å gå ut av regjering, nettopp på grunn av den saken. Det sier litt om alvorlighetsgraden i dette. Fremskrittspartiet har i ettertid også vært svært kritiske til hva som har kommet ut i offentligheten om den saken. Men vi forholder oss selvfølgelig til kjørereglene. Vi gir ikke ut informasjon selv, noe vi for så vidt heller ikke sitter på i denne konkrete saken. Men det hadde vært en fordel om utenriksministeren var noe mer åpen om disse sakene, i og med at de får så stor politisk oppmerksomhet.

Det jeg først og fremst ønsker å få svar på, er: Er det kun denne saken, som vi kjenner fra de siste ukene, som er relevant, eller er det også andre saker, som ikke har blitt omtalt i media, som kanskje Stortinget burde få innsikt i?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:08:50]: Også i den forrige saken ble det gitt god informasjon til Stortinget fra daværende utenriksminister i god tid. Det gjaldt også Fremskrittspartiet, som fikk det noen måneder før dette ble offentlig. Så vi praktiserte den samme åpenheten. Fremskrittspartiet gikk ut av regjering på bakgrunn av beslutningen, ikke på bakgrunn av måten beslutningen ble tatt på. Det har i hvert fall aldri vært kommunisert offentlig.

Som jeg redegjorde for i saken, har jeg hatt én sak til behandling. Det er saken om kvinnen som ba om konsulær bistand. Det tilbød vi henne for å kunne ta hjem hennes barn. Det takket hun nei til. Det er den saken som ligger på mitt bord.

Une Bastholm (MDG) [11:09:39]: Jeg er nok ganske uenig med forrige representant om at problemet er mangel på åpenhet. Jeg vil minne om at vi har jobbet med denne saken i flere år, og det har helt fra starten vært ganske ubehagelig at Stortinget måtte inn, men det var fordi regjeringen ikke klarte å bli enige internt. At Fremskrittspartiet endte med å gå ut av regjering da Stortinget sa sitt, tror jeg sier mer om Fremskrittspartiet enn om saken.

På generelt grunnlag, uten å gå inn i enkeltsakene, er det et faktum at det kan være nordmenn, inkludert barn, som nå sitter i de interneringsleirene, og som har vært utsatt for menneskehandel. Det vil kunne sette Norges rettsforpliktelser i et litt annet lys. Jeg ønsker at utenriksministeren kunne ha bydd litt på sine tanker om hva det vil bety for Norges forpliktelser dersom det

hadde vært sånn at noen av de nordmennene som sitter i interneringsleirer i Syria, har vært utsatt for menneskehandel.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:10:43]: Bare for å korrigere den første påstanden som ble framsagt her i offentligheten, at det var Stortinget som avgjorde den forrige saken: Det er jo feil. Det var Utenriksdepartementet gjennom daværende utenriksminister Ine Eriksen Søreide som også fattet beslutning i den forrige saken. Så ble det delt informasjon med Stortinget den gangen på en god og åpen måte i egnet forum, men det var altså Utenriksdepartementet som foretok en konkret behandling av den konsulære saken den gangen.

Denne saken, måten vi håndterer denne på, er innenfor internasjonale konvensjoner og rammer. Det å kommentere denne saken på bakgrunn av hypotetiske betraktninger om konvensjoner som vi ikke har sett komme til anvendelse, er det i tilfellet domstolene som må forholde seg til. Jeg kan ikke gripe inn i domstolenes vurderinger i slike saker. Det bør være ganske åpenbart.

Une Bastholm (MDG) [11:11:38]: Grunnen til at jeg tar opp spørsmålet om menneskehandel, er at det finnes mange resolusjoner og rapporter, bl.a. fra Sikkerhetsrådet og andre FN-organer, om at det er stor sannsynlighet for at en del av de kvinnene og barna som er i familie med IS-krigere, har vært utsatt for menneskehandel. Dette er det egentlig en ganske åpen og avklart kunnskap om. Så er spørsmålet hvordan det påvirker oss, for vi vet jo ikke det. Der kan Norge foreta seg noe for å prøve å finne ut om de er utsatt for menneskehandel. Kanskje vil det også påvirke vår plikt til å repatriere kvinner og barn for å kunne rettsforfølge, men også kunne vite om vi har noen andre forpliktelser overfor dem.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:12:23]: Det som er litt uklart i dette spørsmålet, er hvorvidt representanten Bastholm spør om dette på prinsipielt grunnlag gjennom det arbeidet vi gjør gjennom anti-ISIL-koalisjonen – der gjør vi et arbeid knyttet til faren for radikaliserings, og også faren for at disse blir utsatt for menneskehandel. Det er på rent generelt grunnlag og er innenfor mitt konstitusjonelle ansvarsområde. Eller ber representanten om en vurdering fra min side om disse kvinnene konkret har vært utsatt for menneskehandel? Det er det ikke mulig for meg å kommentere her. Det som er mitt konstitusjonelle ansvarsområde, er de konsulære sakene. Ellers er det politi og påtalemyndighet som eventuelt bør svare på dette i de konkrete sakene.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [11:13:21]: Takk til utenriksministeren for det jeg vel må si er en grei vurdering eller betraktning og orientering. Jeg kan til og med driste meg til å si en god vurdering, i hvert fall en god konklusjon, for jeg synes det er en veldig klok konklusjon at vi absolutt ikke henter disse damene og barna til Norge.

Så må jeg si at venstresidens naivitet egentlig aldri har stoppet å sjokkere meg. De har alltid vært for en naiv, liberal, litt dumsnill flyktning- og asylpolitikk. De har alltid hatt den holdningen at lille Norge liksom skal frelse og redde verden. Selv etter at vi ser resultater av en altfor liberal flyktning- og asylpolitikk gjennom altfor mange år, med store integreringsproblemer, hovedsakelig kanskje i de større byene – og vi ser også hvor store problemer de har i Sverige – fortsetter venstresiden den helt utrolig naive flyktning- og asylpolitikken sin og har den utrolig naive holdningen at det tydeligvis er veldig enkelt å integrere alle som kommer til Norge.

Det topper seg av naivitet når en tror at terrorister og kyniske, brutale personer som har bodd i verdens verste terrorregime og støttet det og frivillig forlatt Norge – frivillig forlatt det fredelige, trygge og gode demokratiet de har vokst opp i og sluttet seg til et av de verste, mest brutale regimene i verden – skal komme tilbake hit og tydeligvis bli frelst av venstresiden og bli fredelige og lovlidige borgere. Og at det er bedre for sikkerhetsrisikoen for Norge og tryggere for Norge å frakte terrorister til Norge, damer som frivillig har vært med og bygd opp en islamistisk stat, synes jeg er helt utrolig naivt. Det er nesten imponerende at det går an å være så naiv. Trøsten er tydeligvis at de som kommer hit, skal straffeforfølges. De får kanskje noen få år i fengsel, hvis vi er heldige, det blir ikke noe særlig mer. Da er de ute på gata igjen, og da har de tydeligvis blitt lovlidige, fredelige og rolige borgere og har lagt sin fortid bak seg. Det er tydeligvis det verdensbildet venstresiden har. Jeg synes det er virkelig sjokkerende at det er mulig.

Det er veldig bra, som jeg begynte med å si, at regjeringen, foreløpig i hvert fall, har lagt seg på den linja de har gjort. Vi håper at Arbeiderpartiet i regjering ikke lar seg påvirke av den grenseløse naiviteten til venstresiden.

Erlend Wiborg (FrP) [11:16:13]: Flere talere har brukt ordene «hente hjem» fra denne talerstol – å hente hjem disse kvinnene. Vi snakker om voksne mennesker som har forlatt vårt samfunn med viten og vilje og vervet seg til en av de mest barbariske og brutale terrororganisasjonene verden har sett, en terrororganisasjon som står bak halshugginger, voldtekter, drap, der barn brukes som sexslaver og små barn bindes ute i solen for

å dø. Dette er organisasjonen disse kvinnene har vervet seg til.

Kvinnene har også, ifølge media, i stor grad brent opp sine pass. De har altså forlatt Norge, forlatt våre verdier, for å bekjempe alt vi står for. Da blir det galt å si at dette er en debatt om å hente disse kvinnene hjem. Dette er kvinner som, uavhengig av statsborgerskapstilhørighet, ikke er velkomne i Norge. Dette er kvinner som skal straffes for sine brutale handlinger.

Det er underlig at denne salen tidligere har sagt nei til Fremskrittspartiets forslag om å bidra til en internasjonal straffedomstol, så disse kvinnene faktisk kan bli straffet for sine ugjerninger og også sone i områdene der de har begått disse ugjerningene. Men det ønsker ikke stortingsflertallet. Da skal man heller hente disse kvinnene såkalt hjem.

Så hevder representanten Bastholm at norske myndigheter er skyld i at disse barna er der. Nei, det er disse mødrene som er skyld i det. Barna er i utgangspunktet helt uskyldige. Men så hevdes det fra denne talerstolen at det er brutalt å skille mor og barn. Nei, det er noe som dessverre må skje av og til. Det skjer i Norge hver dag. Kvinner dømmes til fengsel, også mødre. Barnevernet må noen ganger gripe inn når noen åpenbart ikke er gode omsorgspersoner. Og er det én ting jeg er sikker på, er det at en mor som tar med sine barn ned til Syria eller Irak og verver seg til en terrororganisasjon, åpenbart ikke er en god omsorgsperson. Ønsker disse mødrene det beste for sine barn, bør de godta at norske myndigheter kan hente barna til Norge, men de selv må stå til ansvar for sine brutale og barbariske handlinger, som de har bidratt til gjennom å verve seg til ISIL.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:19:17]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Bengt Rune Strifeldt, Silje Hjemdal og Morten Stordalen om tap av stemmerett for terrordømte (Innst. 261 S (2021–2022), jf. Dokument 8:103 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Else Marie Rødby (Sp) [11:20:17] (ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteen for arbeidet med representantforslaget om endringer i straffeloven slik at terrordømte mister sin stemmerett.

Det er et bredt flertall i komiteen for ikke å vedta forslaget. Det er videre en bred enighet i komiteen, som det også er brukt tid på fra de fleste partiene i innstillingen, om behovet for å hegne om enkeltmenneskers rettssikkerhet, enkeltmenneskers grunnleggende demokratiske rettigheter og rettsstaten. Det er viktig å understreke at disse prinsippene må stå seg på både gode og vanskelige dager, og at det må være en svært høy terskel for å frata norske statsborgere retten til å delta i demokratiet vårt gjennom valg.

Når det er sagt: Terrorhandlinger er svært alvorlige lovbrudd og skal straffes strengt. Som følge av nettopp alvorlighetsgraden i denne type kriminalitet, både for samfunnet og for enkeltmennesket, er straffenivået for terrorhandlinger svært høyt. For grove terrorhandlinger er strafferammen fengsel i inntil 30 år. FN har definert stemmerett som en menneskerettighet, og det er derfor gode prinsipielle grunner til at det å frata noen denne retten ikke er en utbredt straff i Norge.

Det er mange og sammensatte årsaker til at terrorhandlinger begås. Debatten om hva vi kan gjøre som samfunn for å forhindre radikaliserings-, ekstremismes- og terrorhandlinger er i den sammenheng kanskje vel så viktig som spørsmålet om stemmerett.

Vi vet litt om dem som radikaleres, og om dem som står i faresonen for å bli radikalisert. Fellestrekk som lav utdanning, arbeidsledighet, rusproblematikk og psykisk helse gir oss en viktig pekepinn på hva som er nødvendig å ta tak i når det gjelder disse problemstillingene. Unge mennesker som er sårbare, som føler på utenforskap, og som søker tilhørighet et sted, er i faresonen. At økt polarisering, hatretorikk og et tøffere debattklima i det offentlige rom også bidrar i denne sammenheng, er et tankekors alle kan ta med seg, og hvor hver enkelt av oss kanskje kan bidra.

Forslagsstillerne ønsker en hjemmel for midlertidig fradømmelse av stemmerett for den som dømmes for overtredelse av straffeloven kapittel 18, som omhandler terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger. Fram til 1954 var det den opphevede bestemmelsen i Grunnloven § 52 som hjemlet midlertidig tap av stemmeretten, mens § 53 hjemlet tap av stemmeretten for alltid. Det følger imidlertid av endringer i straffelovgivningen og forståelsen av Grunnloven at § 53 i dag også hjemler midlertidig fradømmelse av stemmeretten.

Straffeloven inneholder i dag ingen egne bestemmelser om tap av stemmerett. Da straffelovbestemmelsen om tap av stemmerett ble opphevet, var begrunnelsen i hovedsak at det sjelden vil være behov for en slik

reaksjon som ledd i en straffesak. En enstemmig justiskomité stilte seg bak denne begrunnelsen så sent som i 2005. Stortinget mente da at det fantes bedre måter å bekjempe slik kriminalitet på enn å hjemle tap av stemmerett for slike lovbrudd. 17 år er i et strafferettsperspektiv relativt kort tid, og den godt begrunnede vurderingen står seg i all hovedsak også i dag.

Lovendringer på strafferettens område har tradisjonelt vært gjenstand for grundig utredning, drøftelse og debatt før vedtakelse. Forslaget vi har til behandling i dag, føyer seg inn i rekken av enkeltforslag om ulike endringer i straffeloven og straffeprosessloven som er fremmet den siste tiden. Grundige forarbeider er en viktig rettskilde i norsk rett, og utdypende informasjon om hva som er formålet med loven eller hvordan lovbestemmelsen skal anvendes, skaper forutsigbarhet i lov-anvendelsen og er viktig for rettsikkerheten. Det skal selvfølgelig være fritt for Stortinget å vedta endringer i lover på bakgrunn av slike forslag, men det kan likevel være gode grunner til å utvise noe forsiktighet med å vedta slike forslag på strafferettens område uten grundige forarbeider, slik dette forslaget legger opp til.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:24:50] (komiteens leder): Det blir smått morsomt når jeg lytter til saksordføreren fra Senterpartiets betraktninger rundt forslaget til lovendringer, som må ha veldig omfattende utredning og vurdering. Jeg oppfordrer representanten Rødby til å se tilbake til forrige stortingsperiode og alle de forslagene som kom fra Senterpartiet da de var i opposisjon. Da er det småting, det Fremskrittspartiet foreslår her i dag. For det er ikke sånn at vi ønsker å foreslå en endring i lovformuleringen, det er en anmodning til regjeringen om å fremme et forslag om å endre straffeloven. I så måte føyer det seg helt normalt inn i all type behandling vi har av Dokument 8-forslag som handler om lovendringer. Så jeg tror man bør være litt tilbakeholden med å trekke dette utredningskortet ved enhver anledning vi diskuterer saker i Stortinget. En av de viktigste oppgavene til denne salen er faktisk å vedta lovendringer, og da må det ikke være sånn at vi på en måte skal avskrives den muligheten. Ja, det er viktig med utredninger, men det gjør man gjerne i oppfølgingen av at et anmodningsforslag blir vedtatt. Så la oss holde tunga rett i munnen.

Dernest er det vanskelig å forstå de motforestillingene som reises mot dette forslaget. Man henviser til rettsikkerhet, man henviser til rettsstatens prinsipper, osv. Jeg synes man går svært langt i å beskrive det som er helt riktige og lovmessige forslag, som egentlig handler om at vi skjerper reaksjonene mot de personene som begår noe av den verste typen kriminalitet som kan gjøres i et samfunn, nemlig terrorvirksomhet, terroranslag, drap

og skade mot uskyldige mennesker som gjøres av politiske årsaker. Det kan få enorme følger for et samfunn. Det er ikke uten grunn at staten – eller denne salen for øvrig – har vedtatt at det er de aller, aller strengeste strafferammene som skal brukes i forbindelse med den type saker. Det har Stortinget vedtatt: 30 års fengsel.

Det er naturlig at når man har med disse sakene å gjøre, burde man også vurdere å fjerne stemmeretten, i hvert fall i en tidsbegrenset periode, og kanskje for alltid i de tilfellene hvor det er helt ekstreme handlinger som skjer. Det er rett og slett fordi det er det mest udemokratiske man kan gjøre: å begå terroranslag mot samfunnet og skade uskyldige fordi man har noen politiske meninger som ikke når frem gjennom de demokratiske kanalene.

Dette er en av de største fiendene i et samfunn, den største indre fienden et samfunn kan ha, og hvis man ikke engang i de tilfellene kan vurdere å frata noen stemmeretten, fordi man har vist på aller tydeligste måte at man ikke har respekt for andre meninger, at man ikke har respekt for andre syn, og man bruker vold og terroranslag for å fremme sitt syn – hvis ikke engang de kan fratas stemmeretten, må jeg si at det fremstår svært underlig, og i hvert fall når jeg lytter til argumentasjonen. Det handler om rettigheter til personer som har begått en udåd som i mange situasjoner er grenseløs.

Fremskrittspartiet er i hvert fall tydelig: Vi ønsker å frata terrorister stemmerett og fremmer forslag om det i dag. Så vil jeg lytte videre til debatten, men det er ingen uryddighet i dette: Det er selvfølgelig innenfor rettsikkerheten å bli fradømt stemmeretten. Det er vanskelig å forstå de motforestillingene som reises.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Da har representanten Per-Willy Amundsen tatt opp det forslaget han refererte til.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:29:55]: Stemmeretten er helt essensiell i vårt demokrati, og når land har lav terskel for å velge å frata sine borgere retten til å delta i demokratiet, er det noe jeg vil kritisere sterkt. Selv om mennesker begår kriminelle handlinger, må jo målet være at disse menneskene skal kunne delta i samfunnet.

Det er ikke vanskelig å stille seg bak kritikken og fordømmelsen av folk som begår grov kriminalitet eller terrorhandlinger. Det er den letteste sak i verden å gjøre det. Men det er nettopp når vi står i krevende situasjoner at det er viktig at vi står opp for de grunnleggende rettighetene i demokratiet vårt.

Da straffelovsbestemmelsen om tap av stemmerett ble opphevet, var begrunnelsen i hovedsak at det sjelden var behov for en slik reaksjon som ledd i en straffesak, og det var en enstemmig justiskomité som i Innst. O. nr. 72 for 2004–2005 stilte seg bak ikke å videreføre den

tidligere bestemmelsen. I dag foreslår Fremskrittspartiet at vi går to skritt tilbake og innfører grunnlag for å frata mennesker stemmeretten. Det er en svært dårlig idé.

Vi som representanter for demokratiet i Norge som sitter i denne salen, skal også være svært varsomme med å sitte her og ta til orde for at mennesker i samfunnet vårt ikke skal kunne delta i det demokratiet som gjør Norge til det gode landet å bo og leve i. Nettopp derfor kommer SV i dag til å stemme ned dette forslaget.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:32:01]: Den allmenne stemmeretten er en av grunnpilarene i vårt liberale demokrati. Norge er en rettsstat, vi er ikke en politistat. Vi må holde fast ved prinsippene våre, også når ting er vanskelige.

Terrorisme er et forsøk på å svekke demokratiet. Ved å la folk bruke stemmeretten sin styrker man demokratiet.

Jeg vil starte med å påpeke det åpenbare: Det er ikke akkurat deltakelse i demokratiske prosesser man er bekymret for når det gjelder terrorisme. Tvert imot, demokratisk lovlig deltakelse er det vi vil at de skal bruke tiden sin på. I arbeidet med å forebygge terrorhandlinger må fokuset ligge på deradikalisering og på å forhindre utenforskap, ikke på å frata noen stemmeretten. Slik jeg ser det, vil en realisasjon av dette forslaget ikke styrke demokratiet vårt, men derimot svekke det.

I 1953 ble adgangen til å idømme stemmerettstap som tilleggsstraff tatt ut av straffeloven. Straffelovkommissjonen viste i forbindelse med utarbeidelsen av ny straffelov til at denne bestemmelsen ikke hadde blitt brukt siden rettsoppgjøret etter krigen. De viste også til at det under normale forhold neppe ville være behov for å kunne fradømme noen stemmeretten som straff.

Jeg føler meg også nødt til å påpeke at det er svært lite trolig at den foreslåtte straffehjemmelen for tap av stemmerett vil ha noen preventiv effekt utover det reglene i straffeloven kapittel 18 allerede gir. Strafferammen for grove terrorhandlinger er fengsel inntil 30 år. Det må i seg selv antas å ha en betydelig avskrekkende effekt.

Det er mange omfattende og reelle problemer knyttet til terrorisme, men stemmerett for terrordømte er ikke et av dem. Venstre kommer derfor ikke til å støtte forslaget fra Fremskrittspartiet.

Statsråd Emilie Mehl [11:34:14]: Innledningsvis vil jeg understreke at terrorhandlinger er veldig alvorlige lovbrudd. Terrorhandlinger utgjør et angrep på rettsstaten og demokratiet, og det representerer også en betydelig fare for liv og alvorlig skade. Derfor er det viktig at straffenivået i disse sakene ligger høyt.

Like fullt mener jeg det ikke er hensiktsmessig å innføre en straffebestemmelse som hjemler tap av stemmerett ved domfellelse for terrorhandlinger, og det er det flere grunner til. Den viktigste grunnen er at det ikke er behov for en slik lovregel. Tidligere inneholdt straffeloven en lovbestemmelse om fradømmelse av stemmerett for landssvik, valgfusk og visse andre forbrytelser, men regelen ble opphevet i 2006. Begrunnelsen var at det sjelden vil være behov for å idømme en sånn reaksjon som ledd i en straffesak. Det ble også trukket fram at en bestemmelse om tap av stemmerett neppe har noen preventiv betydning ved siden av straffetrusselen som uansett gjelder. Sist, men ikke minst vil det å miste stemmeretten bare være aktuelt for noen ganske få personer, og det vil sannsynligvis ikke påvirke utfallet av et valg.

Jeg mener dette er argumenter som fortsatt er gyldige i dag. Forslagsstillernes hovedargument er at personer som dømmes for terrorhandlinger, har utvist en forakt for demokratiet som bør føre til at de mister stemmeretten for en periode, men forakt for demokratiet er ikke særegent for terrorhandlinger. Det kjennetegner også en rekke andre alvorlige lovbrudd. Også den tidligere bestemmelsen om tap av stemmerett ga hjemmel for tap av stemmerett ved domfellelse for handlinger som kunne sies å utgjøre en trussel mot demokratiet, men det var ikke til hinder for at Stortinget opphevet den bestemmelsen i 2006.

Jeg mener at begrunnelsen fra den gang fortsatt står ved lag i dag, og jeg er glad for at representantforslaget ligger an til ikke å bli vedtatt.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Maria Aasen-Svensrud (A) [11:36:49]: Som saksordføreren innledet med, tester vi ikke rettsstaten vår på solskinnsdager.

Jeg har selv jobbet med undervisning i fengsel, også samfunnsfagundervisning, hvor et svært viktig område er demokrati og rettsstatsprinsippene. Jeg har brukt mye tid på å diskutere hvorfor våre rettsstatsprinsipper gjelder for alle. Grunnene er mange, og de er også sammenfallende med hvorfor vi har så mange universelle ordninger i samfunnet vårt. Her er det nok forskjeller mellom høyre- og venstresiden i hvordan vi ser på det, noe jeg selvsagt redegjorde godt for i min undervisning.

Jeg er stolt av rettsstaten vår, og jeg er stolt over at vi i Norge ser at kriminalitet, også hatkriminalitet, ikke skjer i et vakuum. Snarere tvert imot bærer vårt fellesskap et ansvar for menneskers handlinger, slik de også bærer et ansvar selv. Også straffedømte i Norge har rettigheter, faktisk de samme rettighetene som vi har. Det de er dømt til, er frihetsberøvelse. Vi skal ikke med vitende og vilje legge til dobbelt straff. Å frata folk stem-

meretten er nettopp en slik dobbeltstraff. Jeg tror at å straffe på en slik måte vil bidra til mer frustrasjon, mer hat og mer kriminalitet.

Å holde fast ved prinsippene våre, våre grunnleggende verdier og vårt demokrati også når det er vanskelig – det er nettopp da vi testes i våre prinsipper. Derfor vil Arbeiderpartiet alltid stå fast ved disse grunnleggende rettighetene.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:39:01]: Jeg hadde tenkt å la debatten gå og bli ferdig med debatten, men jeg må si litt til statsråden og også litt til det siste innlegget, fra representanten Aasen-Svensrud. Jeg føler et behov for å påpeke at man går svært langt – fra venstresiden, særlig, eller de som ikke støtter Fremskrittspartiets forslag – i å svøpe seg i gode ord, som om man står opp for noe svært viktig og svært prinsipielt. Det er ikke sånn at rettsstaten står og faller på om terrorister får delta i norske valg. Det er nesten absurd å hevde noe sånt.

Det er mange stater, gode rettsstater, som har en tilsvarende type lovgivning. Ja, det er faktisk ganske vanlig. Men det er helt utrolig snevert dersom det er sånn at Arbeiderpartiet nå – og også Senterpartiet – trekker linjen for rettsstatens eksistens ut fra hvorvidt folk som har begått drap, ødeleggelser, destruktive handlinger, anslag mot samfunnet og drap på uskyldige, får lov til å stemme i norske valg, at staten står og faller på om disse folkene får stemme i norske valg. Det er vanskelig å forstå den type argumentasjon. I så fall betyr det også at frem til 2006, da ny straffelov kom, var ikke Norge en rettsstat. Det høres nesten sånn ut fra denne argumentasjonen. En svøper seg med flotte begreper, flotte idealer, og holder det frem som den grunnleggende årsaken til at de ikke støtter Fremskrittspartiets forslag.

Jeg tror alle, også de som står her fremme og hevder dette, forstår at dette selvfølgelig ikke er riktig. Det er åpenbart helt andre grunner til at man ikke velger å støtte Fremskrittspartiets forslag. Antakeligvis er det fordi det kommer fra opposisjonen. Antakeligvis er det at det kommer fra Fremskrittspartiet. Men det ville altså ikke vært urimelig om man i de ekstreme tilfellene, når personer som har begått så grusomme handlinger at man anvender 30 års fengsel, også i denne sammenhengen fradømte dem, tidsbegrenset eller livet ut, retten til å delta i norske valg. Det ville i så fall vært innenfor rettsstatens prinsipper.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:42:07]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og

Tor André Johnsen om endring av straffeprosessloven (varetektsfengsling av terrormistenkte) (Innst. 262 L (2021–2022), jf. Dokument 8:104 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar parti-gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:42:42] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for sitt arbeid.

Vi behandler et representantforslag om endring av straffeprosessloven og varetektsfengsling av terrormistenkte, fremmet av representantene Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen. Dette er et forslag som omhandler straffeprosessloven § 172, som er et hjemmelsgrunnlag for pågripelse og varetektsfengsling.

Forslagsstillerne foreslår at bestemmelsen i straffeloven kapittel 18 om terrorlovbrudd som har en straffesamme på mindre enn ti års fengsel, inntas i straffeprosessloven § 172 b. Forslagsstillerne begrunner dette med at

«det klart er egnet til å støte allmennhetens rettsfølelse og skape utrygghet i samfunnet at personer mistenkt for terrorrelaterte lovbrudd er på frifot i påvente av rettsbehandlingen av anklagen».

I statsrådets svarbrev til komiteen understrekes:

«Norge har allerede måttet tåle kritikk fra blant annet internasjonale overvåkingsorganer for vår varetektspraksis. Det er derfor grunn til å utvise forsiktighet med å utvide varetektsordningens anvendelsesområde ytterligere.»

Komiteen peker på at statsrådets vurdering derfor er at det ikke er noen god løsning å utvide ordningen med rettsåndhevelsesarrest til å omfatte samtlige terrorlovbrudd, slik forslagsstillerne tar til orde for.

For oss i SV er det viktig å understreke at man skal være svært varsom med å bruke rettsåndhevelsesarrest som ikke er fengsling med grunnlag i etterforskningshensyn, men av hensynet til allmennhetens rettsfølelse og trygghet. Vi har et sterkt uskyldspresumpsjonsprinsipp i Norge som vi skal være forsiktig med å utvanne. Det kan få svært dramatiske konsekvenser. Vi skal huske på at det å frihetsberøve mennesker er inngripende, og blant statens aller kraftigste maktmidler. Derfor kommer ikke SV til å støtte dette forslaget.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:45:05] (komiteens leder): Som saksordføreren har vært inne på, er det

gode grunner til at Fremskrittspartiet har fremmet dette forslaget. Det handler om den allmenne rettsfølelse, folks oppfatning av rett og galt, men det handler først og fremst om allmennhetens trygghet.

Personer som er i stand til å begå terrorhandlinger og involvere seg i den type virksomhet, er personer som potensielt er farlige for samfunnet. Det er personer som vi må verne oss mot. Det er klart at når man har eksempler på enkeltsaker der personer som skal stilles for retten, er på frifot, reagerer folk. De reagerer med god grunn. Man kan godt diskutere i det vide og det brede om anvendelsen av rettshåndhevelsesarrest og varetektsfengsling generelt, men det viktige her er å ivareta det norske samfunnets interesser. Det handler om trygghet for folk flest, og det handler om den allmenne rettsfølelsen.

Jeg registrerer at i denne saken, som i den forrige, står Fremskrittspartiet ganske alene. For de øvrige partiene i denne sal er det kanskje grunn til å reflektere over at man velger å forholde seg på denne måten til Fremskrittspartiets forslag. Begge forslagene er svært godt begrunnet. Jeg registrerer at en del av de partiene som tidligere – i hvert fall i forrige stortingsperiode – kanskje ville ha valgt å støtte disse forslagene, velger ikke å gjøre det nå, fordi man sitter i regjering. Vi har en mindretallsregjering – det er jeg utmerket godt klar over. Regjeringer er ofte slik at de har noen ønsker om hva Stortinget skal vedta og hva det ikke skal vedta. Det ligger i sakens natur, men Stortinget vedtar det Stortinget ønsker å vedta. Jeg vil minne de øvrige partigruppene om at man kan gå inn og vurdere sakene ut fra deres meritter og ikke ut fra hva slags svar de får fra det enkelte departement. Stortinget bør vurdere sine egne saker på fritt grunnlag. Det er bare en anmodning. Jeg håper at vi kan ha reelle debatter, diskutere reelle saker, diskutere reelt innhold, og at det faktum at departementet og statsråden vender tommelen ned, ikke nødvendigvis betyr at Stortinget ikke kan skaffe flertall for forslagene. Jeg ønsker bare å minne om det.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har teke opp det forslaget han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:48:42]: Varetektsfengsling må generelt benyttes med stor varsomhet, og det er klare vilkår for å kunne fengsle noen før det foreligger en rettskraftig dom. Dette tøtser borti noen av våre mest grunnleggende rettigheter, nemlig menneskerettighetene – retten til ikke å bli fengslet uten en rettskraftig dom.

Ordinær varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 171 innebærer forvaring i fengsel som gjøres av hensyn til etterforskningen, for å sikre at siktede ikke stikker av, påvirker bevis eller vitner eller på ny foretar

en straffbar handling, altså særlige fengslingsgrunner. Straffeprosessloven § 172, som er gjenstand for forslaget fra Fremskrittspartiet, skiller seg fra den ordinære fengslingsregelen ved at det ikke er fengsling med grunnlag i etterforskningshensyn, men av hensyn til allmennhetens rettsfølelse og trygghet. Derfor er også vilkårene for å kunne benytte seg av rettshåndhevelsesarrest vesentlig strengere. Høyesterett har også konstatert at bestemmelsen i lys av EMK, Den europeiske menneskerettskonvensjon, må anvendes med stor varsomhet.

Jeg vil også tillate meg å minne komitélederen på at dette ikke er snakk om mennesker som har en rettskraftig dom, eller som er dømt for terrorvirksomhet, eller at det er varetektsfengsling med bakgrunn i en gjentakelsesfare. Det er ikke det vi diskuterer nå, med henvisning til samfunnets trygghet, som komitéleder viste til.

Norge bruker varetekt oftere og over lengre perioder sammenlignet med flere andre land, noe vi også har fått kritikk for av internasjonale overvåkingsorganer. Det vi ikke trenger, er videre grenser for å benytte varetekt. En enda videre fullmakt for bruk av rettshåndhevelsesarrest kan føre til at uskyldspresumpsjonen utvannes. Rettshåndhevelsesarrest har karakter av framskutt soning, hvor mennesker berøves friheten uten at det foreligger en særlig fengslingsgrunn. Det skal vi være forsiktig med.

Jeg vil også understreke viktigheten av at når det foretas en lovendring, bør det være for å løse et problem. Lovendringer på strafferettens område bør skje etter grundige utredninger og høringer, slik at regelverket ses i sammenheng, og at behovet for endringen blir vurdert på en tilstrekkelig god måte.

På den bakgrunn kommer Venstre ikke til å støtte forslaget om å utvide adgangen til å benytte seg av rettshåndhevelsesarrest.

Statsråd Emilie Mehl [11:51:24]: Jeg er glad for at et flertall i justiskomiteen deler mitt syn på saken. Det er verken behov for eller gode grunner til å utvide ordningen med rettshåndhevelsesarrest til å omfatte samtlige terrorlovbrudd.

Varetektsfengsling er et inngripende tvangsmiddel som innebærer at siktede fengsles før retten har avsagt en fellende dom. Samtidig er det noen saker som er så alvorlige at det ikke vil være riktig at siktede er på frifot fram til domfellelse. Straffeprosessens regler må innrettes sånn at det er fornuftig balanse mellom allmennhetens tillit til systemet og behovet for trygghet på den ene siden og den enkeltes rettssikkerhet på den andre siden.

Terrorhandlinger er veldig alvorlig kriminalitet. Samtidig er jeg opptatt av at det er et stort spenn av ulike typer lovbrudd. Når det gjelder de mest alvorlige terrorhandlingene, er jeg helt enig i at mistanke om slike lov-

brudd bør kunne gi grunnlag for rettshåndhevelsesarrest. Dette følger av gjeldende rett i dag.

Spørsmålet er om dagens rettstilstand bør endres for de mindre alvorlige terrorbestemmelsene. Det er etter min vurdering flere vektige grunner til at det ikke er en god løsning.

For det første er det allerede i dag hjemmel til å beslutte pågripelse og varetektsfengsling i slike saker når de alminnelige vilkårene for varetektsfengsling er oppfylt.

For det andre har rettshåndhevelsesarrest betenkelige sider. Høyesterett har vært helt tydelig på at denne formen for varetektsfengsling må benyttes med stor varsomhet i lys av menneskerettighetene.

Jeg vil vise til uskyldspresumpsjonen, som flere har vært inne på, og prinsippet om at ingen skal straffes uten dom. Ved at det kan besluttes rettshåndhevelsesarrest i de aller mest alvorlige terrorsaker og ellers varetekt etter lovens normalordning i andre terrorsaker, mener jeg at vi samlet sett har en god og tillitvekkende ordning i dag.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sakene nr. 6 og 7 vil verta handsama under eitt.

Sak nr. 6 [11:53:44]

Interpellasjon fra representanten Sandra Brufлот til helse- og omsorgsministeren:

«I desember 2021 la Statens undersøkelseskommission for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) frem rapporten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand?». Rapporten undersøker forholdene rundt økse-drapet i Haugesund i 2019 og konkluderer blant annet med at samarbeidet mellom justis og helse var for dårlig. Rapporten beskriver usikkerhet rundt hvilken helsehjelp som kan gis, og om det er tillatt å etablere tvangshjemler for pasienter i varetektsurrogat, og at politiet i for liten grad utnytter muligheten til å fremsette begjæring om tvangsinnleggelse. Det er også behov for tydeligere regler og retningslinjer om kunnskapsdelingen mellom politiet og helsetjenesten.

Hvordan vil helse- og omsorgsministeren følge opp Ukoms anbefalinger for å sikre at samhandlingen mellom justis og helse forbedres?»

Sak nr. 7 [11:53:44]

Interpellasjon fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:

«I desember 2021 la Statens undersøkelseskommission for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) frem rapporten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand? Helsehjelp og samfunnsvern for pasienter med psykose og økt voldsrisko». Rapporten kommer med flere forslag til forbedringer, bl.a. om mulighetene for tettere og bedre samhandling mellom politiet og det psykiske helsevernet. I seminaret ønsket vi i Høyres justisfraksjon og helsefraksjon å belyse noen av utfordringene med dagens regelverk og system samt se på mulige

ten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand?». Rapporten undersøker forholdene rundt økse-drapet i Haugesund i 2019 og konkluderer blant annet med at samarbeidet mellom justis og helse var for dårlig. Rapporten beskriver usikkerhet rundt hvilken helsehjelp som kan gis, og om det er tillatt å etablere tvangshjemler for pasienter i varetektsurrogat, og at politiet i for liten grad utnytter muligheten til å fremsette begjæring om tvangsinnleggelse. Det er også behov for tydeligere regler og retningslinjer om kunnskapsdelingen mellom politiet og helsetjenesten.

Hvordan vil statsråden følge opp Ukoms anbefalinger for å sikre at samhandlingen mellom justis og helse forbedres?»

Presidenten: Presidenten viser til vedtak ved møtestart i dag om at interpellasjonane vil verta behandla under eitt, og at taletida vert fordelt slik:

- Først får dei to interpellantane inntil 10 minutt kvar.
- Deretter får dei to statsrådene inntil 10 minutt kvar.
- Så vert det opna for inntil 15 innlegg à 5 minutt frå andre representantar.
- Til slutt vert høvesvis interpellantane og statsrådene gjeve eitt innlegg kvar på inntil 3 minutt. Teksta i begge interpellasjonane lyder like eins.

Sveinung Stensland (H) [11:55:30]: Denne saken har jeg jobbet med ganske lenge, fra da jeg som helsepolitiker innledet et samarbeid med justispolitikere før valget. Men det var mye som kokte bort i kålen på både justis- og helsefeltet i den situasjonen vi hadde med pandemihåndtering. Derfor er jeg i dag veldig glad for at jeg får anledning til å reise denne saken, sammen med min kollega Sandra Brufлот, for dette er noe som må løses i grenseflaten mellom justis- og helsefeltet.

Rett før påske arrangerte Høyre et seminar med tittelen «Å falle mellom to stoler». Bakgrunnen var de alvorlige hendelsene i Haugesund og på Lademoen i 2019, og på Kongsberg og Bislett i 2021. Disse har satt søkelys på personer innenfor psykisk helsevern som av forskjellige grunner har falt mellom to stoler i justis- og helse-systemet. Det er en vanskelig balansegang mellom den enkeltes rett til frihet og samfunnets krav på trygghet.

I desember 2021 la Statens undersøkelseskommission for helse- og omsorgstjenesten, Ukom, frem rapporten «Hva kan vi lære etter et drap begått i psykotisk tilstand? Helsehjelp og samfunnsvern for pasienter med psykose og økt voldsrisko». Rapporten kommer med flere forslag til forbedringer, bl.a. om mulighetene for tettere og bedre samhandling mellom politiet og det psykiske helsevernet. I seminaret ønsket vi i Høyres justisfraksjon og helsefraksjon å belyse noen av utfordringene med dagens regelverk og system samt se på mulige

løsninger for å styrke samfunnsvernet og hindre at disse menneskene nettopp faller mellom to stoler. Det kom frem flere interessante forslag og ideer, og ikke minst fikk vi en gripende beretning fra en av de pårørende etter øksedrapet i Haugesund, Lars Johan Hereid. Han skal ha stor takk for innsatsen han legger ned i å få på plass et bedre regelverk og bedre rutiner innenfor dette feltet.

Varetektssurrogat etter straffeprosessloven § 188 er et alternativ til varetekt i fengsel. Opprinnelig var plassering i en egnet institusjon eller i en kommunal boenhet tiltenkt personer med psykisk utviklingshemming, eventuelt meget unge eller meget gamle lovbrøyttere. Lovgivers formål med varetekt utenfor fengsel var å forene hensynet til human behandling med hensynet til omgivelsenes sikkerhet. I 2016 fikk bestemmelsen en lovendring av vesentlig betydning for helsetjenesten. Før lovendringen forutsatte plassering av den siktede i en psykiatrisk institusjon at institusjonen samtykket. Etter 2016 kan domstolene på visse vilkår pålegge institusjonene å ta imot siktede i det tidsrom som domstolene bestemmer. Ukoms rapport viser at pasienter i varetektssurrogat kan ha behov for tvungent psykisk helsevern for å sikre nødvendig helsehjelp og oppfølging, og Ukom peker på at i det psykiske helsevernet ser det i dag ut til være uklart om det er tillatt å etablere en tvangsparagraf for pasienter som er i varetektssurrogat. Ukom har følgende anbefaling til Helsedirektoratet:

«Helsedirektoratet bør uttale seg om muligheten for å etablere tvungent psykisk helsevern for pasienter som er innlagt i varetektssurrogat med straffeprosessloven § 188 som eneste innleggelses-hjemmel».

Derfor er det grunn til å spørre om Helsedirektoratet har vurdert om det er mulig å etablere tvungent psykisk helsevern for pasienter som er innlagt i varetektssurrogat med straffeprosessloven § 188 som eneste innleggelses-hjemmel. Her bør Helsedirektoratet klargjøre rettstilstanden.

Det fremgår også av Ukoms rapport at innleggelsesbegjæringer sjelden brukes av politiet og påtalemyndigheten. Ifølge en undersøkelse Ukom har foretatt blant jourhavende politiadvokater, svarer politiadvokatene stort sett at de ikke kjenner til bestemmelsen som åpner for innleggelsesbegjæring fra politiets side. Flertallet av de vakthavende legene sier at de kjenner til bestemmelsen, men bare én av legene har opplevd å motta en slik innleggelsesbegjæring – altså bare én lege som kan huske at han har fått en begjæring fra påtalemyndigheten om innlegging. Med bakgrunn i dette må vi se til at påtalejuristene får bedre kjennskap om de rettslige virkemidlene de har til å begjære innleggelse av pasienter med psykose og økt voldsrisiko. Dette er noe justisminneren bør følge opp med Riksadvokaten.

I dag er det slik at den som behandler personer som har begått alvorlige lovbrudd i psykose, ikke nødvendigvis får informasjon om hvilke forhold som ligger til grunn for at vedkommende er sendt til tvungent psykisk helsevern. Det er noe de kan få tilgang til, men ikke må. Det er uheldig og burde vært en selvfølge som en del av vurderingen i behandlingen av vedkommende samt vurderingen av voldsrisikoen for en slik person. Dette sier også noe om betydningen for samfunnsvernet.

Likeledes er det heller ikke slik at påtalemyndigheten nødvendigvis får beskjed når en person dømt til tvungent psykisk helsevern overføres mellom ulike sikkerhetsnivåer innenfor samme institusjon, overføres til annen institusjon, får permisjon eller slippes fri. Her mener jeg vi må se på om loven er god nok. Det fremstår som en selvfølge at påtalemyndigheten får beskjed når disse slippes fri eller får endringer i behandlingssted. Strengt tatt burde påtalemyndigheten konsulteres i slike tilfeller, og dette er noe jeg mener må presiseres i lovverket. Dette mener jeg er kjernen i hele den saken som vi tar opp nå.

Hvis en person dømmes til overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62, blir vedkommende egentlig ikke straffedømt, for man kan ikke idømmes straff når man er utilregnelig. Med bakgrunn i det slippes vedkommende fri eller flyttes til annen institusjon når behandlende lege mener det er riktig. En lege skal selvsagt ha sin pasients beste for øye, men vi må stille oss spørsmålet om ikke hensynet til gjentakelsesfare, behovet for oppfølging i dagliglivet og ikke minst medborgeres rett til beskyttelse må veie tyngre enn det gjør i dag. Når en person er frikjent fordi han er erklært ikke tilregnelig i en voldssak, hvordan kommuniseres dette til helsetjenesten, som står ansvarlig for behandlingen?

Et annet og større spørsmål er om vi i samfunnet har ordninger som kan ivareta de enkeltindividene vi her diskuterer: personer som er en fare for seg selv og samfunnet, personer som er for syke til fengsel, for svake til å ivareta seg selv, men likevel så farlige at de utgjør en trussel for samfunnet rundt seg. Kanskje tiden er moden for å diskutere en ny særreaksjon og en ny type institusjon: dom til tvungen bosetting i et sikkerhetshjem. Her vil jeg gi honnør til Randi Rosenqvist, som har jobbet i flere tiår med tunge kriminelle. Hun tar til orde for nettopp denne typen ordning.

I dag løfter undertegnede og representanten Bruflot denne problemstillingen, da med utgangspunkt i henholdsvis justis- og helsesektoren. Et interessant poeng i denne sammenhengen er at helsesektoren har gjort to evalueringer og laget en rapport. Samtidig har verken politiet eller Statsadvokaten gjort noen evalueringer, meg bekjent. Man vet faktisk ikke noe om hvordan justis-sektoren stiller seg til Ukom-rapporten, annet enn det Ukom selv har sagt. Som tidligere helsepolitikker har jeg

allerede ved flere anledninger notert meg at evnen til selvransakelse virker noe mer uttalt innenfor helsefeltet enn justisfeltet. Den beste måten å unngå feil på er å lære av andres feil eller i verste fall av egne feil. Derfor er nettopp granskinger og evalueringer nyttig.

Ukom har levert en god rapport med klare anbefalinger, men den er begrenset i omfang. Det mangler fortsatt en del om hva som skjer mellom utskriving og en eventuelt kriminell handling. Hvorfor lar vi det skje igjen og igjen at personer utskrevet fra psykisk helsevern får gjøre straffbare handlinger? Hvordan kan vi beskytte oss bedre mot det, selv om vi vet at det nok vil glippe? Samtidig har Ukom naturlig nok mest øye for helsefeltet. Ukom-rapporten er en rapport laget av helsetjenesten og for helsetjenesten. Den er ikke laget for spillet mellom helse- og justissektoren. Det i seg selv taler for at nettopp denne debatten er vel anvendt tid, og at det er behov for videre politisk oppfølging. Og så er det denne krevende avveiningen mellom statens forpliktelse til å beskytte innbyggerne og den enkeltes rett på behandling i psykisk helsevern.

Men det viktigste her er hva vi har lært etter et drap begått i psykotisk tilstand. Rapporten fra Ukom undersøker forholdene rundt øksedrapet i Haugesund i 2019 og konkluderer bl.a. med at samarbeidet mellom justis- og helsesektoren var for dårlig. Rapporten beskriver usikkerhet rundt hvilken helsehjelp som kan gis, og om det er tillatt å etablere tvangshjemler for pasienter i varetektssurrogat, og at politiet i for liten grad utnytter muligheten til å fremsette begjæring om tvangsinnleggelse. Det er også behov for tydeligere regler og retningslinjer om kunnskapsdelingen mellom politiet/påtalemyndigheten og helsetjenesten. Dette må følges opp. Jeg lurer på hvordan justisministeren har tenkt å sikre bedre samhandling mellom justis- og helsesektoren.

Sandra Bruflot (H) [12:04:38]: Den viktigste konklusjonen fra Ukoms rapport er egentlig at psykotiske pasienter med økt voldsrisiko kan få bedre helsehjelp. Ofte blir debatten handlende om mer eller mindre tvangsbruk i psykiatrien generelt, men i disse tilfellene handler det i stor grad om mennesker som både helsetjenesten og politiet har sett på som farlige, og der helsehjelp og samfunnsvern ikke er hensyn som skal veies opp mot hverandre, men der god pasientbehandling samtidig styrker samfunnsvernet, og der det er godt samfunnsvern å gi noen behandlingen de trenger.

Bare nå, når vi går gjennom Ukoms anbefalinger, synes jeg det er litt vanskelig å vite hva som er helseministerens konstitusjonelle ansvar, og hva som er justisministerens. Men rapporten kommer med flere forslag til forbedringer på begge felt, mest med tanke på samhandlingen og informasjonsflyten mellom politiet og

det psykiske helsevernet. Kanskje er det ganske talende at det er vanskelig å vite helt hvor ansvaret ligger til hvilken tid, når det ser ut til at det også er problemet for justis- og helsesektoren i møte med mennesker som har økt risiko for å utøve vold mot andre.

Ukom skriver at det er vanskelig å finne eksakte tall, men at omfanget av hendelser der mennesker med psykose begår alvorlige voldshandlinger, ifølge politiet er økende. Samtidig understreker de at

«den generelle oppfatningen om at psykisk lidelse er den viktigste risikofaktoren for vold, ikke gir et riktig bilde av virkeligheten».

Men det er et drap på offentlig sted som er utgangspunktet for Ukoms rapport. Gjerningsmannen hadde hatt en psykosetilstand over lengre tid, og retten skriver i drapsdommen at det er et betimelig spørsmål om noe kunne ha vært håndtert annerledes mellom datoen for utskriving fra psykisk helsevern og fram til drapet. Så vidt retten forsto, ble en tidligere straffesak der gjerningsmannen var tiltalt for vold, henlagt etter bevisets stilling, og det er uklart hvilken kunnskap sykehuset og de andre aktuelle institusjonene hadde om innholdet i den rettspsykiatriske erklæringen.

I rapporten anbefaler Ukom flere forbedringer som hovedsakelig handler om tettere og bedre samhandling mellom politiet og det psykiske helsevernet. De har noen anbefalinger til helsetjenesten i fengslene, noen anbefalinger til Helsedirektoratet og noen anbefalinger til det psykiske helsevernet. Bakgrunnen for anbefalingene er at det er flere ting, ifølge deres rapporter, som kan føre til at pasienter med psykotiske lidelser og voldsrisiko kan bli skrevet ut uten videre oppfølging fra det psykiske helsevernet.

For det første er det uklart hvilke regler som gjelder for pasienter som er i varetektssurrogat på sykehus i stedet for i ordinært varetektsfengsel. Det er problematisk både for pasientens rettsikkerhet og for sykehusets muligheter til å gi god medisinsk behandling. Det er for stor usikkerhet rundt om konverteringsforbudet som sier at en pasient ikke kan flyttes fra frivillig til tvungent psykisk helsevern mens det frivillige vernet pågår, gjelder i varetektssurrogat, fordi disse pasientene ikke er under frivillig psykisk helsevern.

Her er det tre anbefalinger, for det første:

«Helsedirektoratet bør uttale seg om muligheten for å etablere tvungent psykisk helsevern for pasienter som er innlagt i varetektssurrogat med straffeprosessloven § 188 som eneste innleggelses hjemmel.»

Og videre:

«Helsedirektoratet bør klargjøre overfor det psykiske helsevernet hvilke regler som gjelder for helsehjelp til pasienter i varetektssurrogat.»

Den tredje anbefalingen til Helsedirektoratet er at når politiet får kjennskap til personer de mener trenger å være innlagt, og som ikke søker hjelp selv, kan og bør de begjære personen tvangsinnlagt på sykehus. En innleggelsesbegjæring gir politiet rett til å få opplysninger, og de får uttale- og klagerett knyttet til innleggelse og ikke minst utskrivelse av pasienten.

Når politiet har mistanke eller konkrete opplysninger om at en person er psykotisk eller farlig, vil de ofte ta personen med til lege, som kan vurdere om vedkommende skal legges inn på sykehus. I dag er det for lite samhandling mellom legen som skal vurdere pasienten, og politiet som tar initiativet til innleggelse, men politiet har som regel verdifulle opplysninger om pasientens tilstand, livssituasjon og voldsproblemer. Hvis legen ikke ber om disse opplysningene og skriver dem ned selv, går helsetjenesten glipp av viktig informasjon.

Dersom politiet fremmer en innleggelsesbegjæring, vil det legges til rette for bedre informasjonsflyt mellom politiet og sykehuset. Det kan hindre at pasienter med psykose og økt voldsrisiko begår alvorlig kriminalitet.

Når politiet kommer i kontakt med personer som de tror har psykose og er til fare for andre, bør de i større grad enn i dag vurdere å begjære tvungen legeundersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern. En begjæring vil kunne bidra til at pasienten får nødvendig helsehjelp. Anbefalingen er at disse instansene samarbeider for å få klarhet i hvordan ordningene med innleggelsesbegjæringer skal fungere i praksis.

Helsetjenestene i fengslene bør følge vanlige innleggelsesrutiner når innsatte med psykose blir overført fra fengsel til innleggelse i det psykiske helsevernet, og lege må vurdere om frivillig psykisk helsevern skal forsøkes, eller om det er vilkår for tvangsinnleggelse. Det bør skje i tillegg til eventuelle beslutninger om fengslingsstrøket eller varetektssurrogat.

Den klare anbefalingen til det psykiske helsevernet er at de må bruke rettspsykiatriske erklæringer når de foretar voldsrisikovurdering. Sakkyndigerklæringer er ikke skrevet for bruk i det psykiske helsevernet, men likevel inneholder de ofte verdifulle opplysninger, bl.a. om psykose og om voldshistorikk. Ukom mener at behandlere i det psykiske helsevernet bør sette seg inn i og nyttiggjøre seg rettspsykiatriske erklæringer med sine opplysninger om diagnostiske vurderinger, voldshistorikk og øvrig kriminalitetshistorikk. Grunnen til at man gjør en voldsrisikovurdering, er jo at man skal utforme tiltak for å forebygge vold.

LIS-legen på sikkerhetsposten der Frank – som Ukom har tatt utgangspunkt i – var, sier:

«Hvis vi hadde gjort det [voldsrisikovurdering] den gangen, så ville vi kunne pekt på flere faktorer ved han som peker i retning at det er mye med hans

livssituasjon og helsesituasjon som peker på at han har et høyt voldsrisikopotensial og kan bli veldig farlig.»

Ukom har undersøkt hva vi kan lære etter et drap begått i psykotisk tilstand. I disse tilfellene ser man på hvordan man kan gi god pasientbehandling og samtidig styrke samfunnsvernet.

Før påske hadde vi et seminar på Stortinget om nettopp denne rapporten. Vi hadde besøk av både Ukoms leder, en etterlatt etter et drap begått i psykose og representanter fra både psykisk helsevern og påtalemyndigheter. Dette er store og vanskelige spørsmål, det er problemstillinger som ikke akkurat er nye, og rapporten er bakgrunnen for interpellasjonen og for spørsmålet om hvordan helse- og omsorgsministeren vil følge opp Ukoms anbefalinger for å sikre at samhandlingen mellom justis og helse forbedres.

Statsråd Emilie Mehl [12:12:34]: Aller først vil jeg gi begge interpellantene honnør for å ta opp et aktuelt og veldig viktig tema, som berører både helse- og justisfeltet, og jeg synes det er positivt at vi har en felles debatt om det.

Rapporten setter søkelyset på hvor viktig tverrsektorielt samarbeid er i oppfølgingen av alvorlig psykisk syke med en voldsrisiko.

Drap begått av mennesker med psykisk sykdom skjer svært sjelden, men en liten andel av personer med alvorlige psykiske lidelser – og ofte samtidig rusproblemer – utgjør dessverre en økt sikkerhetsrisiko for samfunnet. Det gjelder både personer som gjennomfører dom på særreaksjonene tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg, og andre personer, gjerne med rus- eller voldshistorikk, som politiet er bekymret for at kan komme til å begå alvorlige straffbare handlinger som truer andres helse og frihet. Disse har vi et stort felles ansvar for på tvers av sektorene.

De tragiske hendelsene vi var vitne til i Kongsberg og på Bislett høsten 2021, og forhistorien til den tragiske hendelsen i Haugesund, som Ukom-rapporten beskriver, er alle sammen kraftige påminnelser om viktigheten av tettere samarbeid og samhandling mellom politiet og helsevesenet. Dette dannet selve bakteppet for min inntreden som justis- og beredskapsminister og for helse- og omsorgsministerens tiltreden som helse- og omsorgsminister, fordi den dagen regjeringen tiltrådte, 14. oktober 2021, var Norge dessverre vitne til en veldig alvorlig hendelse, nettopp på Kongsberg.

Det gjorde at dette har vært med oss fra dag én, og det å bedre samarbeidet mellom helse og justis var også noe av det aller første vi tok tak i, i begynnelsen av vår regjeringperiode. Jeg er glad for at jeg nå, de siste månedene siden det, har hatt et veldig godt samarbeid med

helse, hvor vi ser på et bredt spekter av tiltak for å tette det gapet som dessverre har vært der i altfor mange år. Det er ikke lett, og vi kommer sikkert aldri til å fjerne risikoen helt, men vi kan gjøre mye for bedre å ivareta de menneskene som er syke, og som kan stå i fare for å begå veldig alvorlige voldshandlinger, både for å ivareta dem selv og for å verne samfunnet og gjøre samfunnet tryggere.

Ukom-rapporten er, som jeg har vært inne på, en indikasjon på at samfunnet ikke har lykkes godt nok med å forebygge straffbare handlinger fra det lille antallet alvorlig psykisk syke personer vi her snakker om. Symptomer på, mistanke om eller diagnostisert psykisk sykdom hos gjerningspersoner knyttes ifølge politiets truselvurderinger til en betydelig andel av anmeldte drap og drapsforsøk siden 2016, mellom 30 og 45 pst. Samtidig ser vi en økning av politiets bistandsoppdrag til psykiatrien.

Jeg har hatt anledning til å reise noe rundt i landet som justis- og beredskapsminister, og nesten uansett hvor det er, så sier politiet at de bruker mye ressurser på bistandsoppdrag til psykiatrien, og det er krevende både for dem og for helsesektoren.

Forebygging av straffbare handlinger er ikke først og fremst et ansvar for justissektoren, men det er et tverrsektorielt og helhetlig samfunnsansvar. For en mindre gruppe personer er god grunnbehandling og gode, sikkerhetsmessig forsvarlige behandlingstilbud en sentral del av forebyggingen.

Som justisminister er jeg spesielt opptatt av at samfunnsvernet ivaretas, både ved gjennomføringen av strafferettslige særreaksjoner og ved oppfølgingen av andre pasienter som utgjør en sikkerhetsrisiko. Her har jeg merket meg at rapporten beskriver et behov for tettere samhandling mellom politiet og helsevesenet, bl.a. når man skal gjøre risikovurderinger. Dette er også forhold som Statens helsetilsyn har tatt opp, på bakgrunn av sin tilsynsvirksomhet. Den 30. mars 2021 avholdt Helsetilsynet et møte med berørte departementer, hvor temaet var sikkerhetsmessig forsvarlig oppfølging av domfelte som gjennomfører tvungent psykisk helsevern.

Selv om Ukoms rapport også påpeker enkelte uklarheter i regelverket, er hovedbudskapet først og fremst at det svikter i samhandlingen og informasjonsutvekslingen mellom helsevesenet og politiet, og det er nettopp en av de tingene som helseministeren og jeg har jobbet sammen om å se på siden høsten i fjor, og som vi ønsker å gjøre forbedringer på.

Det er viktig at vi ettergår hvor det svikter i grenseflaten mellom politiets forebyggende arbeid og risikovurdering og det forebyggende arbeidet som ligger i god og riktig behandling av psykiske lidelser. I arbeidet

med å avdekke hvor det svikter, har vi også innhentet innspill fra etatene i justissektoren, og de peker i hovedsak på – i likhet med Ukom-rapporten – at den tverrsektorielle samhandlingen må bli bedre. Det er viktig med tiltak som kan støtte opp om den type samhandling, og så må vi også være åpne for å vurdere regelverket hvis det avdekkes behov for det. Jeg har merket meg at det i Ukom-rapporten også pekes på uklarheter ved bruk av varetektssurrogat, og dette berører regelverk både i justissektoren og i helsevesenet.

Innspill fra justissektoren, forskjellige evalueringsrapporter, som Ukom-rapporten, er noe av det som er veldig nyttige innspill i det videre arbeidet når vi skal forbedre samarbeidet mellom helsevesenet og justissektoren.

Så vil jeg også kommentere et konkret moment som interpellantene var inne på, og som handler om påtalejuristenes kjennskap til de rettslige virkemidlene som gjelder det å begjære innleggelse av pasienter med psykose og økt voldsrisiko som begår alvorlig kriminalitet. Det er et viktig ledd i politiets forebyggende virksomhet at påtalejuristene kjenner til dette, og det er et virkemiddel som kan tas i bruk av politiet rundt i landet. Da det ble påpekt i Ukoms rapport i desember 2021 at flere politiresurser ikke kjente til denne bestemmelsen, fant departementet umiddelbart at det var grunn til å følge opp det. Derfor ble Politidirektoratet bedt om å sørge for at man raskt fikk informasjon ut til politidistriktene om denne rapporten, og POD har opplyst om at politidistriktene har fått både rapporten og forslag til mal for bruk av den typen innleggelsesbegjæringer. Direktoratet har også orientert om funnene i rapporten og anbefalinger i møte med politidistriktenes fag- og opplæringsansvarlige innenfor forebygging og påtale. Det er også foretatt en kartlegging av politidistriktenes rutiner for bruk av innleggelsesbegjæringer som en del av arbeidet med å bedre politiets kunnskap på akkurat dette området.

Jeg forutsetter at de rettslige virkemidlene som påtalemyndigheten har i møte med disse vanskelige sakene, nå er godt opplyst og kjent blant påtalejuristene, og at direktoratet også sørger for at denne kunnskapen ikke bare er der nå, men også vedlikeholdes og omsettes i god praksis.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:20:34]: Takk til interpellantene, som reiser krevende problemstillinger – problemstillinger regjeringen har vært nødt til å adressere fra dag én i regjeringskontorene gjennom de alvorlige hendelsene som justis- og beredskapsministeren viste til, og også gjennom Ukom sin rapport fra desember 2021 om hendelsene i Haugesund i 2019. Undersøkelsskommissjonens rapport gir oss nyttige innspill til

hva vi kan gjøre for å redusere risikoen for alvorlig voldsutøvelse.

Nesten halvparten av oss vil kunne oppleve psykiske helseutfordringer i løpet av livet. Noen blir alvorlig syke, men det er likevel veldig få som utgjør en trussel mot andre mennesker. Helse- og omsorgstjenesten gjør mye for å forebygge og følge opp personer med psykiske lidelser og rusmiddelavhengighet som har økt voldsrisiko, men vi må bli enda bedre til å fange opp og følge opp syke mennesker som kan være til fare for seg selv og andre.

Ukom peker på behovet for bedre samhandling mellom politi og psykisk helsevern for å ivareta samfunnsvernet. Det virker åpenbart. Det finnes allerede verktøy for denne typen samhandling, men de brukes for lite.

Regjeringen har varslet en opptrappingsplan for psykisk helse, og arbeidet med den er godt i gang. Vi vil sørge for god og lett tilgjengelig hjelp i kommunene, og vi vil øke behandlingsskapiteten og hindre nedbygging av sengeplasser i psykisk helsevern. Vi vil også se på tilbudet til mennesker med alvorlige psykiske lidelser, rusmiddelproblemer og voldsproblematikk og jobbe for å fremme god psykisk helse og ikke minst forebygge psykiske plager og lidelser.

Helsedirektoratet følger opp anbefalingene i rapporten fra Ukom. Blant annet vil de sørge for nødvendige presiseringer i rundskriv og veiledere og vurdere om Ukoms funn gir grunnlag for å foreslå regelverksendringer. I mars fikk helseforetakene og kommunene informasjon og veiledningsmateriale fra direktoratet til bruk ved vurdering av samtykkekompetanse og risiko for vold.

Ukom framhever politiets mulighet til å begjære tvungent psykisk helsevern. Helsedirektoratet og Politidirektoratet støtter anbefalingene og vil innarbeide dem i forbindelse med revideringen av rundskrivet om helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke. Det vil kunne lette informasjonsutvekslingen og bl.a. ha betydning for vurderingen av risiko for vold.

Også veilederen om helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel blir revidert. Helsedirektoratet vil følge opp Ukoms anbefalinger om at helsetjenesten i fengsle- ne bør følge vanlige innleggelsesrutiner når innsatte med psykose blir overført fra fengsel til psykisk helsevern, såkalt varetektssurrogati, som er omtalt av flere talere her. Direktoratet vil også følge opp anbefalingen om å klargjøre hvilke regler som gjelder for helsehjelp til pasienter ved en sårn overflytting.

Jeg vil fortsette den gode dialogen jeg har med justis- og beredskapsministeren. Dette er løsninger som må finnes mellom våre ansvarsområder, og vi må sikre at vi både ivaretar samfunnsikkerheten og gir god og tidlig hjelp.

Helse- og omsorgsdepartementet vil om kort tid oppnevne et ekspertutvalg som skal evaluere lovendringene om manglende samtykkekompetanse som vilkår for tvungen observasjon, tvungent psykisk helsevern og undersøkelse og behandling uten eget samtykke.

Vi må gjøre det vi kan for å unngå sånne tragiske hendelser som drapet i Haugesund er et eksempel på. Ukoms rapport er et verdifullt bidrag. Det aller viktigste vi gjør for å forhindre denne type tragedier, er likevel å sørge for at mennesker med alvorlige psykiske helseutfordringer blir fanget opp og får hjelp så tidlig som mulig.

De to samfunnsoppdragene til helsetjenesten og politiet er forskjellige, men samfunnsutfordringen er felles. Jeg setter pris på at dette blir løftet i Stortinget, og at vi kan ha en god debatt om hvilke løsninger vi må se på for bedre å forebygge og ivareta enkeltmennesker også når det kommer til denne type ekstreme hendelser som gir fatale utfall.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:26:22]: Det er vel neppe en kioskvelter, som flere av innleggene har vært inne på, at det eksisterer et forbedringspotensial når det gjelder samhandling mellom justis- og helsesektoren. Det har vært tydelig svært lenge for mange av oss, men ingenting er bedre enn at man klarer å få til en bedre samhandling i fremtiden. Det er svært viktig, for det er nettopp i det tverrsnittet, mellom personer som begår kriminelle handlinger og er psykisk syke, at vi har en del grunnleggende utfordringer som har gjort oss dårligere i stand til å håndtere denne materien og denne typen problemstillinger. Men det er langt fra nok dersom man skal få til en noe bedre samhandling mellom de to sektorene, for vi mangler de lovmessige reguleringsene som skal til. Vi mangler de systemene som må være der for å kunne håndtere potensielt farlige, psykisk syke personer. Det er et problem man på mange måter har skapt med viten og vilje, all den tid man, skal vi si, på litt naivt ideologisk grunnlag ukritisk har nedbygd institusjonene som tidligere var løsningen på dette feltet.

Så har man også, noe som selvfølgelig kan forsvares og er viktig nok i seg selv, vært opptatt av å ivareta dem som begår kriminalitet, men også psykisk sykes rettigheter, gjennom samtykkekrav, o.l. Det skaper en del problemstillinger som gjør at noen personer havner mellom to stoler, at noen personer er for syke til å sitte i fengsel, men for friske til å kunne plasseres i tvungent psykisk helsevern. Det er en realitet; det så man på TV 2 i løpet av helgen, der man hadde en reportasje om noen få personer som ble prøveløslatt fra forvaringsdom, ut fra nettopp det hensynet at de er for friske til å komme under tvungent psykisk helsevern og for syke til å sitte i fengsel, men samtidig veldig farlige for samfunnet, og

som samfunnet må verne seg mot. Man har da valgt å lage et system som er svært, svært dyrt – det er det ene – og som også gjør at disse personene må fotfølges. Det er ingen perfekt løsning, men det er tross alt bedre at man har noe av løsningen for å møte disse utfordringene. Dette er potensielt farlige personer, i dette tilfellet voldskriminelle og drapspersoner, bl.a. en person som har begått overgrep mot et fem år gammelt barn – veldig farlige personer – som samfunnet må verne seg mot.

Da må man også være villig til å vurdere den type forslag når det fremmes i Stortinget. Fremskrittspartiet fremmet i fjor forslag om å stramme inn nettopp på dette området, å sørge for å tette hullet med de personene som er farlige, og som vi må verne oss imot, som er psykisk syke, og som vi ikke kan putte i fengsel. Vi hadde til behandling forslag så sent som i februar i år, konkrete forslag som ville peke i riktig retning for å gjøre noe med denne typen problematikk. Det overrasker vel ingen om jeg sier at de kun fikk Fremskrittspartiets stemmer.

Det er trist, for her tror jeg at alle gode krefter bør trekke sammen. Det første er at man tar inn over seg at vi ikke har et fullgodt system. Så kan det godt hende at vi kan løse dette på mange måter. Et eksempel er at man kunne si at dersom man ikke kan sitte i fengsel, bør det være tvungent psykisk helsevern som er løsningen. Det kunne være én variant, men også andre forslag har vært oppe i debatten.

Poenget er at vi må løse systemproblemet. Det er det aller viktigste. Og så håper og tror jeg at man får til bedre samhandling mellom justis og helse. Man kan kanskje også lytte litt til de forslagene Fremskrittspartiet setter frem i Stortinget, og ikke bare stemme dem ned på impuls.

Bård Hoksrud (FrP) [12:31:40]: Det er bra at representantene tar opp dette temaet igjen, men det er veldig rart at det skjer litt over to måneder etter at man har stemt ned forslag som faktisk ville tatt tak i problemstillingen interpellantene tar opp. Det er det det er snakk om. Som folk på grasrota ville sagt: Det blir fort mye preik og lite handling. Det er litt sånn jeg opplever den debatten som har vært her – det er mye prat om at dette må vi gjøre noe med, dette må vi ta tak i.

Den forrige regjeringen ville ikke stramme inn med tanke på det som skjedde. Man gjorde faktisk det stikk motsatte og styrket samtykkekompetansen til mennesker som gjør ting de ikke er i stand til å vite om er bra for seg selv eller andre. Spørsmålet er egentlig om man er villig til å ta debatten ordentlig og sørge for å sette i verk tiltak som vil bidra til å gjøre noe med dette.

Som jeg sa i den forrige debatten: Pappaen var livredd hver eneste dag for livet sitt, for livet til familien sin og for livet til den personen som var psykisk syk. Han

opplever at både politiet og helsevesenet – begge to – sier at de ikke kan gjøre noe, man må prate med den andre. For familien og de menneskene som står midt oppi dette, eller nabolaget som levde i en forferdelig situasjon med en person som lagde trøbbel, usikkerhet og utrygghet for menneskene som bodde i nabolaget, hjelper det ikke når den ene sier at den andre må rydde opp når utfordringene er der. Spørsmålet er om man er villig til å ta de grepene man må for å rydde opp i dette.

Det er faktisk sånn – og nå skal jeg være litt redelig – at den nye regjeringen i hvert fall sier at man ikke skal redusere antall døgnplasser innenfor psykiatrien, men de siste 20 årene er antallet redusert med nesten halvparten. Vi ser stadig utfordringer med mennesker som trenger – og skulle vært på – et sted hvor man ikke er til fare for seg selv eller andre.

Som en tidligere politimann sa: Før i tiden pratet vi med hverandre mellom etatene, mellom politiet og helsevesenet, men det er en del lover, regler og andre ting som vi har laget, som gjør at den samhandlingen og den praten ikke er like lett lenger.

Derfor er det litt artig å høre når man sier at man må prate mer sammen og gjøre mer sammen. Ja, da må man sørge for å legge til rette for at de kan gjøre det. Det er noe av det som er utfordringen når jeg hører på justisministeren og helseministeren, at man er for lite opptatt av hva man vil gjøre konkret. Vi trenger konkret handling her, og det var noe av det som var hensikten med forslaget vi fremmet for litt over to måneder siden, som dessverre ble nedstemt av samtlige andre partier.

Jeg opplever litt for ofte at det er mye engasjement i denne salen, men det er liten vilje til faktisk å gjøre de konkrete tingene som sørger for at man ivaretar den som er til fare for seg selv og andre, og også ivaretar alle de andre som opplever og lever med usikkerheten og utryggheten hver eneste dag fordi man ikke klarer å ta de rette grepene. Det er bra at statsråden sier at det skal settes ned et ekspertutvalg. Jeg tror at de som er ute i tjenestene – hvis man går ut og prater med dem – ikke trenger noe ekspertutvalg. Jeg tror de trenger at vi faktisk begynner å gjøre noe, for de vet akkurat hvor skoen trykker, og hva som må gjøres.

Jeg håper at man snart slutter å prate, at man begynner å gjøre noe. Psykiatere sier at etter at samtykkekompetansen ble endret, er det mye vanskeligere å legge inn folk med tvang. De kommer på akuttmottaket, så går det tre–fire timer før de er ute igjen, og det er den samme situasjonen der ute. Det rare er at politiet må bli med når helsetjenesten skal hente pasienter og kjøre dem til akuttmottaket, men så reiser pasienten hjem igjen etterpå, og da står familie, venner eller andre midt oppi det. Kommunen sier at de ikke vil komme fordi personen har vært voldelig mot inventaret i huset sitt. Personen

har ikke vært voldelig mot mennesker, men mot inventaret i huset sitt. Det er vel et tegn på at det er noe som ikke er bra, tenker jeg.

Jeg synes det er bra at man tar opp interpellasjonene, men jeg håper at de partiene som sier at de er opptatt av dette, snart blir med på handling, sørger for at vi gjør noe og ikke bare prater. Det er det folk der ute forventer. Som pappaen sa til meg: Jeg er lei meg fordi dere ikke skjønner, for dere kan jo ikke skjønne det når dere ikke fatter beslutninger som kan rydde opp.

Sveinung Stensland (H) [12:36:50]: Etter forrige taler kan det være hyggelig å minne om at vi har samarbeidet godt om helsepolitikk i åtte år og laget åtte budsjetter sammen. Samtlige endringer som ble referert i innleggene fra representantene Amundsen og Hoksrud, er endringer som har gått gjennom regjeringen de selv har sittet i. Det er også litt på siden av det som egentlig er temaet i denne interpellasjonen, og jeg lurte litt på om man har lest Ukom-rapporten.

Det dette handler om, er personer som er dømt til tvungent psykisk helsevern, som har gjort ting i psykose, og om hvordan man behandler dem. Vi er enige om at tvangslovverket er krevende. Når det gjelder den psykiatireformen som førte til en massiv nedbygging av institusjonsplasser innenfor psykiatrien, er det prosesser fra godt tilbake til 1980-tallet, og det er klart man har mistet noe på veien. Derfor har jeg i dag tatt til orde for at vi kanskje trenger en ny særreaksjon. Kanskje vi skal se på sikkerhetshjem, kanskje vi skal se på andre løsninger – nettopp derfor.

Jeg sa innledningsvis at jeg har jobbet med denne saken et par år. Jeg hadde et utmerket samarbeid med Solveig Horne i den perioden hun var justispolitisk talsperson i Fremskrittspartiet. Så skjedde det ting som gjorde at dette stoppet litt opp, men Fremskrittspartiet skal ha takk for engasjementet, for i motsetning til alle andre partier stilte de opp, og det er veldig bra.

Jeg vil takke statsrådene for gode svar. Det viser at de har tatt tak i dette. Så vil jeg komme med en påminnelse til. Statens undersøkelseskommissjonen for helse- og omsorgstjenesten ble opprettet for et par år siden i Stavanger, mot Senterpartiets og Arbeiderpartiets stemmer, men jeg håper statsrådene ser verdien av denne rapporten og andre rapporter, hvor viktig det er. Jeg håper at de ser verdien av denne kommissjonen. I deres alternative budsjetter har den så langt vært fjernet, men nå må den få lov til å leve videre.

Når det gjelder samhandling og samarbeid, kan vi flåsete si at ja, vi snakker om samarbeid, men det er faktisk det som er nøkkelen. Haugesunds Avis skrev, rett etter det mye omtalte drapet i 2019, at politiet sier de har 14 tikkende bomber som de ikke har kontroll på. Jeg var

da ute i media og spurte hvorfor ikke politistasjonssjefen kan snakke med sjefen for psykiatrisk klinikk i Haugesund, sånn at de kan snakke om disse 14 personene som er tikkende bomber. Vi må faktisk samarbeide på det nivået, for det er ganske få det gjelder.

Det er ikke sånn at samarbeid er å lage hver sine rapporter. Samarbeid er å lage en fellesrapport om temaet der man ser på utfordringene i en helhet. Jeg skal være med både Fremskrittspartiet og regjeringspartiene i å se på hele tvangsregisteret og hele lovverket rundt det. Det ligger en NOU på over 800 sider som fortsatt venter på sitt endelige i departementet. Men spørsmålet om tvang er litt større enn dette. I mange tilfeller virker faktisk tvangsbehandling mot sin hensikt. Det vi må jobbe med, er å avveie samfunnets behov for beskyttelse mot den enkeltes behov og rettigheter.

Sandra Bruflot (H) [12:40:03]: Min medinterpellant har vært inne på det samme – det blir en stor debatt der man blander mye inn. Det har vært en villet utvikling, på tvers av regjeringer og over lang tid, med færre døgnplasser på institusjon til fordel for mer ambulerende hjelp. Det er i tråd med både internasjonale anbefalinger, menneskerettigheter, osv. Men – bare for å si det – mennesker som er en fare for seg selv og andre, har vi plass til. Det er egentlig ikke det dette dreier seg om. I disse tilfellene er det veldig klart hva som kan bli bedre. Det er snakk om personer som er dømt til tvungent psykisk helsevern. Det er samhandling og det som skjer etter utskrivning eller mellom etater, dette dreier seg om. Så har vi sagt noe om det.

Jeg skal være enig med representanten Hoksrud og andre i at det er noen eksempler her hvor Ukoms anbefalinger kan gjelde, f.eks. når det gjelder dette med begjæring fra politiet, der de også kan klage dersom personen blir løslatt etterpå. Det er en mulighet som de ikke benytter seg av, som finnes i dag, og som kan være en del av løsningen, både for dem som er farlige og psykotiske, og for andre som kanskje ikke er like farlige, men der man mistenker det.

Jeg tolker ministrene dit at det er et arbeid i gang på både samhandling og informasjonsflyt. Det er veldig bra at politidistrikter og andre får beskjed om disse mulighetene. Så vil jeg understreke hvor viktig det er at ikke debatten blir her på Stortinget, men at den blir tatt ut både i politidistrikter og i helseforetak.

Det er interessant med et ekspertutvalg på tvangslovgivning og samtykkekompetanse. Det er en litt annen sak, men bruken av tvang har gått opp etter endringen i 2016. Det er vanskelig: Hvor mye tvang skal vi ha? Hvor går grensen mellom samfunnsvern og den enkeltes rettigheter? I hvilke tilfeller er tvang bra for den enkelte og for samfunnet, og i hvilke tilfeller er det ikke det?

Takk for svarene fra ministrene. Så vil jeg nok en gang understreke at vi har noen forslag om hvordan dette kan følges opp, og jeg ser fram til både oppfølgingen og en bredere debatt om virkemidlene og tvangslovgivning.

Statsråd Emilie Mehl [12:42:53]: Jeg vil takke for debatten og igjen takke interpellantene, som har satt et viktig tema på dagsordenen.

Det er veldig viktig at denne debatten og arbeidet med å bedre samhandlingen mellom helse og justis ikke bare kommer på dagsordenen rett etter at det har skjedd en alvorlig hendelse som preger nyhetsbildet, men at det er noe vi har med oss i den jobben vi gjør hver dag, og at vi jobber langsiktig med å gjøre endringer, for det kreves at vi ser nøye etter og ser på ulike deler av problematikken, både oppfølging av de syke, hvordan politiet best mulig kan bruke sine ressurser opp mot helse, og mange andre ting.

Jeg er også veldig glad for at debatten har vist at det er bred enighet på Stortinget om at det er et helhetlig samfunnsansvar å følge opp alvorlig psykisk syke med voldsrisiko, og at det er et helhetlig samfunnsansvar å gi god behandling og sikkerhetsmessig forsvarlig oppfølging. Så vil jeg påpeke at det ikke bare handler om dem som er dømt til tvungen psykisk helsevern. Vi må også klare å fange opp dem som er alvorlig psykisk syke, og som har voldsrisiko, og forebygge at de begår handlinger som setter liv og helse i fare.

De alvorlige hendelsene vi har sett det siste året, eller i senere tid, har først og fremst tragiske konsekvenser for de fornærmede og deres pårørende, men de har også alvorlige konsekvenser for de domfelte eller pasientene som begår lovbruddene. Når vi ikke lykkes med å forebygge og gi et tilstrekkelig behandlingstilbud og samfunnsvern, er det også veldig leit fordi det kan føre til et økt stigma for psykisk sykdom generelt. Vi må ikke glemme at det er et fåtall alvorlig psykisk syke som begår alvorlige lovbrudd.

Det er mange personer med alvorlige psykiske lidelser og ofte samtidige rusproblemer med voldsrisiko som har store problemer og utfordringer med å mestre tilværelsen, og som har behov for omfattende og koordinert innsats fra spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenester.

Som jeg sa i mitt første innlegg, vil jeg ta med meg erfaringene som beskrives i Ukom-rapporten, i det videre arbeidet med oppfølging av denne krevende gruppen. Det omfatter både å se etter forbedringspunkter i behandlingen av dem som er dømt til særreaksjon, og også hvordan vi best kan følge opp andre med lignende problematikker før det ender opp i en særreaksjonssak. Jeg er også veldig opptatt av å ta med meg erfaringer fra dem

som er ute og vet hvor skoen trykker, som jobber med disse utfordringene hver dag i politiet og i helsevesenet. For oss vil også innspill fra Politidirektoratet, PST og Riksadvokaten være viktige premisser i den videre dialogen med helsemyndighetene.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:46:09]: Jeg vil også takke for en viktig debatt. Interpellantene spør konkret om hvordan Ukom-rapporten vil følges opp. Den vil følges opp – det er det korte svaret på det – både fra min kollega justis- og beredskapsministeren og hennes underliggende etater og ut fra det jeg har ansvaret for, som helse- og omsorgsminister.

Det er viktig at vi også snakker om det aller viktigste vi kan gjøre for å hindre tragedier, og det er å sørge for at mennesker som sliter, blir fanget opp og får hjelp så tidlig som mulig. Justis- og beredskapsministeren og jeg er enige om at det er behov for å tydeliggjøre ansvar og oppgavedeling mellom politi og helse. Vi må bl.a. gå opp grensetilfellene mellom regelverkene våre, og så er det jo slik at ute i tjenesten samarbeider disse to ulike etatene hver eneste dag.

Vi må også styrke samarbeidet mellom helsetjenesten og andre tjenester som pasienter med langvarige og sammensatte behov trenger. Dette er ofte personer som trenger hjelp fra en rekke ulike instanser i samfunnet vårt. Vi har prioritert og styrket arbeidet med oppsøkende tjenester gjennom etablering av flere oppsøkende og tverrfaglige team hvor både spesialisthelsetjenesten og kommunen samarbeider tett med brukeren, og hvor hjelpen også gis der brukeren bor. Det er en styrking vi startet på i tilleggsnummeret til årets budsjett.

I går besøkte jeg Lovisenberg, som har både brukerstyrte senger og forsterket botilbud, og det at spesialisthelsetjenesten også er med og etablerer botilbud for psykisk syke, er en del av den innovasjonen vi også ser.

Så er det noen i debatten her som reiser en litt annen og større debatt, om vilkårene og rammene for konsekvensen av at mange flere dømmes til psykisk helsevern, og også til tvungen omsorg. Det er også utfordringer vi er nødt til å gå inn i, og se om de løsningene vi har i dag, står seg over tid. Vi må håndtere dette med sikker nok helsehjelp for dem som får en slik reaksjon på grunn av at de er syke når de begår handlingen.

Jeg er glad for at det ser ut til å være bred støtte for å evaluere vilkår for samtykke i psykisk helsevernloven – den lovendringen som kom i 2017. Det er et punkt i Hurdalsplattformen som kom på plass før disse enkelthendelsene, og det er en viktig evaluering å se på før vi behandler resten av forslagene til lovendringer på tvangsfeltet.

Presidenten: Då er debatten i sakene nr. 6 og 7 slutt.

Sak nr. 8 [12:49:26]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser (Innst. 264 S (2021–2022), jf. Dokument 8:140 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:50:18] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid og for rask og ryddig behandling av saken. Det ble avholdt skriftlig høring, og vi fikk fire innspill.

Det er bred enighet om betydningen av full barnehagedekning og viktigheten av at alle barn får tilbud om plass i barnehage også framover, og komiteen ser at det kan være utfordringer for familier som ikke får plass til sine barn.

Komiteen mener at tidlig deltagelse i barnehagen er viktig for å styrke barnas språkutvikling og sosiale ferdigheter. Komiteen mener også at det er viktig at alle barnehagebarn har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø, og at barn som har behov for det, får hjelp tidlig.

I det videre vil jeg redegjøre for Høyres syn i saken.

Barnehagen er en god og viktig arena for utvikling, læring, sosialisering, inkludering og integrering. Det er viktig at barn opplever trygge og gode relasjoner til ansatte og andre barn, og at de får utforske og oppdage nye sammenhenger gjennom lek i sin barnehagehverdag. Vi ønsker at flere barn får tilbud om barnehageplass når de fyller ett år, eller når permisjonstiden er over. Det er viktig for barna, for den enkelte familie og for samfunnet.

Vi er enig med forslagsstillerne i at dette er et viktig tema med stor betydning for familier og for samfunnet. Det er ulike modeller i kommunene. Flere kommuner har løpende opptak eller fleksible opptak til barnehage, og det bør vurderes hvordan kommunenes og barnehagenes fleksibilitet og selvstyre kan videreutvikles for å sikre dette.

Når vi ikke støtter dette forslaget i dag, er det fordi innføring av plikt til løpende barnehageopptak i hele landet vil få store budsjettmessige konsekvenser, og dette er et forslag som må vurderes i tråd med ordinær budsjettprosess.

Barnehagen er en svært viktig arena for tidlig innsats. Kvalitet i tilbudet, mangfold og valgfrihet er viktig for å gi ulike barn like muligheter.

Høyre vil ha et samfunn som setter menneskene foran systemet. Når det offentlige samarbeider med private aktører, spiller de hverandre bedre.

Vi må bruke de gode kreftene i samfunnet. Vi ønsker både offentlige og private barnehager velkommen. Det viktigste for Høyre er at barnehagene har god kvalitet. Høyre mener at alle som ønsker det, skal ha mulighet til å velge barnehage for sine barn. Derfor vil vi jobbe hardt for å beholde den norske barnehagemodellen, for likebehandling, mangfold og kvalitet.

Elise Waagen (A) [12:53:14]: Vi er alle enige om at vi skal ha gode barnehager med god kvalitet som skaper gode hverdager for ungene våre.

Utvidelsen av antall barnehager og rett til barnehageplass har vært et av de største frihetsprosjektene innen familierpolitikken i moderne tid. Med barnehageforliket i 2003 fikk vi en historisk utbygging av barnehageplasser, med lovfestet rett til plass til ettåringer, sånn at de skulle være sikret barnehageplass, og vi fikk maksprisen, sånn at familier skulle ha råd til å sende ungene sine i barnehagen.

I dag er det sånn at 93,4 pst. av alle barn mellom ett og fem år har barnehageplass. Barnehageplass er viktig, ikke bare for familierpolitikken, men også for ungene og hvordan det går med dem senere i livet. Med lek, læring, sosiale ferdigheter og motorisk utvikling i barnehagen er det viktige grunnlag som legges.

Det å sikre nok barnehageplasser til alle barn er en viktig del av nettopp det å gi våre unger like muligheter, og også av likestillingspolitikken. Representantforslaget vi behandler i dag, omhandler en lovbestemt ordning for kontinuerlig opptak ved barnehager i Norge. Barnehageplass akkurat når man trenger det, er selvsagt det ideelle, men det å innføre et nasjonalt pålagt løpende opptak til barnehage, som Fremskrittspartiet nå tar til orde for, vet vi er et kostbart tiltak. Anslagsvis vil det koste 6,6 mrd. kr, og det er kanskje derfor vi heller ikke finner tallet igjen i Fremskrittspartiets alternative statsbudsjetter.

Det sier seg selv at når et tiltak er så kostbart, vil det gå ut over andre tiltak. En utvidelse må skje gradvis og kontinuerlig. I mellomtiden er det andre viktige tiltak som også skjer på barnehagefeltet for å inkludere flere barn. Vi vet at det er kommuner som har løpende opptak i dag, og som klarer å praktisere det på en god måte. Det er fint.

Fra 1. august skal vi tilbake til 2005-nivå når vi nå skal få en ny makspris i barnehagen. Etter åtte år med økning i barnehageprisen skal den nå ned igjen, og det

er også et viktig bidrag for å inkludere flere unger i barnehagefellesskapet.

Regjeringen er i gang med en ny kvalitetsstrategi for barnehagene, nettopp for å heve kvaliteten og fordi den forrige regjeringens ambisjoner ikke var høye nok. Vi er i gang med mye viktig arbeid på barnehageområdet, nettopp for å gi det beste utgangspunktet til ungene våre og inkludere flere barn i barnehagefellesskapet. En ideell løsning hadde selvsagt vært barnehageplass når man trenger det, men 6,6 mrd. kr er mye penger.

Torleik Svelle (Sp) [12:56:32]: Norsk barnehagepolitikk de siste 20 årene har vært en suksessfortelling. Det har vært en fortelling om at vi har skapt brede politiske forlik som har vært til det beste for landets barn, og de beslutningene vi tok for mange år siden – jeg var ikke med, men mange andre – har gitt resultater, for i 2021 hadde 93,4 pst. av barn mellom ett og fem år barnehageplass. Det skal vi være stolte over.

Så er det slik at når man driver med politikk, skal man være stolt og man kan være fornøyd, men man er aldri ferdig, for man kan alltid gjøre ting enda lite grann bedre. Selv om den norske barnehagen er god, kan den bli bedre. Derfor har regjeringen en ambisjon om både å sikre flere barnehageplasser og at de har enda høyere kvalitet. Det er viktig for oss at familier og folk rundt omkring i hele landet både kommer raskt tilbake igjen til jobb etter de har fått barn, og får den friheten som en barnehageplass gir.

Essensen av politikk handler om prioriteringer. Også denne saken handler om prioriteringer, for vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet har gjort prioriteringer som f.eks. fører til at barnehageplassen blir billigere. Barnehageplassen blir hele 4 956 kr billigere for dem som har to barn. Det er en prioritering som monner, men vi er ikke ferdig der. Denne regjeringen har videre ambisjoner, og derfor har vi varslet at vi vil gjøre tiltak som gjør det enda billigere og kanskje gratis for dem som har tre barn.

Som det ble nevnt tidligere i denne salen, er ikke det store tallet på 6,6 mrd. kr, som løpende barnehageopptak koster, å finne igjen i Fremskrittspartiets alternative budsjett, så jeg lurer jo selvfølgelig på hva slags tryllehatt de hadde tenkt å bruke for å finne de pengene.

Denne regjeringen gjør prioriteringer, og det fører til det beste både for folk og for barn i barnehagen.

Tor André Johnsen (FrP) [12:59:25]: Jeg vil begynne med å ta opp Fremskrittspartiets tre forslag i denne saken. Forslagene nr. 1 og 2 er forslag som fremmes sammen med Venstre.

I 2001 gikk bare seks av ti barn i alderen ett til fem år i barnehage, og hele 30 000 barn ventet på barnehageplass. Det var store forskjeller på barnehagedekning og

foreldrebetaling i kommunene. De private barnehagene hadde ikke krav på offentlige tilskudd. Barnehageforliket i 2003 kom på plass etter initiativ fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti og var en milepæl i norsk barnehagepolitikk. Vedtaket markerte starten på en tverrpolitisk barnehagesatsing som har vart i nesten 20 år.

Forliket, som samtlige partier på Stortinget stemte for, sikret likebehandling av private og offentlige tilbydere og la til rette for en rask utbygging av barnehagekapasiteten i hele Norge. Barnehageforliket har i årene etter 2003 dannet grunnlaget for norsk barnehagepolitikk, og de sentrale målsettingene Stortinget har jobbet etter, stammer fra denne avtalen.

Et av disse målene var full barnehagedekning, og den lovfestede retten til barnehageplass ble innført i 2009. I 2020 var andelen barn som hadde barnehageplass, økt til hele 92,8 pst. Retten til barnehageplass gjelder for barn som fyller ett år senest innen utgangen av november det året det blir søkt om barnehageplass. Dersom barnet fyller ett år i løpet av august det året de søker om plass, har barnet rett til å få plass innen utgangen av august.

I dag har de aller fleste kommuner ett barnehageopptak. Med dagens ordning risikerer kvinner å måtte gå i ulønnet permisjon i opptil et halvt år dersom barnet er født i feil måned. Når på året man føder, skal ikke ha noe som helst å si for når man får barnehageplass. En nylig undersøkelse fra Nav viser at halvparten av alle kvinner tar ulønnet permisjon. Mangel på tilgjengelige barnehageplasser etter endt permisjon er en viktig årsak til at mange foreldre må ta ut ulønnet permisjon. Som vi nylig kunne se på TV 2, er det ofte den i forholdet med lavest inntekt, som dessverre ofte er mor, som blir nødt til å ta ut den ulønnede permisjonen.

Fremskrittspartiet er et parti som er tuftet på handlekraft. Vi mener tiden er overmoden for å endre dagens barnehageopptak. Bare i reduksjon av kontantstøtte som følge av at flere får barnehageplass, anslår departementet en besparelse på hele 750 mill. kr, og det sier litt om omfanget og hvor mange som går i ulønnet permisjon fordi de venter på barnehageplass.

Fremskrittspartiet tror på at det er familiene som vet best hva som er bra for deres familie. Noen velger av fri vilje å være hjemme med barnet, mens andre vil raskt ut igjen i jobb. Det er viktig at de som da vil ut igjen i jobb, skal kunne få en barnehageplass, og at den står klar når de er klare til å komme ut igjen i arbeidslivet.

Masud Gharaikhan i hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Tor André Johnsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:02:46]: Den massive utvidelsen av barnehagetilbudet vi har sett over det siste tiåret, er en stor velferdsreform som vi bør være stolte av i Norge. I barnehagene får barna en god start. Gjennom lek og utvikling blir man veiledet av dyktige ansatte, og det på barnas premisser. Det at alle barn får plass i barnehagen, er i tillegg selvfølgelig også viktig for likestillingen, for at begge foreldre kan komme ut i jobb.

Men vi må fortsatt gjøre tilbudet enda bedre, og det er et stort problem at mange familier må vente opptil et halvt år for å få barnehageplass. Derfor ønsker SV å innføre løpende opptak til barnehagen, men det er mye som må på plass før det er både mulig og klokt å gjøre et vedtak om akkurat det. Særlig bemanningssituasjonen i barnehagene må bedres først.

Kunnskapsdepartementet har beregnet at løpende barnehageopptak vil kreve 25 000 nye barnehageplasser. Et rullerende opptak til barnehagene vil bety at om lag 4 000 barn skal tilbys barnehagestart hver måned. Det betyr at barnehagene enten må oppbemannes og at det må tilsettes flere barnehagelærere, eller at flere barnehageplasser vil stå tomme gjennom mesteparten av året. Derfor er vi enige med bl.a. Utdanningsforbundet, som sier at det vil være feil først å prioritere en slik massiv økning i kapasitet før man får på plass den grunnleggende kvaliteten.

Sektoren er allerede alvorlig underbemannet. Ansatte i barnehagene melder om at de ikke strekker til og er utslitte, og da må vi løse utfordringene med bemanning, kompetanse og lederressurser først. Derfor har da også SV denne våren allerede fremmet et forslag i Stortinget om nasjonale tiltak for å hjelpe kommunene med å bemanne opp, så da er det bare å sette i gang. Så kan vi også til slutt få løpende opptak.

Abid Raja (V) [13:05:15]: I mars ble det kjent at andelen mødre som tar ulønnet permisjon, økte kraftig etter at fedrekvoten økte fra 10 til 15 uker i 2018, fra 30 pst. i 2018 til 48 pst. i 2021. Det er også en økning blant menn, men tallet er langt mindre: fra 5 pst. til 11 pst.

Økt uttak av ulønnet permisjon er ikke et problem i seg selv. Familier som har mulighet, lyst og råd til å være lenger hjemme med barnet sitt enn perioden de mottar foreldrepenger, skal ha frihet til å velge det. Det er likevel et problem dersom foreldrene tvinges inn i en slik situasjon, f.eks. fordi det ikke finnes barnehageplass tilgjengelig. Det er også en samfunnsutfordring at så mange flere kvinner enn menn velger ulønnet permisjon.

Kvinnene taper på dette. Det er allerede et lønnsgap mellom menn og kvinner i Norge. Velger man ulønnet permisjon, mister man – i tillegg til inntekt – pensjons- og sykepengerettigheter. I tillegg bidrar det skjeve utta-

ket av ulønnet permisjon til å forsterke en trend der kvinners karrieremessige utvikling går saktere. Det er ikke bra.

Det er viktig at offentlige velferdsordninger støtter opp om viktige verdier som likestilling. Derfor er en tredelt foreldrepermisjon viktig. At far har fått en historisk høy kvote, bidrar til at menn tilbringer mer tid hjemme med barna når de er helt små. Det betyr ikke minst mye for hvilke holdninger og rollemodeller barna får – og det kunne vi ha sagt veldig mye om, president.

Barnehagen er en viktig arena der barn får utvikle seg i trygge og stimulerende omgivelser, finner venner, leker og lærer. Et barnehagetilbud av god kvalitet kan bidra til at barn som får lite språkstimulering hjemme, utvikler et godt norsk ordforråd og begrepsforståelse før skolestart. Tidlig barnehagestart virker forebyggende og gir lavere sannsynlighet for behov for språktiltak i skolen, spesielt for barn fra familier med lav inntekt og minoritetsspråklige barn.

Dagens regelverk for barnehageopptak er bedre enn noen gang, men fortsatt urettferdig. Det er både upraktisk for familiene og noe som trekker likestillingen i feil retning.

Familier med foreldrepermisjon som går ut mellom desember og august, må i dag gjerne gå uten barnehageplass fram til de har rett på det i august det året barnet fyller ett år – eller to år, for desemberbarnas del. Dagens system slår skjevt ut fordi foreldrene med vinterbarn må leve med langt større usikkerhet og økonomisk byrde enn foreldrene til sommerbarn. Jeg har selv barn i to slike kull.

Folk må ha frihet til å velge å få barn når det passer dem, ikke når det passer staten. Derfor fjerner innføring av barnehagegaranti fra foreldrepermisjonen er ferdig, et av de siste hindrene som gjør at barna holdes utenfor barnehage selv om foreldrene ønsker å benytte tilbudet. Det vil legge til rette for at flere familier kan ha begge foreldre i arbeid – ett skritt i retning mer likestilling.

Statsråd Tonje Brenna [13:08:31]: Jeg tror de fleste i denne salen kan være enige om at en god målsetting er å arbeide for å tilby barnehageplass fra tidspunktet familiene har behov for det og ønsker det.

En utvidelse av retten til plass slik at alle barn har rett til plass fra barnet fyller ett år eller fra endt foreldrepermisjon, vil være positivt for både barna og foreldrene. Det bidrar til at foreldrene kan komme raskere tilbake i arbeid, og til at barn kan begynne tidligere i barnehagen.

Det er også et tiltak som etter alt å dømme vil føre til et mer likestilt samfunn, når vi vet at det vanligvis er kvinner som tar ut ulønnet permisjon mens foreldrene venter på barnehageplass.

Selv om jeg mener intensjonen med forslaget er god, må jeg samtidig understreke at utvidelse av retten til plass er et kostbart tiltak. Kunnskapsdepartementet anslår at en utvidelse slik at alle barn får rett til plass fra måneden de fyller ett år, vil koste om lag 6,6 mrd. kr. Denne kostnaden er så høy at jeg har problemer med å se hvordan vi kan finne penger til å finansiere det slik situasjonen er i dag.

I tillegg vil 25 000 nye barnehageplasser stille krav til den pedagogiske virksomheten i barnehagen. De fleste barnehager er ikke rigget for løpende opptak gjennom hele året. Jeg tror derfor at vi sammen med sektoren bør tenke nøye gjennom hvordan vi best kan løse utfordringene knyttet til tilvenning, bemanning og stabilitet i barnegruppen, før vi utvider retten til plass.

For å gjøre barnehagetilbudet mer tilgjengelig for alle lovet vi i Hurdalsplattformen å sette ned maksprisen i 2022. Fra 1. august reduseres maksprisen til nivået fra barnehageforliket. Vi vet at det i dag er mange kommuner som gjør et godt arbeid for å gjennomføre fleksible barnehageopptak, f.eks. gjennom løpende barnehageopptak eller flere opptak i løpet av året.

I statsbudsjettet for 2022 har regjeringen styrket kommuneøkonomien. Det kan gi rom for at flere kommuner kan tilby tidlig oppstart i barnehagen. I tillegg arbeider vi med å gi kommunene bedre mulighet til å tilpasse barnehagetilbudet ut fra lokale forhold og behov. Gjennom arbeidet med ny kvalitetsstrategi for barnehagene skal vi også se nærmere på hvordan barnehagehverdagen kan organiseres bedre.

Dette vil bidra til å legge til rette for at kommunene som ønsker det, kan prioritere mer fleksible barnehageopptak og tilby barnehageplasser tidligere enn de har hatt mulighet til fram til nå.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:11:14]: Takk for et godt innlegg fra statsråden. Jeg opplever at vi deler intensjonen om at flest mulig skal få plass i barnehage fortest mulig. Det vil bidra til beste for samfunnet og den enkelte familie. Så er det, som statsråden sier, og som vi vet, kostbart. Vi vet samtidig at noen kommuner har løpende opptak, og mange kommuner har flere opptak.

Mitt spørsmål til statsråden er da: Hvordan kan vi bidra til å øke fleksibiliteten, slik at flere kommuner kan ha flere barnehageopptak, til beste for barn og familier? Er det planer for det? Og hvordan vil statsråden gjøre det?

Statsråd Tonje Brenna [13:12:01]: Jeg tror noe av det representanten Øvstegård var inne på i sitt innlegg, er noe av kjernen her, nemlig at kommunene ønsker å være fleksible og tilby plasser raskt, men er helt avhen-

gig av å få bemanning og kvalitet på plass parallelt. Jeg tror at det å styrke kommuneøkonomien kan bidra til noe mer fleksibilitet og sørge for at kommunene har anledning til å løpe den risikoen det er å ha løpende opptak eller flere opptak i løpet av et år, fordi det gir større usikkerhet for om man får fylt alle plassene.

Jeg tror også arbeidet vi gjør med tanke på kvalitet, dialogen mot sektor i spørsmålet om hvordan vi kan øke bemanningen, og også det å hele tiden jobbe for at flere skal søke seg til barnehagelærerutdanningen, er viktig.

Jeg tror vi må klare to ting på én gang: å øke inkluderingen av barn i barnehagen, samtidig som vi også jobber kontinuerlig med å utvikle kvaliteten i barnehagen. Disse to tingene vil sannsynligvis gjøre det bedre for barn å gå i barnehagen i framtiden og sørge for at flere er med.

Abid Raja (V) [13:13:19]: Mens regjeringen er veldig opptatt av å stramme inn på private barnehager, er jeg overbevist om at foreldrene er mest opptatt av innholdet i barnehagen, av kvaliteten på uteområdene og av at de får plass i barnehage når de trenger det. Barn tror jeg heller ikke bryr seg om om barnehagen er privat eller offentlig.

I dag diskuterer vi Fremskrittspartiets forslag til opptak, men vi skal om noen uker også diskutere Venstres modell. Foreldrene, folket og heldigvis også Stortinget er opptatt av disse spørsmålene. Det er veldig bra. I Hurdalsplattformen står det derimot ingenting om opptak til barnehage, meg bekjent. Spørsmålet til statsråden er: Vil regjeringen i løpet av denne fireårsperioden ta noen initiativ for å sikre at barn får tilbud om barnehageplass når de trenger det? I så fall: Hvilke initiativ kan vi vente oss?

Statsråd Tonje Brenna [13:14:08]: Det kunne høres ut på representanten Rajas innlegg som at det å stramme inn overfor de private barnehagene ikke er en del av det å øke tilgjengeligheten og kvaliteten i barnehagene våre. Hele begrunnelsen for de innstrammingene som gjøres, er at mer av pengene vi bevilger til barnehage, nettopp skal brukes i og for barnehagene. Det er en viktig del av det å sikre at f.eks. penger kan gå til økt bemanning, kvalitetsutvikling eller andre prosjekter som gjør det bedre å gå i barnehage. Jeg tror at grepene vi tar overfor de private barnehagene, vil bidra til at mer penger blir værende i sektoren, og gjennom det også øke kvaliteten. Og jeg tror også at ved å styrke kommuneøkonomien, vil flere kommuner ha mulighet til å tilby barnehageplasser tidligere enn det retten til barnehageplass tilsier.

Utover det har jeg ikke tenkt å nødvendigvis avsløre alle mine gode planer for barnehagene for Stortinget på stående fot, men jeg ser fram til videre diskusjon med Stortinget.

Abid Raja (V) [13:15:17]: Det kunne høres ut, av statsrådens innledende del av svaret, som at det var slik at dersom man strammer inn overfor de private barnehagene, vil det kunne føre til at det blir mulighet for økt opptak og oftere opptak. Jeg ser ikke helt den sammenhengen. Når man strammer inn overfor dem som gir et stort mangfold og antall barnehageplasser, hvordan vil det sikre at barn får tilbud om barnehageplass når man trenger det, og at det blir løpende opptak? Vil statsråden forklare hvordan det logisk henger sammen – at det å stramme inn på de private barnehagene vil gi flere opptaksmuligheter for barna?

Statsråd Tonje Brenna [13:15:54]: Det jeg sa helt presist, var at det at vi sørger for at mer av pengene bevilget til barnehage blir værende i sektoren, kan bidra til økt kvalitet fordi mindre penger forsvinner ut av barnehagesektoren. Og jeg sa helt tydelig at parallelt med at vi styrker kommuneøkonomien, kan det bidra til at flere barn kommer inn i barnehage.

Jeg er helt overbevist om at det er de to ambisjonene vi alle har for barnehagen, at flere skal ha mulighet til å delta. Det handler om pris, og det handler opplagt om tilgjengelighet. Men grepene overfor de private barnehagene handler først og fremst om at penger bevilget til barnehage skal gå til barnehage, og det er jeg helt sikker på bidrar til å øke kvaliteten på barnehagetilbudet.

Abid Raja (V) [13:16:35]: Jeg ser ikke helt logikken her. Så vidt jeg vet, kommer de private barnehagene i undersøkelser ut med høy kvalitet i flest tilfeller, iallfall i gjennomsnitt høyere enn de offentlige barnehagene, og det statsråden sier, er at ved å stramme inn på de private barnehagene vil man kunne oppnå høyere kvalitet. Det er iallfall en logisk brist, når vi vet at foreldrene rapporterer høyere tilfredshet, og i undersøkelser har de private barnehagene kommet ut med høyere kvalitet, så slik sett henger egentlig ikke resonnetet på greip.

Men hovedspørsmålet mitt, som jeg ikke har fått svar på, er om regjeringen kommer til å ta noe initiativ for å sikre at barn får tilbud om barnehageplass når de trenger det, i løpet av denne perioden. Slik jeg forstår det, kan vi ikke vente oss slike initiativ fra regjeringen.

Statsråd Tonje Brenna [13:17:26]: Det er i så fall en forholdsvis vid tolkning av svaret jeg ga på spørsmålet, nemlig at jeg ikke nødvendigvis akkurat nå kommer til å avsløre hvilke ting vi eventuelt måtte jobbe med innen det temaet. Så mener jeg at det også er på grensen til å ønske å misforstå svaret mitt, for at de private barnehagene får høy score blant foreldrene på kvalitet, er veldig, veldig bra, men tenk hvor høy score en kan få på kvalitet hvis mer av pengene blir værende i sektoren.

Det var jo hele mitt poeng – og grunnen til at mange av oss er opptatt av å stramme inn reglene overfor de private barnehagene – at penger bevilget til barnehage skal gå til barna og barnehagene.

Så brukte representanten Raja selv et eksempel med at foreldre er mer opptatt av kvaliteten på uteområdet enn av hvem som driver barnehagen. Vel, et av grepene vi tar i de nye reglene for de private barnehagene, er bl.a. å sørge for at barnehager har et dedikert uteområde. Så disse tingene henger opplagt sammen, og det er ingen grunn til å skille dem fra hverandre.

Tore Vamraak (H) [13:18:37]: Jeg deler statsrådets oppfatning av at det er en vilje ute i kommunene til å tilby flere barn en barnehageplass gjennom året. Samtidig vet vi at kommunene er nødt til å forholde seg til det regelverket som gjelder – et regelverk som har til hensikt å sikre god kvalitet til alle brukerne av barnehagen, men som også nødvendigvis i sin form er utformet med en viss rigiditet. Mitt spørsmål er derfor om statsråden er villig til å se på om regelverket rundt bl.a. bemannings- og arealnorm kan mykes noe opp for å sikre at flere barn kan få tilbud om plass i løpet av året.

Statsråd Tonje Brenna [13:19:21]: Vi sier i Hurdalsplattformen at vi skal ha en gjennomgang av normene for å se at de virker etter hensikten, og se på hva som kan bli bedre. Jeg forstår spørsmålet fra representanten Vamraak på den måten at det hele tiden er et dilemma mellom å øke kapasiteten og samtidig få kvaliteten til å henge med. Jeg tror at våre kommuner og våre barnehager er så forskjellige, barnekullenes størrelse er så ulik, og hvor mye kommunene har å gå på innenfor hvert enkelt barnehageår, er såpass ulikt at det å lage en absolutt og bestemt felles plan for landet for hvordan man eventuelt kan sørge for at flere får løpende barnehageopptak, er jeg ikke i stand til å si på stående fot er en klok tilnærming. Men jeg tror, som jeg sa tidligere, at det å jobbe jevnt og trutt med å øke kvaliteten og samtidig sørge for at kommunene har økonomi til å ha fleksibilitet til å tilby barnehageplasser til flere tidligere, er to viktige grep vi gjør på området. Og så håper og tror jeg at vi skal få diskutere barnehagekvalitet og inntak veldig mange flere ganger i tiden som kommer.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Tore Vamraak (H) [13:20:36]: Forslagsstillerne tar i representantforslaget opp et tema som opptar mange av oss som er eller ønsker å bli småbarnsforeldre. Det å ha en rett til barnehageplass fra barnet fyller ett år, ville vært en stor lettelse i en bekymringsfull småbarnstid.

Jeg har selv en sønn som ble født i februar i år, og som dermed ikke vil ha rett på barnehageplass før han er halvannet år gammel. Jeg og min familie skulle gjerne sett at vi hadde rett til barnehageplass når min sønn fyller ett år og et år med betalt foreldrepermisjon dermed er over.

Jeg vil likevel ikke stemme for forslaget som er fremmet fra Fremskrittspartiets representanter, fordi forslaget er altfor kostbart. Det vil i henhold til statsrådets svarbrev koste 6,6 mrd. kr hvert år å gi en landsomfattende rett til barnehageplass fra fylte ett år.

Under regjeringen Solberg ble retten til barnehageplass utvidet fra at barnet måtte være født før utgangen av august, til at også barn født til og med november har rett til barnehageplass. Det har gitt større fleksibilitet for barnefamilie. Å gi barn født i juni rett til å få plass i barnehagen fra fylte ett år er imidlertid åpenbart en kostbar løsning med dagens system. I dag må barnehagen opprette en tom plass ved oppstart i august, en plass som blir stående tom, men med fulle kostnader til bemanning og arealer gjennom hele året fram til plassen tas i bruk noen få uker fra juni måned.

Dette er dårlig ressursutnyttelse. Vi kunne sett for oss andre og mer fleksible og hensiktsmessige løsninger. Vi kunne sett på gjennomsnittsberegninger gjennom året av krav til personale og arealer, vi kunne sett på når på året barna faktisk fyller tre år og har behov for større arealer, og vi kunne sett på andre fleksible løsninger for å gi flere kommunale og private barnehager muligheten til å tilby ledige plasser til barn født på «feil» tid av året. Men slike vurderinger er dessverre ikke tatt opp i representantforslaget og er derfor heller ikke vurdert i statsrådets uttalelse eller i komiteens behandling av representantforslaget. Høyres representanter stemmer derfor for komiteens innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:22:50]

Innstilling frå utdannings- og forskingskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Kari Eskeland, Kari-Anne Jønnes og Mathilde Tybring-Gjedde om auka kompetanse innan riving og demontering (Innst. 263 S (2021–2022), jf. Dokument 8:131 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter inn-

legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Torleik Svelle (Sp) [13:23:45] (ordfører for saken): Det er allment kjent at byggebransjen står for betydelig utslipp, både i Norge og internasjonalt. Både stål, betong og andre innsatsfaktorer som er helt essensielle for å sette opp moderne bygg, krever mye energi. Selv om Norge er et land som har rikelig tilgang på grønn og fornybar energi vi kan bruke i våre prosesser, er det likevel slik at mange av disse prosessene i sin natur er preget av store CO₂-utslipp.

Vi skal kutte betydelig med utslipp de neste årene. Skal vi klare å få til det, er vi helt avhengig av at vi får utslippene ned også i byggebransjen. For å kunne få til det må vi tenke mye mer sirkulært. Vi må rett og slett bruke ting flere ganger. Vi er også helt avhengig av å legge til rette for nye og lengre verdikjeder innenfor byggebransjen. Dette er sirkulærøkonomi.

Regjeringen er allerede godt i gang med f.eks. å styrke de utdanningene og sikre flere kompetanse til å kunne ta fra hverandre og sette sammen igjen bygg på en mindre materialkrevende måte og på en måte som fører til mindre utslipp. Det er bra, men vi har tydelige ambisjoner om at vi i framtiden vil se flere gravemaskiner, dumpere og betongbiler med nullutslipp både på byggeplassen og forhåpentligvis etter hvert også i fagopplæringen.

Det er også verdt å merke seg en del rariteter ved Høyres forslag. Det er nemlig slik at partene i arbeidslivet – LO og NHO – er aktive deltagere når fagopplæringen skal settes sammen, og dette er et viktig prinsipp. Det prinsippet overrasker det meg at Høyre har valgt å gå bort fra.

Avslutningsvis vil jeg si at vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet er opptatt av å kutte i byråkratiet, og vi er også opptatt av å ha tillit til folk. Så er det slik, som Høyre berømmelig viste i sin forrige regjeringsperiode, at veien til et byråkratisert samfunn ligger gjennom gode intensjoner og en hel haug av planer og forslag. Det håper jeg vi kan klare å kutte ned på.

Helt til slutt vil jeg fremme et forslag på vegne av Senterpartiet. Det forslaget lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen følge opp at intensjonene i læreplanene om bærekraft, samt sirkulærøkonomi og gjenbruk innen demontering og bygg blir fulgt opp i fag- og yrkesopplæringen.»

Presidenten: Representanten Torleik Svelle har tatt opp det forslaget han refererte.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:27:14]: Skal vi nå klimamålene, må vi ta grep på alle områder i samfunnet.

Bygg- og anleggsbransjen er en stor og viktig bransje med mange arbeidsplasser og med et betydelig klimaavtrykk.

Denne sektoren står for ca. 40 pst. av det globale energiforbruket og ca. 30 pst. av de globale klimagassutslippene. Byggevarer utgjør over 80 pst. av utslippene fra sektoren. FNs klimapanel viser til at en stor del av bygningsmassen som finnes i dag, også vil eksistere i 2050, og at å rehabilitere og oppgradere nåværende bygningsmasse derfor er viktige bidrag for å redusere utslippene fra sektoren. Gjenbruk av materialer fra bygg og anlegg som ikke lenger er hensiktsmessig å videreføre, og som derfor skal demonteres, vil være viktig i årene som kommer.

Vi i Høyre er derfor veldig glade for at flertallet stiller seg bak vårt forslag om å be regjeringen

«vurdere korleis ein kan løfte og formalisere kompetansen for yrkesutøvarar innan demontering og gjenbruk i bygg- og anleggsbransjen i utdanningssektoren, og kome tilbake til Stortinget med ein plan for gjennomføring. Planen bør særleg ha tema som:

– korleis berekraft, sirkulærøkonomi og gjenbruk blir synleggjort i fagplanane for modulstrukturert fag- og yrkesopplæring, som skal fornyast sommaren 2023

– korleis demontering og gjenbruk kan passe inn i dei yrkesfaglege løpa».

I arbeidet med dette forslaget har vi vært i kontakt med mange aktører i bransjen og mange kunnskapsinstitusjoner på ulike nivåer. Alle var enige om én ting: Det trengs økt kompetanse. I tillegg må vi heve statusen til dem som jobber med riving og demontering.

Kunnskap er nødvendig dersom vi skal forlenge levetiden på bygg, og dersom vi i framtiden skal designe og planlegge bygg i et sirkulærøkonomisk perspektiv. Det betyr at kunnskap om materialers bruk og levetid, hvordan bygg planlegges og settes opp, samt prosesser rundt riving og demontering må være en del av alle relevante utdanninger på alle nivåer. Det er også viktig å tilby utdanning til dem som jobber med dette i dag, og som ikke har noen utdanning innen faget.

Det er bra at bærekraft er en del av all videregående opplæring, men kunnskap om bygg- og anleggsbransjens muligheter til å bidra positivt i klimaregnskapet kan først realiseres dersom kunnskapen blir tilgjengelig for alle. Det betyr at det også er viktig med etter- og videreutdanning for lærere på alle nivåer, og at utdanningene blir tilgjengelige for dem som ikke er elever i ordinær videregående skole.

Forsterket bærekraftig omstilling innen bygg og anlegg vil ikke bare spare miljøet for store utslipp, men også etablere nye verdikjeder og forretningsmodeller som kan danne grunnlag for nye grønne arbeidsplasser samtidig som kompetansen vi opparbeider oss, kan bli

en eksportartikkel i årene som kommer. Dette er et skikkelig kinderegg.

Med det fremmer jeg formelt forslagene Høyre er en del av.

Presidenten: Representanten Kari-Anne Jønnes har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Jorodd Asphjell (A) [13:30:28]: Det er et viktig tema som reises i dette forslaget. Det er også litt å slå inn åpne dører. Regjeringen har satt dette på dagsordenen, og det er klare krav og mål i de utdanningsprogrammene vi har. Men det er godt at Høyre ønsker å repetere dem gjennom å fremme dette forslaget og stille disse spørsmålene.

Det er tverrfaglige utfordringer det her pekes på. Jeg må si at i mange sammenhenger er det å ha kompetanse på destruksjon, det å rive og det å grave ned avfall viktig å ha. Det er viktig for den som skal gjøre det, men det er også viktig for den som skal ha bestillerkompetanse. Når det offentlige og private skal ha entreprenører til å utføre oppgaver i tiden framover, må disse kravene og denne kompetansen etterspørres i det arbeidet som skal gjøres, sånn at en forsikrer seg om at dette gjøres på en god måte.

Derfor er det så bra at disse læreplanene er tatt inn, at kompetansemålene i utdanningsprogrammene på en måte er lagt inn i det. Det kan sikkert forsterkes og gjøres enda bedre. Jeg tror nok at våre læringsinstitusjoner og lærerne i byggfagene også setter dette på dagsordenen, for de vet hvor viktig dette temaet blir framover.

Vi har en regjering som satser på yrkesfag. Den har gjort det fra dag én i sin periode. Vi har en regjering som satser på utstyr og maskiner og det å fornye ting, gjennom de budsjettene som er lagt, og gjennom de prioriteringene som er foretatt. Det er en regjering som setter seg mål, og det er en regjering som setter klare krav til privat sektor og til offentlig sektor knyttet til de spørsmålene som dette forslaget tar opp.

Det er et felles ansvar for alle sammen, uavhengig av hvor en er, f.eks. i utdanningsprogram eller som entreprenør i det offentlige, at dette gjøres på en god måte. I Nordisk råd har vi sagt at Norden skal være verdens mest integreerte og bærekraftige region, og vi har også sagt i Norge at vi ønsker å være bærekraftig. Regjeringen har også klare miljøkrav og miljømål i Hurdalsplattformen.

Det å ha nullutslipp er viktig i tiden framover. Jeg vil si at kanskje de elevene som går på yrkesfag i dag, lærer godt om det, men kanskje det er behov for at de som har vært ute i arbeidslivet i lang tid, får godt påfyll gjennom etter- og videreutdanning, for å sørge for at disse målene og kravene blir holdt.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:33:43]: Hvis vi skal klare å lykkes med å omstille samfunnet vårt i møte med klimakrisen, både å kutte utslipp og skape velferd og verdier av arbeid også framover, er vi helt avhengig av kompetansen til fagarbeiderne og andre dyktige arbeidsfolk i de aller fleste bransjer og sektorer. Også utdanningene våre må vi omstille, og utdanningene våre må omstille samfunnet. Arbeidstakerne må kunne få faglig påfyll i møte med de endringene vi ser i samfunnet vårt.

Skal vi nå klimamålene og omforme økonomien til å holde seg innenfor naturens bæreevne, er gjenbruk og sirkulær økonomi helt, helt nødvendig. Ressursene vi er avhengig av, er begrenset, og vi må bruke så mye som mulig om igjen. Dette gjelder selvfølgelig også bygg og anlegg. Hvis vi skal redusere mengden ressurser og energi som blir brukt, og få ned utslippene, må vi bruke mer om igjen. Demontering av bygg for å bruke materialene om igjen, at det bygges for å kunne brukes om igjen, at materialene er tilpasset gjenbruk – alt dette trengs det enda mer kompetanse på.

Heldigvis skjer det allerede mye, og det har blitt referert til fra talerstolen også. Jeg vil også nevne at de første nullutslippsbyggeplassene allerede er i gang, og hjemme i Østfold, på Dynatec i Askim, produseres det elgravemaskiner. Det gjenstår fortsatt mye, men denne utviklingen må også speiles i utdanningsløpene våre, sånn at framtidens fagarbeidere får oppdatert opplæring.

Så en stemmeforklaring: SV står i innstillingen bak flertallstilrådingen fra komiteen om å be regjeringen vurdere en plan. Etter at komiteen avga innstillingen, har Senterpartiet fremmet et såkalt løst forslag i salen som ikke bare handler om å be regjeringen vurdere noe, men faktisk følge opp bærekraft, sirkulær økonomi og gjenbruk i fag- og yrkesopplæringen. Det forslaget mener vi i SV er bedre og mer forpliktende. Derfor vil SV heller enn komiteens flertallsinnstilling støtte dette forslaget, som innebærer en endring fra komiteens innstilling.

Statsråd Tonje Brenna [13:36:20]: Jeg er glad for at kunnskapssektoren har vært tidlig ute med å fornye og omstille opplæringen, sånn at elever og lærlinger kan opparbeide seg kunnskap om hva som skal til for å bidra til å utvikle en renere og grønnere verden.

Dette gjenspeiles bl.a. i de nye læreplanene som er utviklet som følge av fagfornyelsen. Der er det tre tverrfaglige tema hvor ett av dem er bærekraftig utvikling. De tverrfaglige temaene gjenspeiles i læreplanene for de enkelte fagene.

Ny utvikling og behovet for ny kompetanse fører også til etablering av nye lærefag. Byggmontasjefaget ble

godkjent i mars 2022 og er et godt eksempel på et fag som har blitt utviklet som følge av bransjens behov for ny kompetanse. Dette faget handler bl.a. om å produsere nye bygninger og konstruksjoner og demontere konstruksjoner for ombruk i nye bygg.

Jeg er, som forslagsstillerne, også opptatt av å løfte og formalisere kompetansen til voksne yrkesutøvere. Likevel vil jeg poengtere at det er de samme læreplanene og kompetansemålene i lærefag som benyttes i opplæringen av både unge og voksne. Dette mener jeg er veldig viktig, sånn at vi ikke utvikler et a- og et b-fagbrev. Samtidig er det viktig å erkjenne at voksne kan ha behov for fleksibel og tilrettelagt opplæring. Modulstrukturert opplæring for voksne er et eksempel på tilrettelegging av opplæringen til voksnes hverdag og arbeidsliv.

Både forsknings- og høyere utdanningsministeren og jeg er opptatt av at det skal være gode tilbud på alle nivåene i utdanningssystemet som ivaretar både den enkeltes og arbeidslivets behov for kompetanse. Derfor har regjeringen økt satsingen på fagskolene og videreført bransjeprogrammene. Fagskolene og høyere yrkesfaglig utdanning har blitt enda mer relevant for god omstilling til det grønne skiftet fordi de raskt kan tilby korte, praktiske utdanninger som arbeidslivet har behov for. Temaet må også gjenspeiles i høyere utdanning, særlig i utdanningstilbudene til lærere som skal undervise etter de nye læreplanene.

Jeg vil til slutt slå et slag for trepartssamarbeidet og samarbeidsorganene vi allerede har i fag- og yrkesopplæringen. Det er disse som er mine viktigste rådgivere i spørsmål om fag- og yrkesopplæringen. Deres rolle er også godt forankret i både ILO-konvensjonen og opplæringsloven.

Min erfaring er at disse er veldig godt kvalifisert til å gi gode råd og er sitt samfunnsansvar bevisst. Jeg er derfor trygg på at de yrkesfaglige tilbudene i videregående opplæring, fagskoler og høyere utdanning utvikles i samsvar med den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse.

Jeg mener kompetansemålene i læreplanene gir et utgangspunkt for opplæring som støtter opp om klimamålene. Jeg mener derfor det er å slå inn åpne dører å be om en egen plan for hvordan temaet blir synliggjort i læreplanene. Jeg har tillit til at lærerne jobber godt med å utvikle gode undervisningsopplegg ut fra målene i dagens læreplan.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:39:36]: Takk til statsråden for innlegget.

Jeg legger merke til at både statsråden og andre representanter fra regjeringspartiene snakker om fag- og yrkesopplæringen, men det er bare en del av dette.

Det er veldig bra at vi har fått bærekraft som et av de tverrfaglige temaene, og jeg har tillit til at lærerne i fag- og yrkesopplæringen gjør en god jobb. Jeg har også tillit til at trepartssamarbeidet fungerer. Men de faglige rådene som utvikler nye yrkesfaglige løp, bruker lang tid. Det er en veldig lang prosess.

Hvis vi skal nå klimamålene, og hvis vi skal sørge for å løfte inn dem som står utenfor arbeidslivet, og heve statusen til dem som jobber med riving og demontering i dag, må det skje noe fort. Da er mitt spørsmål til statsråden: Har statsråden planer for hvordan etter- og videreutdanning for lærere systematisk skal fokusere på riving og demontering for gjenbruk av materialer?

Statsråd Tonje Brenna [13:40:40]: Det er sant at det tar noe tid å utvikle nye læreplaner, men læreplanene vi her snakker om, er godkjent så sent som i mars 2022, og det er ikke spesielt lenge siden. Ved at bl.a. bærekraftig utvikling er et av de tverrfaglige temaene som er gjennomgående for skolen, vil det også gjenspeile seg både når lærere tar etter- og videreutdanning, når vi jobber med det enkelte fag på den enkelte skole, og når vi jobber med at elevene skal nå sine kompetansemål.

Jeg har egentlig ingen grunn til å tro at dette ikke er noe som det jobbes godt med alle steder hvor det er naturlig at det jobbes med. Jeg forstår i og for seg representanten Jønnes' ønske om å få mer detaljert kunnskap om hva status er, men ettersom dette nettopp har begynt å virke, mener jeg at vi må gi det litt tid til faktisk å gjøre nettopp det. Så vil jeg igjen understreke at jeg har tillit til lærerne, som jobber med disse temaene i skolen.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:41:40]: Jeg har også tillit til de lærerne. Jeg kan også være enig i at det er for tidlig å si om noe virker eller ikke, all den tid det nettopp er innført. Det jeg er helt sikker på, er at det som foregår i ordinær videregående skole, ikke virker for dem som er ute på anleggsplassen, og som har ansvaret for de tingene i det daglige. Det er i stor grad ufaglærte, det er i stor grad voksne mennesker som aldri har gått på skole eller har noen utdanning innenfor bærekraft og sirkulærøkonomi. De folkene har en utrolig viktig plass i vårt samfunn.

Er statsråden villig til å bidra til å heve statusen på den viktige jobben de gjør, sånn at vi oppnår klimamålene våre?

Statsråd Tonje Brenna [13:42:24]: Jeg er i hvert fall helt overbevist om at å påstå at voksne som jobber med riving og demontering i dag, i all hovedsak er folk som ikke har gått på skole, ikke bidrar til å heve statusen til denne yrkesgruppen. De gjør en viktig jobb i mange viktige bedrifter som vi er helt avhengige av, både for å sette opp og ta ned bygg og bygninger i dette landet.

Så er jeg helt sikker på at bygg- og anleggsbransjen selv er opptatt av å være konkurransedyktige, og at bærekraft også er en del av det som vrir konkurransen til fordel for bedrifter som satser på det.

Min jobb er å være kunnskapsminister. Jeg skal gjøre det jeg kan for at elevene lærer det de skal på skolen. Jeg skal bidra til at vi har et fagskoletilbud og et høyere utdanningstilbud som sørger for at man kan ta det påfyllet man har behov for gjennom arbeidslivet. Jeg er ikke i stand til å svare på om dette er noe som gjør seg gjeldende for hver enkelt arbeidstaker i hver enkelt bedrift, men på utdanningssiden mener jeg vi er godt i rute med å overholde ambisjonen om mer bærekraftig utvikling.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:43:39]: Som flere har sagt: Skal vi lykkes med å omstille samfunnet vårt i møte med de utfordringene vi står overfor, og særlig klimakrisen, er vi også avhengig av omstilling når det gjelder kompetanse, bl.a. for mer gjenbruk og sirkulærøkonomi.

I denne saken har SV gitt flertall til et alternativt forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som ber regjeringen følge opp intensjonen i læreplanen om bærekraft samt sirkulærøkonomi og gjenbruk i fag- og yrkesopplæringen. Hvilke foreløpige tanker har statsråden hittil gjort seg om hvordan regjeringen kan tenke seg å følge opp det vedtaket?

Statsråd Tonje Brenna [13:44:19]: Jeg tenker at svaret på det er todelt. Det ene handler om den dialogen vi har mot sektor, med tanke på hvordan det går med implementering av fagfornyelsen, og den dialogen vi har med lærerorganisasjonene og andre som jobber på feltet, for å høre hvordan det står til i norsk skole, bl.a. med disse temaene. Det andre handler om å bruke det partsamarbeidet vi har, for å bidra til å utvikle utdannings tilbudet vårt og lytte til arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden om hvordan de opplever at dette ligger an.

Så tror jeg, siden det nå er 28 sekunder igjen av min taletid, at jeg likevel skal ta meg friheten til å legge til at det at vi har fagskoler og etter- og videreutdanningstilbud, det at vi har mulighet for at voksne kan ta utdanning og fylle på med kompetanse gjennom et yrkesliv, tror jeg er veldig nyttig her. Teknologien utvikler seg raskt, og behovene endrer seg raskt, og det at vi sørger for å ha et system som gjør at flere kan lære hele livet samtidig som de går til meningsfylt arbeid hver dag, tror jeg er enormt viktig.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:45:37]: Det er noe i denne debatten jeg bare er nødt til å kommentere, og det er f.eks. at når representanten Asphjell snakker om destruksjon og nedgraving, er det bevis godt nok for meg at det trengs en oppgradering av kunnskap hos oss alle. Når representanten Svelle sier at dette er godt ivaretatt i videregående opplæring og i de tverrfaglige temaene, er jeg uenig i det. Jeg er enig i at det er godt ivaretatt i de tverrfaglige temaene i videregående opplæring, men jeg snakker jo ikke i hovedsak om videregående opplæring. Det er altså sånn at 600 000 voksne ikke har fullført og bestått videregående skole, og det er de 600 000 voksne jeg mener fortjener et tilbud om kunnskap og kompetanse innenfor bærekraft og sirkulærøkonomi. Veldig mange av de 600 000 jobber nemlig ute på bygge- og anleggsplasser hver eneste dag, og de er et viktig redskap for oss som samfunn hvis vi skal nå våre klimamål.

Vi skal stille krav til kunnskap og kompetanse, men når vi stiller krav, må vi også tilby kunnskap og kompetanse. Vi må sørge for at det alltid er en åpen dør inn i utdanning og inn i arbeidslivet. Det bidrar vi ikke til med å sørge for smale utdanningsløp, eller med at alle må sluses gjennom det ordinære videregående skoleløpet.

Både byggmontasjefaget, som statsråden nevnte, og det nye byggdrifterfaget er veldig viktige fag i videregående skole, men vi kan ikke forvente at voksne folk som jobber daglig ute på anleggsplassen, har anledning til å gå gjennom det ordinære videregående skoleløpet, og de kan ei heller gå rett inn i et fagskoleløp. Så det vi i Høyre ønsket å sette fokus på og ønsket å få til, var rett og slett en plan for hvordan vi kan sørge for at alle som har viktig arbeid i Norge i dag, kan få påfyll innenfor bærekraft og sirkulærøkonomi, sånn at vi alle kan bidra i det grønne skiftet. Og når vi vet at bygg- og anleggsbransjen står for så store klimautslipp, var det et helt naturlig sted for oss å begynne. Vi har ikke kortsluttet noen prosesser, for dette handlet ikke om det ordinære videregående skoleløpet – det handler om en helhet, og vi mener helheten fortjener at vi fokuserer på kunnskap og kompetanse i alle ledd.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:48:19]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedeparten-

et, Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Forsvarsdepartementet (økonomiske tiltak som følge av krigen i Ukraina) (Innst. 270 S (2021–2022), jf. Prop. 78 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Pollestad (Sp) [13:49:12] (ordfører for saka): Bakteppet for denne saka er svært dystert – krigen i Ukraina, lidingane me ser, og ikkje minst alt det me ikkje ser, ein flyktningstraum som me sjeldan har opplevd. Samtidig har me opplevd ei akutt forverring av den sikkerheitspolitiske situasjonen.

I denne proposisjonen foreslår ein å løyva 14,4 mrd. kr til tiltak som er direkte knytte til krigen i Ukraina og konsekvensane av denne. Det er fordelt på sivil og militær beredskap. Det er fordelt på mottak av flyktningar og noko støtte til spesielt ramma næringsliv. Det er saker som hastar, og me har eit nært føreståande revidert nasjonalbudsjett som kjem 12. mai. Så dette er ikkje ein ekstraordinær budsjetttrunde. Det er andre ting også knytte til Ukraina-krigen som vil verta handterte i revidert nasjonalbudsjett, bl.a. spørsmål knytte til helse.

SV og Høyre i komiteen støttar i det heile forslaga frå regjeringa og det opplegget som Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa har lagt fram. Dei andre partia støttar subsidiært desse forslaga. Sjølv inndekninga til dette vil verta teken i revidert nasjonalbudsjett.

Komiteen har likevel peikt på nokre Ukraina-relaterte saker som ein understrekar i merknads form er viktige inn mot revidert budsjett. Det gjeld barnefagleg kompetanse i asylmottak. Det gjeld krisesentera. Det gjeld utlånsordninga for sports- og aktivitetsutstyr, og det gjeld tiltak for å styrkja politiets arbeid mot menneskehandel. Alt er viktige og relevante saker som regjeringa får vurdere og koma tilbake til i revidert nasjonalbudsjett.

Eg ønskjer å takka komitéfleirtalet for samarbeidet. Me inviterte til at det skulle verta gjeve innspel. Det har fleire parti nytta seg av, og me har så langt som mogleg prøvd å koma dei i møte utan at det skal verta ein ny budsjetttrunde.

Når det gjeld flyktningstraumen, skal me møte folk med varme og omtanke, men me skal også sikra at me har kontroll. Kommunane bad om å få ta imot 35 000 flyktningar. Det er eit svært høgt tal. Eg ønskjer å takka kommunane for at dei var så imøtekomande som det

dei har vore. Det er brukt mykje pengar i 2022 for å handtera ulike kriser, men me skal gjera det innanfor ramma av trygg økonomisk styring, og det legg denne proposisjonen og behandlinga av han opp til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tina Bru (H) [13:52:31]: Jeg hørte på innlegget til representanten Pollestad nå i salen, og han brukte mye tid på nettopp å fremheve at denne pakken ikke skulle være som mange av de andre krisepakkene vi har hatt på Stortinget de siste årene, med budrunder – man må holde seg til de ordinære budsjetttrundene for å gjøre slike ting. Det er noe som Høyre også har vært opptatt av, og vi deler det synet. Likevel må jeg si at jeg synes at den forhandlingsprosessen som regjeringspartiene la opp til i denne saken i Stortinget, har vært noe merkelig, fordi det hadde ikke vært nødvendig å love bort noen ekstra penger, gitt at vi veldig tidlig sa at vi kunne støtte dette opplegget uten å be om mer, nettopp fordi vi deler det som representanten var opptatt av i sitt innlegg. Men det er ikke riktig, som representanten sa i innlegget sitt, at disse tiltakene man har blitt enig med SV om, skal vurderes fram mot revidert – de skal styrkes. Det er også det som står i saken. Så hvilke valgløfter vil Senterpartiet sette på vent for å innfri det SV skal ha?

Geir Pollestad (Sp) [13:53:34]: Eg takkar for spørsmålet.

Det er det slik at alle dei tiltaka som er nemnde i merknadane i samband med revidert budsjett, anten det er styrkinga av den barnefaglege kompetansen i flyktningmottak, om det er å styrkja krisesentera eller om det er å sikra midlar til barn og unge som kjem til landet og ikkje har utstyr, så dei har ting å driva med på fritida, er faktisk tiltak som Senterpartiet og Arbeidarpartiet meiner er kjempelure og viktige, og som SV har meint er fornuftige. Etter det eg hugsar frå innstillinga, er det nokre parti til som har sagt at dette er noko som dei støttar. Så det at nokre titals millionar kroner her liksom er forskjellen på om dette er ein budsjetttrunde eller noko som oppfyller Høgres norm og standard, er eg ueinig i. Me har halde oss til regjeringas forslag, og det ligg fast og er den løyvinga me vedtek i dag.

Tina Bru (H) [13:54:37]: Det er ingen som er uenig i at de ekstra tiltakene som er blitt forhandlet inn her, er fine i og for seg. Det er egentlig ikke det vi diskuterer heller. Det vi diskuterer, er nettopp det representanten Pollestad selv var opptatt av å fremheve i sitt innlegg, at vi må slutte med sånne runder der man skal kjøre opp budene i Stortinget, og at alle skal ha sine saker inn for å kunne støtte det som er helt nødvendige utgiftsøkninger. Nå går vi altså inn i en tid, som også finansmi-

nisteren i det siste har brukt mye tid på å advare mot, da vi kan vente oss enda høyere renteøkning enn det som er nødvendig, hvis vi ikke klarer å holde igjen på pengebruken. Da er igjen mitt spørsmål til representanten: Hvilke valgløfter har da Senterpartiet lyst til å sette på vent for å innfri disse ekstra titalls millionene som representanten nevner – uten at vi helt vet hva summen faktisk blir, for det vil vi ikke se før vi kommer til revidert budsjett? Hva skal Senterpartiet gi for å bidra til at vi ikke bruker mer penger enn nødvendig?

Geir Pollestad (Sp) [13:55:29]: Det er mykje som kan tyda på at Høgres strategi her ikkje heilt har treft – at det skulle koma hundremillioner av kroner i krav, slik at me då måtte velja mellom Høgre og SV. Det kan verka som om det var strategien. Ein har dette året løyvd 24,7 mrd. kr til ekstraordinære tiltak i møte med pandemien. Ein har løyvd 19,6 mrd. kr i møte med dei høge straumprisane og no 14,4 mrd. kr. Så vil ein i salderinga koma tilbake til det totale opplegget – kva prioriteringar ein har funne rom til og inndekninga av desse i revidert nasjonalbudsjett. Men eg står fast ved at dei tiltaka – anten det er krisesenter, styrking av barnefagleg kompetanse, utstyr eller om det er kampen mot menneskehandel – ikkje er store postar, men særdeles viktige tiltak som alle partia som står bak merknadane, meiner er viktige.

Hans Andreas Limi (FrP) [13:56:40]: Forhandlinger om denne krisepakken har det ikke vært. Det skyldes nok at det er relativt stor enighet om at det er helt nødvendig å iverksette tiltak på grunn av krigen som pågår i Ukraina. Konsekvensene av den er absolutt størst for Ukraina og det ukrainske folk, men den skaper også noen konsekvenser for folk og bedrifter i Norge. Derfor ønsket Fremskrittspartiet at man også skulle legge inn tiltak som ivaretok de hensynene.

Jeg ser at representanten Pollestad i Dagens Næringsliv 27. april fremstår som en skråsikker tviler når det gjelder usikkerheten som bl.a. krigen nå skaper for norsk økonomi. På den ene siden har han informasjonen fra Finansdepartementet, makrotallene, som tyder på at alt går bra. På den annen side møter han mange bedrifter der ute, sier han, som er bekymret for kostnadsøkningene. Spørsmålet er hvem som har rett. Er Pollestad fortsatt i tvil, eller har han konkludert?

Geir Pollestad (Sp) [13:57:47]: Nemninga ein skråsikker tvilar er noko eg kjenner på ofte. Det trur eg representanten Limi òg burde kjenna på nokre gongar, for eg trur det er dei gongane me tek inn kunnskap me vurderer ut frå møtet med den verkelegheita me lever i, at me utviklar den gode politikken. Eg synest det er krevjande i ein situasjon der me på den eine sida veit at

mange bedrifter slit med dei auka kostnadene, samtidig som dagen i dag er den dagen i Noregs historie at flest menneske har gått på jobben. Det er eit mål at endå fleire skal ha ein jobb å gå til i dagane framover, og det ligg til grunn for den økonomiske styringa.

Det er når desse to tinga møtest, at dette vert litt vanskeleg og eg finn grunn for å stilla nokre spørsmål. Men det som er heilt sikkert, er at det i den situasjonen me er i no, er viktig å halda tilbake på pengebruken og prioritera tydeleg, og det har me tenkt å gjera.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [13:59:02]: Jeg vil bare starte med å takke for samarbeidet vi hadde i komiteen. Jeg synes det har vært godt, og det er godt å se at ordinært komitéarbeid tilsynelatende også fører fram, selv om media kanskje er mer opptatt av spill og store møter.

Så vil jeg vise til det som står både i proposisjonen fra regjeringen og i komiteens innstilling knyttet til Øst-Finnmark og spesielt situasjonen der. Jeg er sikkert ikke den eneste av representantene her som får bekymrede telefoner og e-poster fra næringsliv og lokalbefolkning som er usikre på situasjonen framover. Vi er flere partier som i innstillingen ber regjeringen om å følge situasjonen tett, vurdere virkningene av de innførte sanksjonene og også vurdere om det er behov for ytterligere tiltak i tillegg til det vi skal vedta her i dag, fram mot revidert budsjett. Vil regjeringen følge opp det?

Geir Pollestad (Sp) [13:59:59]: Det er mykje regjeringa får kritikk for, men at ein ikkje følgjer situasjonen nøye, er ikkje ein av tinga som vert tekne opp.

Når det gjeld ordningane for næringslivet i denne proposisjonen, er det ein tanke at dei skal vera avgrensa, og dei skal vera knytte til dei bedriftene som er direkte ramma av sanksjonar, anten at dei ligg nært og har økonomisk samkvem med russiske bedrifter, eller at dei på annan måte har ein betydeleg del av omsetninga si der. Frå både Senterpartiets og Arbeidarpartiets side er ein oppteken av at det vert følgt opp på ein god måte, og at dei pengane vert brukte etter intensjonen. I proposisjonen er det stilt opp nokre vilkår som ein meiner er dei rette, men eg vil òg understreka at ein må utvisa fleksibilitet, og at dette skal vera ei snever ordning som er målretta mot dei bedriftene eg nemnde.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:01:08]: Jeg vil også takke for samarbeidet. I likhet med representanten Pollestad synes jeg mange av tiltakene er veldig viktige for å møte alle flyktingene som kommer til å komme, enten det gjelder arbeid mot menneskehandel eller barnefaglig kompetanse, for å sikre at de blir godt mottatt og integrert. Det er jeg enig i.

En av de andre konsekvensene av den brutale krigen er prisøkningene. Det blir spennende å se statens til-

bud i morgen til bøndene. Vi har sett strømstøtten, men også når det gjelder drivstoff har det vært store økninger. Det er en av tilbakemeldingene jeg har fått veldig tydelig, selvfølgelig fra vanlige folk, men også fra bedrifter.

Pollestad og Senterpartiet og regjeringa har ikke vært villig til å gå med på noen støtteordninger for næringslivet når det gjelder strøm eller drivstoff. Spørsmålet mitt er egentlig: Når SSB anslår at prisveksten ville vært på 4,1 pst. uten strømstøtteordninga, og at om man hadde gjort noe med bensinprisen, hadde det virket på samme måte og dempet prisveksten, noe som jo er positivt enten det er for lønnsoppgjør eller rentesetting, hvorfor vil likevel ikke Senterpartiet gå for en sånn modell?

Geir Pollestad (Sp) [14:02:14]: Me er opptekne av å ha trygg økonomisk styring, slik at me har kontroll med renta, slik at stadig fleire får ein jobb å gå til, og at me tek norsk økonomi på alvor. Eg trur me må koma oss litt ut frå den posisjonen ein var i under pandemien, der det ikkje var nokon grenser for kva ein kunne bruka. Det var fare for stillstand i heile økonomien. Arbeidsløysa var akutt stigande. No er ho historisk låg. Då må ein disponera midlane på ein annan måte. Det er klart at summen av alle gode tiltak kan vera at den økonomiske situasjonen vert forverra. Og då vert han ikkje forverra for dei som har det greitt økonomisk, då vert han forverra for dei som f.eks. har dei høgaste låna. Her ligg det ei totalvurdering bak, men eg meiner f.eks. at ein kompensasjon på straum på bortimot 20 mrd. kr er ei betydeleg satsing.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Lise Christoffersen (A) [14:03:40]: Dette er en sak vi gjerne skulle vært foruten. Bakteppet er at det igjen er krig i Europa. Hvem kunne forestilt seg det bare for noen få måneder siden? Innstillinga i saken viser at samtlige partier i Stortinget har tatt det på alvor. Norge må bidra med sitt. Vi må ta imot vår del av flyktingene fra Ukraina. Det er behov for raske tiltak når det gjelder vår egen militære og sivile beredskap. Vi stiller oss bak de europeiske økonomiske sanksjonene mot Russland, samtidig som de norske bedriftene som rammes hardest, trenger vår oppmerksomhet og samfunnets støtte.

Regjeringa gjør i denne saken noe så uvanlig som å be Stortinget godkjenne bruk av 14,4 mrd. kr uten forslag til inndekning. Så er det også en helt ekstraordinær situasjon. Noen utgifter løper nå uavhengig av dato, men regjeringa må ha fullmakt fra Stortinget til å bruke disse pengene.

Jeg retter derfor en stor takk til opposisjonspartiene, som alle har bidratt til at regjeringas forslag får bred tilslutning i Stortinget. Uten det ville første anledning vært behandlingen av revidert budsjett i andre halvdel av juni.

Da ville Norge havnet sørgelig bakpå i forhold til andre land og de tingene som haster i forbindelse med krigen.

Forrige uke hadde statsministeren redegjørelse i Stortinget om krigen i Ukraina. Samtidig satt noen av oss i Europarådets parlamentarikerforsamling og vedtok anbefalinger til våre respektive regjeringer om å gi full støtte til Ukraina. Jeg er glad for at Stortinget følger opp det i dag. Europarådets parlamentarikerforsamling vedtok samtidig enstemmig en oppfordring til våre regjeringer om å støtte det arbeidet som nå pågår for å forberede en framtidig straffesak mot de ansvarlige for menneskerettsbruddene i Ukraina. Det handler om dokumentasjon og sikring av bevis for en framtidig framstilling av Putin og hans innerste krets for et internasjonalt tribunal eller via universell jurisdiksjon, der også Norge kan bidra.

Ingen kan være uberørt av meldinger om grove overgrep mot sivile i Ukraina, bombing av boligområder, tortur, voldtekter, rene henrettelser av forsvarsløse mennesker. Det pågår altså nå et viktig arbeid med å dokumentere slike menneskerettsbrudd i regi av riksadvokaten i Ukraina, med støtte fra kriminalteknikere og frivillige organisasjoner. Norge må også støtte dette arbeidet.

I mellomtida må vi bidra til å gi de ukrainske flyktningene et trygt og godt sted å søke tilflukt, der de blir mottatt på beste måte. Vi må styrke egen beredskap, men samtidig ta hensyn til at vi er en grensestat, der det er i alles interesse at vi opprettholder kontakt, uten å kompromisere på menneskerettigheter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Helge Orten (H) [14:06:48]: Det er ikke tvil om at de tiltakene som ligger i proposisjonen, er både nødvendige og viktige, ikke minst i møte med den flyktningkrisen vi står foran, og likedan med behov knyttet til både forsvar og sivilberedskap. Derfor var vi også fra vår side tidlig ute med å gi støtte til proposisjonen, noe vi mente var viktig ikke minst for å unngå at vi skulle få en overbudsrunde i Stortinget, med en betydelig utgiftsvekst og en nær sagt ukontrollert situasjon utenfor de ordinære budsjettene.

Spørsmålet handler mer om at det er litt overraskende at regjeringa, når den legger fram en proposisjon og ber Stortinget om å få lov til å bruke litt i overkant av 14 mrd. kr mer, ikke har forslag til inndekning. Det er for så vidt antydning økt oljepengebruk, og det er antydning at vi kan omprioritere noe innenfor bistandsbudsjettet. Men spørsmålet mitt til representanten Christoffersen er: Kan hun utelukke at det blir skatteøkninger i revidert nasjonalbudsjett?

Lise Christoffersen (A) [14:07:49]: Takk for spørsmålet.

Vi kan ikke svare på spørsmål i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett nå. Jeg kan ikke svare og si at jeg vet hva som kommer i revidert nasjonalbudsjett. Det kan hende at finansministeren kunne gi et bedre kvalifisert svar enn meg, men jeg tviler vel på at en skal begynne med lekkasjer fra revidert nasjonalbudsjett fra Stortingets talerstol.

Helge Orten (H) [14:08:15]: Nå var kanskje svaret omtrent det jeg hadde forventet at det skulle være – det vil si at det ikke var noe svar. Men jeg tenker at som ansvarlige regjeringspartier har både Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjort seg noen tanker om hvordan de skal finansiere 14,4 mrd. kr ekstra i utgifter. Så jeg mener at spørsmålet på ingen måte er irrelevant, og at det for så vidt er noe som regjeringspartiene burde ha tenkt gjennom, om de ikke har gjort det så langt.

Jeg kan kanskje tolke svaret slik at det ikke er helt irrelevant at det også blir vurdert skatteøkninger inn mot revidert nasjonalbudsjett. Er det andre typer kostnadskutt som også er vurdert regjeringspartiene imellom?

Lise Christoffersen (A) [14:08:58]: Igjen er vi på en måte langt inne i framlegget om revidert nasjonalbudsjett, men det er ingen hemmelighet – og statsministeren har vel også sagt det fra Stortingets talerstol, hvis jeg ikke husker feil – at vi gikk til valg på en god del valgløfter. Vi var godt i gang med 100-dagersplanen til Arbeiderpartiet, der var 39 av 40 punkter gjennomført de første 100 dagene. Så har det skjedd mye siden som krever utgifter: krigen i Ukraina, ny nedstenging av Norge, strømpriser og alt det som representanten kjenner veldig godt til. Statsministeren har vært ærlig på at da må kanskje en del andre ting vente, uten at jeg kan svare her og nå på hva det er som må vente.

Men det viktigste må vi ta først, og krigen i Ukraina er vel det som topper den lista akkurat nå.

Hans Andreas Limi (FrP) [14:10:02]: Fremskrittspartiet er helt enig i at vi nå er i en ekstraordinær situasjon. Det krever raske beslutninger og gode tiltak. Det vi imidlertid ikke er fornøyd med, er at tiltakene blir begrenset. Ja, de fanger opp det viktige som skjer, det som er konsekvensen av krigen, og de hjelper Ukraina, men krigen har også noen konsekvenser for situasjonen i Norge, både for vanlige folk og for norske bedrifter. Det er en økende bekymring der ute. Vi ser at antallet inkasosaker øker. Fremskrittspartiet har foreslått å fjerne avgifter og redusere prisveksten og har en rekke tiltak som er lagt inn i innstillingen, men som ikke får flertall – og heller ikke har blitt forhandlet om, for det ble avvist.

Er ikke representanten Christoffersen bekymret for den utviklingen vi ser, og de rapportene som kommer både fra vanlige folk og fra norske bedrifter? Og mener

representanten at det er tilstrekkelig fortsatt å vente og se, eller bare å følge utviklingen nøye?

Lise Christoffersen (A) [14:11:01]: Det var et ikke helt uventet spørsmål. Det ligger litt i samme gate som det representanten Pollestad svarte på her for litt siden. Vi er selvfølgelig samkjørte, våre partier sitter i regjering sammen.

Det er klart vi er bekymret. Det vi har gjort når det gjelder strømstøtte, det vi har gjort når det gjelder bostøtte, viser jo at vi er bekymret for situasjonen til vanlige folk. Vi legger fram en begrenset sak her i dag. Det er ikke noen full Ukraina-pakke, det kommer nok mer også med tanke på Ukraina. Men prioriteringene i et helhetlig perspektiv kommer ikke før i revidert nasjonalbudsjett, så jeg kan ikke svare noe mer enn det her og nå.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Tina Bru (H) [14:12:07]: Den 24. februar markerer en svart dag i europeisk historie. Putins krig i Ukraina fører med seg umenneskelige lidelser. Ukrainere ser byene og hjemmene sine bli bombet i stykker, millioner har lagt ut på flukt, og de ofrer livet sitt i kampen for å holde Ukraina fritt.

Derfor er det helt riktig å bruke penger på å håndtere konsekvensene av krigen også her hjemme i Norge. Kommunene våre skal gjøre en stor innsats for å bosette ukrainske flyktninger. Barnehager og skoler skal ta imot ukrainske barn og unge og gi dem et godt opplæringstilbud. Frivilligheten stiller opp med ekstra tilbud, og det er behov for å styrke Forsvaret og den sivile og militære beredskapen.

Det samme gjorde vi under flyktningkrisen i 2015. Alle kriser krever krisetiltak, men vi kan ikke behandle krisepakker som ordinære budsjetter hvor alle partier skal forhandle inn diverse hjertesaker for å kunne gi støtte til helt nødvendige utgiftsøkninger.

Nettopp derfor var Høyre tidlig ute med å garantere flertall for regjeringens forslag. Det er synd at regjeringspartiene ikke ville være med på det, men heller snakket med SV og lovet bort enda mer penger. For hver krone vi bruker, må noe annet kuttes, eller oljepengebruken må økes. Høyres bekymring er at overbudspolitikken i Stortinget vil skape et enda større press på norsk økonomi. Rentene er allerede varslet å øke. Bruker vi for mye penger, er det faktisk slik at vanlige folk og bedrifter raskt må plukke opp regningen gjennom høyere renter.

I likhet med Støre-regjeringen brukte også Solberg-regjeringen ekstra penger på helt nødvendige tiltak under forrige flyktningkrisen. Men vi foreslo samtidig hvor pengene skulle hentes fra, og vi dekket inn det meste ved å omprioritere på budsjettet. Pakken vi la frem den gangen, var på 9,5 mrd. kr, og kun 1,2 mrd. kr ble tatt fra ol-

jefondet. Det er uten tvil uheldig at regjeringen bare har lagt frem forslag til utgifter, uten å foreslå hvor pengene skal hentes fra.

Høyre mener det er helt riktig å bruke penger på å kompensere for konsekvensene av krigen. Derfor sto vi altså klare til å gi full støtte til regjeringens forslag, for det er nemlig en viktig forskjell på det vi må bruke penger på, og det det hadde vært fint å bruke penger på.

Jeg tar opp de forslagene Høyre er medforlagsstiller til.

Presidenten: Da har representanten Tina Bru tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:14:47]: Jeg er enig med representanten og Høyre i at veldig mye av politikken ligger i inndekningen, og det er klart at man vil nok se et større sprik i denne komiteen enn man gjør i innstillingen til akkurat denne saken. Samtidig vil jeg si det er et paradoks fra Høyres side å kritisere SV og regjeringspartiene for å synliggjøre noen føringer inn mot revidert budsjett, som nettopp kommer til å være en budsjettprosess der man må veie ulike gode tiltak mot hverandre, samtidig som Høyre er med på de gode intensjonene. Høyre står bak at det er viktig at man skal kunne tilby aktiviteter i lokalmiljøene, som sports- og fritidsutstyr. Høyre står bak at det er viktig å styrke den barnefaglige kompetansen på mottakene. Og Høyre har en egen særmerknad sammen med Fremskrittspartiet knyttet til fastlegemangel og kommunehelsetjenesten og om å gå i dialog med private helseaktører for å bistå. Vil ikke det også til syvende og sist medføre kostnader hvis man ønsker å prioritere det?

Tina Bru (H) [14:15:52]: Først og fremst vil jeg si at vi kritiserer egentlig ikke SV i denne prosessen. Jeg skjønner veldig godt at SV hadde lyst til å sikre seg noe i denne saken, gitt at de skal forhandle revidert budsjett med denne regjeringen og ingen inndekninger ligger på bordet. Det SV egentlig er nødt til å gjøre allerede nå, er nesten å gi en slags blankofullmakt på at disse pengene skal vi finne når vi kommer til revidert. Så det er ikke merkelig at SV ønsker å legge noen føringer på hva de vil ha.

Min kritikk har egentlig gått mot regjeringspartiene, som har brukt så mye tid på å advare mot å bruke mer penger og har ønsket det de har kalt et bredt forlik, hatt en slags forhandling som egentlig ikke har vært noen forhandling, men likevel blitt enig med SV – som ikke er unaturlig gitt at SV er samarbeidspartiet. Det er det jeg kritiserer; det er ikke først og fremst SV.

Det er riktig at vi står bak merknadene på de gode intensjonene, men det er ikke gitt – for dette har heller

ikke regjeringen fått vurdert ennå – at svaret er en styrking av tiltakene. Jeg er enig i at fritidsaktiviteter er viktig. Jeg er enig i at krisesentre er viktig. Men hvorvidt det faktisk trengs mer penger nå, er per i dag litt vanskelig å si. Derfor må dette vurderes frem mot revidert. Derfor står vi ved intensjonene om ikke å love konkret mer penger.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Hans Andreas Limi (FrP) [14:17:21]: At Stortinget nå blir enig om å bevilge mer penger for å hjelpe flyktninger og styrke Forsvaret, er en logisk konsekvens av en krigshandling i vårt nærområde. Fremskrittspartiet er selvfølgelig helt innstilt på å legge til rette for mottak og god håndtering av kvinner og barn som må flykte fra Putins angrep på et fredelig naboland. Angrepet og krigen i Europa har også blitt en alvorlig vekker, både for Norge og for resten av Europa, for den viser at fred i Europa er ikke noen selvfølge. Fravær av krig krever et sterkt forsvar, og en tydelig og konsekvent sikkerhetspolitikk og et sterkt forsvar hever terskelen for krig og setter oss i stand til å forsvare oss hvis nødvendig.

Fremskrittspartiet mener derfor det er nødvendig å styrke Forsvaret utover det som regjeringen nå har foreslått, som er relativt små tiltak som kan gjennomføres raskt. Men vi er nødt til å ta en større diskusjon om hvordan vi styrker Forsvaret for å bygge opp en tilstrekkelig beredskap for å være beredt hvis nødvendig. La oss håpe at vi ikke kommer i en slik situasjon, men det er alltid den forsikringspremien vi må betale.

Fremskrittspartiet har foreslått å styrke grensekontrollen utover det som er foreslått fra regjeringen. Det er fordi vi deler politiets bekymring for at mennesker på flukt gjennom Europa kan bli utnyttet av personer med onde hensikter, og derfor må vi ha en bedre grensekontroll.

I sum er det stor enighet om hovedlinjene i det som er regjeringens forslag, konsentrert rundt flyktninger og beredskap. Det Fremskrittspartiet savner, er at man i større grad hadde fanget opp de andre konsekvensene av den krigen som pågår – konsekvensene for folk i Norge og for norske bedrifter. Vi ser at andre land bevilger store beløp for å hjelpe både sine bedrifter og vanlige mennesker som sliter med å dekke utgiftene på grunn av de store kostnadsøkningene. Det er derfor Fremskrittspartiet har foreslått å fjerne avgiftene på drivstoff. Vi har foreslått en bedre strømstøtteordning og vil halvere merverdiavgiften på mat, nettopp for å dempe prisveksten og gjøre det lettere for folk å håndtere hverdagen. Dessverre er det ingen støtte til forslagene, og det er heller ikke invitert til noen forhandlinger om den type forslag i denne saken.

Jeg tar opp våre forslag og vil også signalisere at vi kommer til å støtte forslag nr. 21, fra Venstre, om å bevilge penger til et våpenfond nå. For øvrig vil vi også foreslå at to av våre forslag, nr. 23 og 24, gjøres om til oversendelsesforslag.

Presidenten: Da har representanten Hans Andreas Limi tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:21:02]: For Høyre har det vært viktig at disse krisepakken blir knyttet direkte opp mot behovene vi har i Norge for å kunne ta imot ukrainske flyktninger på en ordentlig måte og også for å ruste opp vårt eget forsvar og vår beredskap, og at pakken ikke brukes til å ri egne politiske kjepphester, som vi hadde litt erfaring med da vi forhandlet om pandemipakken.

Fremskrittspartiet benytter altså denne anledning til å foreslå reduserte drivstoffavgifter som krisetiltak. Jeg antar at dette er midlertidige krisetiltak, og at ikke ukrainske flyktninger blir brukt som en brekkstang for å få varig eller billigere bensin.

Jeg lurer på: Når ser Fremskrittspartiet for seg at disse avgiftene skal opp igjen?

Hans Andreas Limi (FrP) [14:21:42]: Jeg går ut fra at representanten kjenner til Fremskrittspartiets skatte- og avgiftspolitik. Hadde det vært helt opp til oss, hadde ikke avgiftene gått opp igjen, i hvert fall ikke til det nivået de ligger på nå. Så er det slik at Stortinget gjør skatte- og avgiftsvedtak hvert år i forbindelse med statsbudsjettet, så de forslagene vi har fremmet her, og også forslag vi har tatt opp i andre sammenhenger for å kompensere for konsekvensene av den krigen som pågår, er ikke å utnytte en situasjon, men det er å ta realitetene inn over seg. Der er vi litt overrasket over at ikke Høyre gjør det.

Men vi har vært veldig tydelig på at dette er akutttiltak som vil gjelde for 2022 og inntil Stortinget fatter nye vedtak, som det er naturlig å tenke seg at skjer i statsbudsjettet for 2023.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:22:34]: Da forstår jeg det slik at dette ikke er krisetiltak, men en innføring av Fremskrittspartiets program, vedtatt i 2021 før krig og krise. Kanskje viktigere for norske husholdninger enn billigere bensin er at folk har råd til huslånene sine. Dette er Høyres bekymring. Fremskrittspartiet er blant dem som ønsker flere krisetiltak som kan opprettholde kjøpekraften på varer og tjenester det er mangel på. Dette driver inflasjonen i været, slik at folk får mindre igjen for pengene sine. Da må Norges Bank øke renten, og vi vet at en vanlig norsk familie med rundt 4 mill. kr i

lån, må ut med 40 000 kr mer i økte kostnader dersom renten øker med bare 1 prosentpoeng – 40 000 kr mer i økte kostnader som en følge dersom Stortinget vedtar mange krisetiltak.

Jeg lurer på: Stortinget vil jo ikke kunne kompensere for alt av det som kommer til å være økte kostnader i framtiden. Hva tenker representanten om 40 000 kr i merkostnader som følge av flere krisepakker, som Fremskrittspartiet er for?

Hans Andreas Limi (FrP) [14:23:39]: Jeg tenker ikke så mye om det regnestykket som nå ble presentert. Det som er realitetene, er at vi nå har en voldsom prisvekst i Norge. Det er enkeltvarer som bidrar til den prisveksten. På mange av disse varene har vi et veldig høyt avgiftsnivå. Da mener Fremskrittspartiet det ville vært riktig å dempe prisveksten gjennom å redusere eller fjerne avgiftene, slik at vi bringer prisnivået tilbake på det nivået som var forutsetningen for det statsbudsjettet som Stortinget har vedtatt. Det er veldig greit å se effekten av å gjøre det, fordi regjeringen signaliserte en forlengelse av strømstøtteordningen rett i forkant av at lønnsoppgjøret i frontfaget startet. Det bidro til at man fikk en forventet prisvekst på 3,3 pst. fra Teknisk beregningsutvalg, og ikke 4,1 pst. som ville vært alternativet.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:24:33]: Jeg skulle ønske at flere faktisk tenkte over hvilke konsekvenser de forslagene som fremmes i Stortinget, kan ha for vanlige folks økonomi, og at 40 000 kr mer i året i økte renteutgifter til vanlige familier faktisk er et kraftig inngrep i deres økonomi.

Men jeg har tenkt å stille et annet spørsmål knyttet til Fremskrittspartiets forslag, fordi de foreslår også å øke antall soldater i Heimevernet samt å øke antall øvingsdøgn. Dette er voksne folk i full jobb som da tas ut av sine stillinger, som kan være alt fra IT-sjef i en stor norsk bank til vektere som har fast tilstedeværelse ved kritisk infrastruktur. Så Fremskrittspartiets forslag kan dermed svekke beredskapen vi har i sivil og privat sektor, gjennom at kritisk personell faktisk da må møte til tjeneste i Heimevernet i stedet. Jeg som er opptatt både av forsvar og beredskap, men også av sivil og privat beredskap, er litt interessert i å høre hvilke vurderinger Fremskrittspartiet har gjort for å komme fram til dette forslaget.

Hans Andreas Limi (FrP) [14:25:30]: Som representanten Nordby Lunde sikkert vet, har Fremskrittspartiet fremmet et eget forslag som går på å styrke en rekke grener og områder innen Forsvaret, deriblant Heimevernet. Det vi vet, er at skal vi få mer personell i Forsvaret – det er jo også en kritisk faktor i dag – må vi for det første å rekruttere flere, og vi må utdanne flere. Det

samme gjelder heimevernssoldater. Dette er ikke noe som kan gjennomføres over natten, dette må man bruke tid på. Men vi er nødt til å ha en ambisjon om å løfte Forsvaret, både med hensyn til utstyr, med hensyn til kompetanse og ikke minst med hensyn til personell. Jeg tror krigshandlingene i Ukraina har vist oss hvor viktig den type styrker og ressurser er når det oppstår en krigshandling. Det mener Fremskrittspartiet at Norge også må ta inn over seg, og derfor har vi fremmet dette forslaget, som inneholder en rekke tiltak som vi mener bør gjennomføres i det norske forsvaret.

Frode Jacobsen (A) [14:26:46]: Det går litt i samme leia som det Heidi Nordby Lunde også tok opp. Stortinget vedtar denne uken å bruke 14,4 mrd. kr på tiltak som det da vi satt her i desember og vedtok statsbudsjettet for inneværende år, var helt utenkelig at vi skulle gjøre. Det var ingen som hadde de forslagene på blokka. De forslagene vi ser fra Fremskrittspartiet i dag, er derimot gjenkjennbar Fremskrittsparti-politikk.

Kan representanten Limi gi ett eksempel blant de forslagene de fremmer i dag, på skatte- og avgiftslettelser de ikke ville ha fremmet?

Hans Andreas Limi (FrP) [14:27:25]: Det er bare å lese vårt alternative statsbudsjett, så vet man hva vi vil fremme av skatte- og avgiftsforslag. Det er ingen hemmelighet. Men nå er vi i en veldig akutt situasjon, og det forundrer meg egentlig at ikke Arbeiderpartiet er villig til å se at det er en veldig krevende tid for vanlige folk. Det er jo vanlige folks tur, som det ble prediket i valgkampen i fjor.

Nå er situasjonen den at vanlige folk har problemer med å dekke strømavgiftene, de har problemer med å fylle tanken på bilen, de som er avhengig av å bruke bilen i hverdagen, og ikke minst bedriftene har store utfordringer. Mange bransjer med småbedrifter har kjempeutfordringer. Da mener Fremskrittspartiet det er helt nødvendig også å se og fange opp de konsekvensene av den krigen som pågår, og derfor har vi fremmet disse tiltakene som vi mener er nødvendige nå som krisetiltak, i tillegg til det andre som er foreslått av regjeringen.

Frode Jacobsen (A) [14:28:33]: En rask summering viser at de forslagene Fremskrittspartiet fremmer, beløper seg til 21 mrd. kr eller noe sånt noe, mens pakken som skal hjelpe flyktninger fra Ukraina, som skal sikre norsk beredskap, som skal øke forsvarsevnen vår, beløper seg til 14 mrd. kr.

Har Fremskrittspartiet noen som helst tanker om inndekningen på de 21 milliardene, eller skal vi vente i spenning til revidert budsjett og se når de kommer med forslag om nye avgifter på plastposer eller andre ting for å dekke det?

Hans Andreas Limi (FrP) [14:29:09]: Jeg kan vel kontre med å si at representanten Jacobsen får leve i spenningen frem til han ser vårt alternativ til det reviderte budsjettet vi er veldig spent på at regjeringen skal legge frem. Det er store inndekningsbehov uansett hva pengene er brukt på.

Det Fremskrittspartiet foreslår, som går utover det regjeringen har foreslått, som gjelder konkret flyktninger, beredskap og forsvar, er nettopp å fjerne og redusere avgifter. Det betyr at vi reduserer statens inntekter i en tid hvor vanlige folk sliter med å betale regningene. Samtidig har staten enorme ekstrainntekter, langt utover det som var forutsatt i det statsbudsjettet representanten Jacobsen har vært med på å vedta. Her er det både en inntektsside og en utgiftsside, men på grunn av spesielt energiprisene, blir det veldig store ekstrainntekter til staten. Vi mener det er riktig å bruke noen av dem til å hjelpe folk der ute.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:30:24]: I går var jeg og besøkte organisasjonen Caritas og møtte tre unge som hadde kommet til Norge fra Ukraina i løpet av den siste måneden. Vi snakket sammen med dem om hvordan flukten hadde vært – den hadde naturlig nok vært dramatisk – men også om hvordan mottaket her i Norge hadde vært, og opplevelsene deres av mottaksapparatet. Det som kanskje var mest slående, var at alle tre var utrolig opptatt av å understreke at de får deres basisbehov dekket, og at det viktigste nå er hvordan Norge kan bidra til at man vinner krigen i Ukraina mot Russland. Deres bekymringer var naturlig nok mest knyttet til de folkene som var igjen i Ukraina av deres familie og venner.

De fortalte også om et mottak i Norge som per i dag fortsatt – kanskje av naturlige årsaker – er preget av noe kaos, at det er noen propper i systemet i mottaksapparatet og mangel på informasjon. Det gjør at kommunene ute i hele landet som nå står og er kjempeklare til å ta imot de menneskene som kommer til Norge, fortsatt ikke har tatt dem imot, mens mange fortsatt bor på mottak som er høyst midlertidige, også med til dels dårlig oppfølging. Jeg tror det blir kjempeviktig at regjeringen følger den situasjonen, får løst opp i de proppene, sørger for god informasjonsflyt til flyktingene og ikke minst at de får tilbud om psykososial oppfølging, ikke bare på ankomstdagen, men også videre framover i tid.

Vi vet også at 40 pst. av dem som flykter fra Ukraina nå, er unger. Derfor har det vært viktig for SV å få gjennomslag for at man er nødt til å styrke den barnefaglige kompetansen på mottakene rundt i hele landet. Det er en helt unik situasjon. Vi har aldri vært i en situasjon før hvor så mange unger kommer hit, og det betyr at vi er nødt til å ha et opplegg som innebærer at det er både nok personell

med barnefaglig kompetanse og også en struktur rundt mottaket som gjør at man får skjermet og ivaretatt de ungene. Det er ikke de som skal stå og merke den usikkerheten og kanskje mangelen på informasjon aller mest.

På samme måte har SV vært opptatt av at man får styrket muligheten til å kunne drive aktiviteter i lokalmiljøet. Det gjelder her helt konkret tilgang på sports- og friluftsutstyr, noe som skal styrkes i revidert, og også å oppjustere kapasiteten på krisesentrene ved bemanning. Det er helt sentralt. Vi vet at mange av dem som kommer nå, er i høy risiko for å være utsatt for menneskehandel, og der er krisesentrene noe av førstelinjeforsvaret vårt i Norge.

Jeg vil understreke at for SVs del er det kjempeviktig at man klarer å dekke inn for dette uten å kutte i bistandsbudsjettet, for det er sultkatastrofer på trappene i mange andre land. Det må bety at Norges innsats må styrkes, ikke svekkes, og de forhandlingene kommer vi tilbake til i revidert.

Jeg tar opp forslagene som SV har sammen med andre.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kari Elisabeth Kaski har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:33:53]: Grunnen til at Høyre ga en forbeholden støtte til regjeringens forslag, var å unngå at krisen ble brukt som nettopp en brekkstang, som jeg kaller det, til å fremme forslag som ikke er direkte knyttet til å styrke sivil og militær beredskap og nødvendige bevilgninger for å ta imot flere flyktninger. Det betyr på ingen måte at vi er mot utlånsentraler til sportsutstyr, som det finnes mange gode ordninger for i dag, eller å styrke krisesentrene, hvor jeg tror representanten og jeg deler et felles engasjement, for de gjør en formidabel innsats, særlig for kvinner som er utsatt for vold i nære relasjoner.

Men som representanten selv var inne på: 40 pst. av dem som kommer nå, er barn. Det er i all hovedsak kvinner og barn som flykter. Vi mener da at det kan godt hende at det er riktig å styrke krisesentrene på sikt, men at det ikke er et nødvendig akutttiltak. I og med at dette nå er et frampek mot RNB – og regjeringens partiene ønsker selvfølgelig aldri å gi noen informasjon om det – kunne jeg tenke meg å høre hva SV ønsker å gi, hva de mener er en tilstrekkelig sum, som det omtales som i deres forslag.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:34:59]: Takk for spørsmålet. La meg aller først si at nå har regjeringen

lagt fram en pakke. Det er ikke sånn at den pakken er det absolutt perfekte nivået av tiltak som sørger for at vi ikke velter denne økonomien og går inn i ukontrollert inflasjon. Det er mulig å se for seg en oppjustering på et par titalls millioner kroner uten at det velter lasset. Det tror jeg bare er greit å ha med seg, at det er ikke svære ting det er snakk om her, men det er forsterking på noen spesifikke områder.

Akkurat når det gjelder krisesentrene, melder de selv om at de allerede merker at det kommer ukrainske flyktninger til Norge. De har allerede ukrainske kvinner og barn som søker bistand hos dem. Vi har for øvrig også sett det stygge eksempelet på voldtekt av en ung ukrainsk kvinne som kom til Norge. Jeg tror vi må ta inn over oss at krisesentrene, kanskje i mangelen av noe bedre offentlig tilbud, spiller en rolle som førstelinjeforsvar mot bl.a. menneskehandel og utnyttning av de kvinnene, og da må vi ta på alvor at krisesentrenes ressurser er sterkt presset.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:36:01]: Takk for svaret. Jeg forstår målsettingen, men som representanten selv sier her: Dette er i mangel på bedre og annen tilstrekkelig førstelinjehjelp. Hadde det ikke da vært bedre å bruke de – om enn begrensede – midlene til å styrke der hvor vi burde ha styrket, f.eks. sikkerheten rundt asylmottak, eller andre deler av beredskapen?

Igjen: Vi er sympatisk innstilt til både å gi mer penger til krisesentre og å styrke utlånsordninger for sportsutstyr, men det er noe som bør tas i normale budsjettprosesser. Jeg har ingen tro på at dette kommer til å velte økonomien eller føre Norge ut i økonomisk krise. Det er ikke det det handler om, men at det er noe som tilhører noen prosesser, og at ikke krisepakker brukes til noe annet enn det det er ment å være, nemlig akutt krisehjelp som dekker de behovene som man har. Jeg må jo anta at når regjeringen kommer med et forslag til Stortinget, mener de i hvert fall selv at det er tilstrekkelig og ansvarlig, og det stilte også Høyre seg bak. Så har SV brukt det til å forhandle inn nye punkter, og det er det jeg setter spørsmålstegn ved.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:37:06]: Regjeringen har selv bedt om innspill i forbindelse med denne behandlingen, og jeg tenker at flere partier tenker bedre enn bare to, som har lagt fram denne pakken.

Så er jeg sterkt uenig i at ikke styrking av krisesentrene er et umiddelbart krisetiltak. Vi har ikke noe annet offentlig tilbud vi bare kan bygge opp med en gang. Det bør vi sikkert gjøre på sikt, og i alle fall styrke krisesentrene vesentlig mer på sikt, men realiteten er at de allerede merker det i dag. Det handler ikke bare om hva som skjer på mottak, det handler om hva som skjer på veien til Norge. Det er ikke alle som kommer hit, som kommer

gjennom de kontrollerte formene. Mange kan være utsatt for menneskehandel og trafficking, og da spiller krisesentrene en kjempeviktig rolle. Det merker de allerede i dag. Jeg mener sterkt at det haster å styrke deres kapasitet, og det gjøres ved bemanning. Det koster ikke mange millionene å gjøre det, det er et veldig effektivt virkemiddel.

Roy Steffensen (FrP) [14:38:18]: Representanten Kaski sa at pakken regjeringen har lagt fram, ikke var perfekt, og det var helt åpenbart, for det var bare Høyre som støttet regjeringens pakke som den var.

Vi gikk inn i 2022 med de største skatte- og avgiftsøkningene på over 20 år. Siden statsbudsjettet ble lagt fram, har vi altså fått en krisepakke for å håndtere pandemi, vi har fått en krisepakke for å håndtere strømstøtte, og vi har nå fått en krisepakke for å håndtere konsekvensene av Ukraina-krigen. Den 19. januar kunne vi fra NTB lese at Kaski sa at regningen for krisepolitikken må gjøres opp, og at det vil være feil at alt det skal gjøres opp med oljepenger. Hun kom med et klart og tydelig krav om at krisepakkene skal løses i revidert, med skatte- og avgiftsøkninger. Er det en garanti SV står fast ved nå?

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:39:13]: Vi stiller selvfølgelig ingen garantier eller ultimatumer før vi går inn i forhandlinger, men det er helt riktig beskrevet. Det er grunn til å minne om og presisere at de skatteøkningene – som jeg for øvrig er stolt over å ha bidratt til – er skatteøkninger for alle som har inntekt og formue over 750 000 kr. Det store flertallet av nordmenn har fått skattekutt med budsjettet som regjeringens partiene og SV vedtok. Gjennom dette skatteopplegget vil vi redusere forskjellene i Norge og bidra til større omfordeling.

Det kommer vi til å måtte fortsette å gjøre. Koronakommisjonens rapport viste oss at forskjellene i Norge har økt gjennom pandemien. Det er mer behov for omfordeling enn tidligere, og vi ser nå en strekk i laget. Fremskrittspartiet er gode til å trekke fram dem som sliter med å betale regningene, og de fortjener å trekkes fram, og så er det andre i den andre enden som har bedre råd enn noensinne. Selvsagt skal de være med og finansiere de krisepakkene og den støtten vi er nødt til å gi nå. Vi bør også søke annen inndekning som kan bidra til å trekke ned aktivitetspresset i norsk økonomi, f.eks. motorveiinvesteringer.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Marie Sneve Martinussen (R) [14:40:36]: Det er bra at vi med denne pakken får på plass helt nødvendige bevilgninger for å ta imot ukrainske flyktninger og til en styrking av beredskap og forsvar. Det aller meste er det bred enighet om, også med Rødts stemmer. Vi har

noen tilleggsforslag og noen omprioriteringsforslag innenfor forsvarsfeltet.

Nå vet ikke jeg hvem som har snakket med hvem, og den forhandlingsrunden vi hadde før påske, kan vel knapt kalles forhandlinger, men jeg er uansett glad for at flertallet i en tydelig merknad går inn for at krisesentrene skal styrkes. Jeg forventer at regjeringen følger opp det, og at «styrkes» betyr penger. Det er for meg den eneste måten vi kan sørge for at ukrainske kvinner som ikke er på asylmottak, men som er et helt annet sted der de ikke burde være, i et hjem som ikke er bra, eller i en menneskehandelssituasjon, har et sted å gå. Det jeg ikke ønsker meg, er en slags Dr.Dropin-løsning for krisesentre som er gratis for staten, men som koster penger for kvinnene som trenger å bruke det.

«Krise» kommer jo an på hvor man står i verden. Det er krise for norske familier når prisene på nødvendige varer øker raskt over natten. Jeg mener at Stortinget ikke kan lukke øynene for den delen av krisen som rammer mange familier her i Norge i dag, og derfor har Rødt også foreslått tiltak i møte med den akutte priskrisen.

Det er en formulering i proposisjonen jeg gjerne vil ta opp, fordi den bekymrer meg. Der skriver regjeringen at økt satsing på forsvar og beredskap i framtiden vil måtte gå på bekostning av ressursbruk til andre oppgaver i samfunnet. Det er jeg uenig i. Det er mange andre måter å sikre inndekning på:

- ved å nedskalere store infrastrukturprosjekter, som også øker klimagassutslippene, som en del motorveiprosjekter,
- ved å øke skattene til dem som har blitt langt rikere gjennom koronapandemien,
- ved å øke skattene på overskuddene i de bransjene som har tjent stort på de vaneendringene og den hverdagsendringen vi hadde under koronaen.

Det finnes mange måter å skape et økonomisk handlingsrom på der vi kan styrke Forsvaret, som vi trenger, men uten å sette det opp mot kutt i velferdstjenestene.

Jeg mener at fellesskapet kan og bør stille opp for dem som har det vanskelig. For meg er det selve meningen med politikken. Da er det ikke interessant at de på toppen klarer prisøkningen godt, og det er også svært lite interessant at gjennomsnittet av norske familier har spart mange penger. Jeg er interessert i dem som ikke klarer denne prisstigningen godt. Rødt har noen forslag. Vi er ikke gift med våre forslag, men vi ønsker at Stortinget skal diskutere tiltak som kan løse priskrisen for folk flest.

Med det vil jeg ta opp Rødts forslag i denne saken.

Presidenten: Da har representanten Marie Sneve Martinussen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ingen har tegnet seg til replikk, og vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Sveinung Rotevatn (V) [14:44:01]: Eg vart nesten freista til å ta ein sympatireplikk til representanten Martinussen på vegen opp, men eg får halde meg til innlegget.

Av og til seier ein at det er eit alvorleg bakteppe når ein behandlar saker i Stortinget, men det er vel få saker det i slik grad er sant som i denne saka – både fordi den alvorlege krigen i Ukraina framleis går føre seg, og fordi den alvorlege flyktningkatastrofen som følgje av krigen, framleis går føre seg og eskalerer.

Når det gjeld sjølve forslaga frå regjeringa, som får brei støtte her i dag, er det ikkje så mykje å seie om dei anna enn at det stort sett er fornuftige løyvingar som vi frå Venstre si side er glade for at det er einigheit om. Det gjeld både styrking av Forsvaret, styrking av sivil beredskap, nødvendige utgifter til flyktningmottak og også støtteordningar for næringsliv som vert særleg hardt ramma av sanksjonar.

Når det gjeld det siste, har i alle fall vi fått inn ein del bekymringsmeldingar – særleg frå næringsverksemdar i Aust-Finnmark – om dette eigentleg er målretta nok og godt nok innretta. Det vil vi i alle fall oppmode regjeringa til å vurdere nøye framover. Vi fremjar ikkje noko alternativt forslag no, men eg går ut frå at alle ønskjer at dette skal fungere så godt som mogeleg.

I rekkja av mottakarar av løyvingar i Ukraina-pakka i dag er det ein mottakar som glimrar med sitt fråvere, og det er Ukraina. Krigen som no går føre seg, er ikkje over. Det er framleis våpen som trengst, og som gjeld – og det er viktig. Venstre har gjennom heile våren vore oppteke av at no må Noreg bidra med det vi kan, både av våpen vi sjølve har og kan avsjå – der har regjeringa gjort ein del, og det fortener dei honnør for – og også med pengar til å kjøpe inn andre våpensystem som vi ikkje har, eller ikkje kan avsjå. Der har det skjedd fint lite.

Frå Venstre sitt synspunkt har vi ønskt å løyve pengar til European Peace Facility, som er oppe og går. Vi har også fremja det forslaget i innstillinga. Det har ikkje fått støtte. Men i innspurten av behandlinga vart det kjent at regjeringa no ønskjer å bidra med pengar til våpenkjøp og varslar 400 mill. kr til eit fond i samarbeid med Storbritannia. Det er bra, men dei pengane er altså ikkje løyvde i denne proposisjonen og er heller ikkje, så vidt eg er kjend med, varsla i nokon annan proposisjon til Stortinget. Difor la eg i dag tidleg fram eit forslag som eg håpar kan få støtte frå både regjeringspartia og andre, om at Stortinget no på torsdag, når det vert votert over dette, løyver desse pengane, slik at dei kan kome i gang og pengane kan verte brukte til våpeninnkjøp i den alvorlege situasjonen som framleis går føre seg i Ukraina.

Med det tek eg opp dei forslaga som Venstre er ein del av, og seier tusen takk.

Presidenten: Da har representanten Sveinung Rotevatn tatt opp de forslagene han refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:47:20]: Det er et veldig alvorlig bakteppe og bakgrunn for denne proposisjonen, og jeg er glad for at et samlet politisk Norge så kraftig fordømmer den brutale invasjonen i Ukraina. Konsekvensene av krigen må vi ta hensyn til, og derfor er vi også tydelig på at fra Kristelig Folkepartis side stiller vi oss bak de tiltakene regjeringa har kommet med i denne proposisjonen.

Det er helt avgjørende å styrke både sivil og militær beredskap. Vi vet at Norge er et viktig land. Vi er NATOs øyne og ører i nord, og det er viktig at vi styrker muligheten både til seiling og til å ha oversikt over de viktige landområdene. Det er en helt annen sikkerhetssituasjon enn da dette budsjettet ble vedtatt, og det er viktig at vi oppdaterer budsjettene etter det.

Det er helt avgjørende at Norge klarer å ta imot flyktningene som kommer, på en god måte. Vi må sikre en god mottakelse, sikre god, trygg kompetanse i mottakene, sikre at ikke flyktninger blir utsatt for menneskehandel, sikre at de blir bosatt raskt, og sikre at kommunene har mulighet til å følge dette opp. Derfor mener vi det er bra at regjeringa har kommet med disse forslagene, og som jeg har sagt tidligere, er vi enig i både å styrke arbeidet mot menneskehandel, barnefaglig kompetanse på mottakene og bedre støtte til krisesentrene, som er viktige i dette arbeidet.

Så mener vi at vi i Norge må ta vår del av ansvaret når det gjelder å ta imot flyktninger. Vi vet at Norge har hentet altfor få sammenliknet med det vi har sagt at vi skal gjøre. Det er en dramatisk situasjon i Europa, og derfor må vi stille opp.

Videre er det en viktig og stor uenighet i denne proposisjonen. Det gjelder inndekningen knyttet til om vi skal bruke av bistandsbudsjettet. Jeg er glad for de ordene representanten Kaski hadde her fra talerstolen, og som jeg slutter meg 100 pst. til. Det er en global krise. Etter pandemien er det blitt flere fattige mennesker, det er flere som legger seg sultne, og for første gang på mange, mange år har dessverre utviklingen i verden gått i feil retning. Vi vet også at konsekvensene av krigen kommer til å være økte matvarepriser, og det kommer til å være en matkrise som kommer til å ramme de aller fattigste aller hardest.

Når vi snakker om prisøkning i Norge, er det den samme prisøkningen som bistandsorganisasjonene sli-ter med. Det betyr at for de bevilgningene de har fått i dag, rekker pengene til mindre – de metter færre mun-ner. Hvis vi da, som verdens rikeste land, skal kutte i be-

vilgningene til bistand for å finansiere mottak av flyktninger i Norge, er konsekvensen for de aller fattigste at hverdagen blir enda mer brutal. Derfor er vi veldig tyde- lig på at vi ikke må bruke bistandsbudsjettet til å finan- siere det. Tvert imot burde vi heller økt bistanden i den- ne situasjonen.

Jeg tar til slutt opp Kristelig Folkepartis forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Kjell Ingolf Ropstad tatt opp det forslaget han refererte til.

Neste taler er statsråd Trygve Slagsvold Vedum, som får holde sitt innlegg før vi ringer til votering, slik at replikkordskiftet eventuelt da kommer etter voteringen.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [14:50:43]: Det er ikke alt som går framover når det er replikkordskifte etter pausen, men sånn er det.

Jeg skal gå over på et mer alvorlig tema, og det er at vi står overfor en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon. Det er en brutal konflikt som utspiller seg i Europa. Regjerin- gens viktigste oppgave er å sørge for trygghet – trygghet for landets innbyggere og trygghet for dem som kommer hit på flukt fra krigen. Regjeringen la derfor fram en pro- posisjon med økonomiske tiltak på totalt 14,4 mrd. kr for å legge til rette for å øke den militære og sivile beredska- pen og for å kunne ta imot flyktninger fra Ukraina.

Folk skal være trygge på at vi har et solid forsvar og god beredskap. Regjeringen foreslår tiltak som vil øke beredskapen, reaksjonsevnen og utholdenheten i krise og krig. Vi vil øke Forsvarets tilstedeværelse i nord og styrke situasjonsforståelsen og motstanden mot digitale trusler. Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 3,5 mrd. kr til forsvar og sivil beredskap.

Krigen har drevet millioner av ukrainere på flukt. Det er viktig at Norge bidrar til trygghet i denne krisen. Regjeringen foreslo i proposisjonen til sammen 10,7 mrd. kr for å legge til rette for mottak av 30 000 flyktninger fra Ukraina – et stort tall. Tiltakene legger til rette for integrering og inkludering av sårbare mennes- ker i en vanskelig situasjon.

Norsk økonomi går godt. Norsk næringsliv har også relativt lite handel med Ukraina og Russland. For enkel- te bedrifter i Øst-Finnmark er konsekvensene av krigen imidlertid store. Regjeringen har derfor foreslått tiltak for bedrifter som er særlig rammet av krigen i Ukraina

Regjeringen vil i neste uke komme tilbake til Stor- tinget med revidert nasjonalbudsjett. Vi vil da legge fram oppdaterte anslag for hovedtallene i statsbudsjet- tet og gi en samlet vurdering av den økonomiske situa- sjonen og budsjettets innretning.

Da vi la fram proposisjonen, inviterte regjeringen til et bredt forlik i Stortinget. Det er viktig at vi står samlet om krisetiltakene i en situasjon som denne. Jeg er til- freds med at partiene på Stortinget deler denne vurde-

ringen og slutter seg til hovedlinjene i proposisjonen. Det er en styrke at Stortinget står mest mulig samlet bak fordømmelsen av Russlands invasjon av Ukraina, at vi understreker viktigheten av vår felles støtte til å ta imot dem som flykter, på en god, effektiv og trygg måte, og at vi også i denne debatten har en tone av fellesskap. Nettopp i denne typen saker er styrken i det norske politiske systemet at vi står sammen på tvers av politiske skillelinjer og står opp for de demokratiske, grunnleggende verdiene som vårt folkestyre bygger på.

Presidenten: Det ringes da til votering, og det blir replikkordskifte straks voteringen er over.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering og starter med sakene nr. 5–12 fra torsdag 28. april, dagsorden nr. 72.

Votering i sak nr. 5, debattert 28. april 2022

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og André N. Skjelstad om å styrke investeringene i norsk helsenæring (Innst. 238 S (2021–2022), jf. Dokument 8:108 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2 og 3, fra Grunde Almeland på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 4, fra Grunde Almeland på vegne av Venstre

Det voteres over forslag nr. 4, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et forum for å legge til rette for samarbeid mellom offentlige og private aktører i helsesektoren.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 95 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom Nordisk ministerråd etablere et forum for samarbeid og spesialisering innenfor helsenæringen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 med forslag om å utvide Skattefunn-ordningen slik at den treffer flere store aktører innenfor helsenæringen.»

Votering:

Forslagene fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:108 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og André N. Skjelstad om å styrke investeringene i norsk helsenæring – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innenfor rammene av strengt personvern og datasikkerhetshensyn komme tilbake til Stortinget med tiltak for å redusere ventetid før godkjenning og tilgang til helsedata for private aktører i helsesektoren.»

Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 58 mot 42 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 15.02.30)

Votering i sak nr. 6, debattert 28. april 2022

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mathilde Tybring-Gjedde, Sandra Bruflot og Mari Holm Lønseth om en mer bærekraftig og sirkulær tekstilindustri (Innst. 259 S (2021–2022), jf. Dokument 8:111 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Mathilde Tybring-Gjedde på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti

- forslag nr. 4, fra Mathilde Tybring-Gjedde på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 6, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 7 og 8, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 9, fra Lan Marie Nguyen Berg på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 9, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å fjerne merverdiavgiften på reparasjon av klær og sko.»

Venstre og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 90 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.24)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7 og 8, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre moms på klær som sendes til destruksjon.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til en lov som forbyr kasting av brukbare varer.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.40)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ordninger for levetidsmerking av klær og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 med tiltak som vil gjøre det mer attraktivt å reparere ødelagte tekstiler fremfor å kjøpe nytt.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen delta i arbeidet med utvikling av et felleseuropeisk regelverk og tiltak innen sirkulær økonomi og jobbe for at PEF-rammeverket (Product Environmental Footprint) medberegner den totale miljøbelastningen over hele livsløpet til et produkt, inkludert mikroplastutslipp.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 63 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–3, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utforme en plan for hvordan kravet om separat utsortering av tekstiler innen 2025 skal oppfylles, herunder hvordan tekstiler skal samles inn, sorteres og resirkuleres, og hvilke gjenvinningsløsninger det vil være behov for. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på eget måte.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og innføre krav til at tekstilimportører og tekstilprodusenter

sikrer sporbarhet i verdikjeden til tekstilprodukter og tekstilavfall.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen støtte arbeidet med å videreutvikle en miljømerkeordning som omfatter sirkulære aspekter, funksjon, kvalitetskrav, garantiperiode, levetid, produktdesign og muligheter for reparasjon, blant annet ved å styrke Miljømerking Norge og Svanemerket.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 59 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.53)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen utrede en produsentansvarsordning for tekstiler.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket og vurdere endringer for å sikre at klesbransjen i større grad gjenbruker usolgte tekstilvarer i stedet for å destruere dem, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Presidenten: Samtlige partier har nå varslet støtte til innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7, debattert 28. april 2022

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og Alfred Jens Bjørlo om lokal CO₂-fangst og -lagring m.m. for å nå klimamål på sokkelen (Innst. 257 S (2021–2022), jf. Dokument 8:95 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ove Trellevik på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti

- forslag nr. 3, fra Ove Trellevik på vegne av Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Ved en inkurie hadde Høyre i innstillingen blitt stående som forslagsstillere på forslag nr. 2. Dette ble redegjort for av saksordfører under debatten.

Det votes over forslag nr. 3, fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen åpne for tilkobling med hydridkabler ved utbygging av Sørlike Nordsjø II og fremtidige havvindprosjekter.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 74 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.03)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om utredning av lokal CO₂-fangst og -lagring ved nye olje- og gassprosjekter på norsk sokkel.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:95 (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og Alfred Jens Bjørlo om lokal CO₂-fangst og -lagring m.m. for å nå klimamål på sokkelen – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede lokal CO₂-fangst og -lagring fra gasskraftverk offshore som skal ha som hovedformål å produsere kraft til nye eller eksisterende olje- og gassprosjekter.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom innstillingen og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Mil-

jøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 65 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.02)

Votering i sak nr. 8, debattert 28. april 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/1381 mv. (Innst. 240 S (2021–2022), jf. Prop. 60 LS (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 234/2021 av 24. september 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/1381 av 20. juni 2019 om åpenhet og bærekraft i EUs risikovurdering i næringsmiddelkjeden, og om endring av forordning (EF) nr. 178/2002, (EF) nr. 1829/2003, (EF) nr. 1831/2003, (EF) nr. 2065/2003, (EF) nr. 1935/2004, (EF) nr. 1331/2008, (EF) nr. 1107/2009 og (EU) 2015/2283 og direktiv 2001/18/EF.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9, debattert 28. april 2022

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i genteknologiloven (offentlighet) (Innst. 258 L (2021–2022), jf. Prop. 60 LS (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i genteknologiloven (offentlighet)

I

I lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. skal § 12 lyde:

§ 12. Offentlighet

Offentleglova gjelder for saker som behandles etter denne loven. *Selv om opplysninger ellers skal være offentlige etter andre og tredje ledd, gjelder unntakene i offentliglova §§ 20 og 21.*

I saker om innesluttet bruk skal, uten hinder av taushetsplikt, følgende opplysninger alltid være offentlige:

a) beskrivelse av den genmodifiserte organismen, brukerens navn og adresse, formålet med bruken og bruksstedet

b) metoder og planer for overvåking og beredskap

c) vurderinger av hvilke virkninger som kan forutses.

I saker om utsetting skal opplysningene alltid være offentlige. Etter anmodning fra søkeren kan følgende opplysninger unntas fra innsyn hvis det dokumenteres at innsyn kan skade søkers interesser vesentlig:

a) opplysninger om fremstillings- eller produksjonsprosessen, unntatt opplysninger som er relevante for sikkerhetsvurderingen

b) opplysninger om kommersielle forbindelser mellom en produsent eller importør og søkeren eller innehaveren av godkjenningen

c) opplysninger som viser søkerens anskaffelser, markedsandeler eller forretningsstrategier

d) opplysninger om DNA-sekvenser, unntatt sekvenser som brukes til å påvise, identifisere og kvantifisere transformasjonshendelsen (genmodifiseringshendelsen)

e) opplysninger om avlsmønstre og avlsstrategier.

Andre punktum gjelder ikke risikovurderinger eller opplysninger som inngår i konklusjonene til relevante vitenskapelige utvalg eller i konklusjonene i vurderingsrapportene, og gjelder påregnelige virkninger for menneskers helse, dyrehelse eller miljøet. Departementet kan gi forskrift om at også andre opplysninger kan unntas fra innsyn i saker om utsetting.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 10, debattert 28. april 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om en bedre barselomsorg (Innst. 255 S (2021–2022), jf. Dokument 8:85 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 19 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marian Hussein på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–4, fra Marian Hussein på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Sandra Brufnot på vegne av Høyre og Pasientfokus
- forslag nr. 6, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 7–11, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 12, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslagene nr. 13–16, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 17, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 18, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 19, fra Cecilie Myrseth på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 18, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak der de foreslår å rettighetsfeste og finansiere hjemmebesøk etter fødsel og hjemreise, slik at kvinnen får tilbud om oppfølging av jordmor 3 dager etter hjemreise, og om nødvendig etter 7 dager, og hjemmebesøk av helsesykepleier etter 7 til 10 dager til alle førstegangsfødende.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i den helhetlige gjennomgangen av svangerskaps-, føde- og barselomsorgen foreslås tiltak for å legge til rette for hele og faste stillinger i barselomsorgen, og at det legges til rette for rekruttering og ansettelse av en bredde av helsepersonell.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 13–16, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om å lovfeste helseforetakenes plikt til å tilby følgetjeneste for gravide, for å skape forsvarlige tjenester og trygghet for den fødende.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det legges til rette for tilgjengelige barseltjenester for familier som har behov for det, også utenfor normal arbeidstid.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at helsepersonell får nødvendig og oppdatert kunnskap om flerlingefødsler, og at det utvikles nasjonale, standardiserte retningslinjer for flerlingesvangerskapsomsorgen.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom permisjons- og stønadsordningene for tvilling- og flerlingeforeldre og komme tilbake til Stortinget med en sak om forslag til forbedrede og utvidede permisjons- og stønadsordninger.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 12, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen erstatte dagens ordning med innsatsstyrt finansiering av fødeavdelingene med en øremerket ordning som sikrer én-til-én-oppfølging i aktiv fødsel.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.13)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7 og 10, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre tilbud om én time hos fysioterapeut etter fødsel for alle fødekvinner for å sjekke bekken-/magemuskulaturen eller andre fysiske utfordringer etter svangerskap eller fødsel.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt kompetansesenter for fødsels- og barselomsorg, blant annet med hensikt å forebygge fødselsskader.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.32)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 8, 9 og 11, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle barselkvinner får tilbud om å bli på barselavdelingen den tiden det normalt tar å etablere amming. Tidlig utskrivning skal være kvinnens eget valg.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre kvinner tilbud om en oppfølgingsamtale med jordmor eller fødselslege tre uker etter fødsel.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen definere ammeveiledning som nødvendig helsehjelp, samt sikre at alle fødeavdelinger oppfyller kravene til Mor-barnvennlig standard, og at alle helsestasjoner er godkjent som ammekyndige.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal opptrappingsplan for jordmortjenesten for å sikre god oppfølging av gravide og en trygg fødsels- og barselomsorg over hele landet.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 80 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.13)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Høyre og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen definere ammeveiledning som nødvendig helsehjelp.»

Venstre, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Pasientfokus ble med 61 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.35)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen instruere Helse Sør-Øst RHF om å videreføre ABC-klinikken på dagens Oslo universitetssykehus og sørge for at klinikken styrkes i nye OUS.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i gjennomgangen av finansieringsmodeller for fødselsomsorgen vurdere løsninger for å sikre finansiering av fødselsforløp, jordmorstyrte enheter på sykehus i hele landet og bedre samhandling mellom helseforetak og kommuner, og komme tilbake til Stortinget med egen sak.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom og endre finansieringsmodellen for kommunale jordmødre slik at kommunene ikke taper på å tilby svangerskapsoppfølging av jordmor.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 67 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.56)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 19, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med det varslede arbeidet med nasjonal helse- og samhandlingsplan og helhetlig gjennomgang av føde- og barseltilbudet, sikre kvinner nødvendig helsefaglig oppfølging etter fødsel, herunder hjemmebesøk.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble bifalt med 54 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste retten til å ha med en støtteperson som mor velger, under svangerskap og i fødsel og i barsel.»

Samtlige partier har nå varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen sikre bedre oppfølging og hjelpeapparat i forbindelse med svangerskap og barsel-tid for å forebygge og behandle fødselsdepresjon.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen utrede behovet for behandlingssenter hvor mor kan være sammen med barnet ved alvorlig fødselsdepresjon.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen rettighetsfeste hjemmebesøk av jordmor innen én uke etter fødsel.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.30)

Votering i sak nr. 11, debattert 28. april 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Marian Hussein og Seher Aydar om å sikre at leger ikke kan ilegges overtredelsesgebyr for feil forskrivning av blåresepter (Innst. 256 S (2021–2022), jf. Dokument 8:89 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om endring av folketrygdloven § 25-6 a for å sikre at leger ikke kan ilegges overtredelsesgebyr for feil forskrivning av blåresepter.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere den vedtatte endringen i folketrygdloven § 25-6 a om overtredelsesgebyr for å sikre at bestemmelsen ikke har utilsiktede konsekvenser for hverken leger eller pasienter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag til endring som ivaretar dette.»

Det votes alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:89 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Marian Hussein og Seher Aydar om å sikre at leger ikke kan ilegges overtredelsesgebyr for feil forskrivning av blåresepter – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble innstillingen bifalt med 69 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.33)

Votering i sak nr. 12, debattert 28. april 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven mv. (administrative reaksjoner, tilsynsmyndighetenes saksbehandling av henvendelser om pliktbrudd m.m.) (Innst. 254 L (2021–2022), jf. Prop. 57 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Bård Hoksrud satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etter ett år evaluere endringen i pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4 a andre ledd som åpner for at statsforvalteren kan prioritere hvilke saker som skal følges opp med tilsyn og på hvilken måte.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 68 mot 31 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 15.15.14)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven mv. (administrative reaksjoner, tilsynsmyndighetenes saksbehandling av henvendelser om pliktbrudd m.m.)

I

I lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten gjøres følgende endringer:

§ 1-6 nytt andre ledd skal lyde:

Virksomheter som er omfattet av loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter eller den som opptrer på vegne av pasienten. Denne plikten gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller fra nærmeste pårørende til pasient over 18 år uten samtykkekompetanse. Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og blant annet oppfylle krav til informasjon i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten skal § 3-11 lyde:

§ 3-11 *Om informasjon*

Helseinstitusjoner som omfattes av loven her, har plikt til å gi videre den informasjon som er nødvendig for at allmennheten skal kunne ivareta sine rettigheter, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 b, § 2-2, § 2-3, § 2-4, § 2-4 a annet ledd bokstav a og § 2-5.

Helseinstitusjoner som omfattes av loven her, har plikt til å sørge for at det gis slik informasjon som pasienten har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Virksomheter som er omfattet av loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter eller den som opptrer på vegne av pasienten. Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller fra nærmeste pårørende til pasient over 18 år uten samtykkekompetanse.

Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og blant annet oppfylle krav til informasjon i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonsplikten etter første til fjerde ledd.

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

Ny § 3-7 skal lyde:

§ 3-7 *Pasientens, brukerens og pårørendes rett til svar på henvendelser*

Pasienten, brukeren eller pårørende skal få svar på henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet.

§ 7-4 overskriften skal lyde:

§ 7-4 *Anmodning om tilsyn*

§ 7-4 a skal lyde:

§ 7-4 a *Saksbehandling ved anmodning om tilsyn*

Statsforvalteren skal vurdere de synspunkter som er fremsatt i anmodningen etter § 7-4 første ledd, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt i anmodningen.

Statsforvalteren skal vurdere hvordan anmodningen skal følges opp. Dersom det er grunn til å anta at det foreligger forhold som er til fare for pasient- og brukersikkerheten, skal statsforvalteren snarest mulig undersøke forholdet.

Hvis statsforvalteren mener at det bør ilegges en reaksjon som nevnt i § 7-4 andre ledd, skal saken oversendes Statens helsetilsyn. Dette gjelder likevel ikke når statsforvalteren selv vil gi faglig pålegg etter helsepersonelloven § 56. Første og andre ledd gjelder tilsvarende for behandlingen av saken hos Statens helsetilsyn.

Statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning, innsyn i relevante saksdokumenter og anledning til å uttale seg til disse, så langt taushetsplikt ikke er til hinder for dette. Det samme gjelder i saker hvor Statens helsetilsyn behandler varsler etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a, *helsetilsynsloven § 6, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-3 a og pasient- og brukerrettighetsloven § 7-6.*

Statens helsetilsyn eller statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning informasjon om hvordan tilsynsmyndigheten har fulgt opp henvendelsen.

Reglene om klage i dette kapitlet kommer ikke til anvendelse på anmodninger om tilsyn.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om Statens helsetilsyn og statsforvalterens saksbehandling, herunder fastsette regler om frist for fremsettelse av anmodning etter *paragrafen* her.

IV

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 56 skal lyde:

§ 56 *Faglig pålegg til helsepersonell*

Tilsynsmyndighetene kan gi pålegg til helsepersonell om å gjennomføre tiltak for å heve sin kompetanse. Pålegget kan gis når helsepersonell forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre

fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, til å påføre pasienter eller brukere en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helse- og omsorgstjenesten.

Pålegget må være nødvendig for å forebygge at helsepersonellet foretar nye overtredelser.

Faglig pålegg er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 57 andre ledd skal lyde:

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake dersom innehaveren til tross for *faglig pålegg etter § 56* unnlater å innrette seg etter lovbestemte krav, eller ved brudd på vilkårene for en begrenset autorisasjon etter § 59.

§ 58 skal lyde:

§ 58 *Begrenset suspensjon og full suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning*

Statens helsetilsyn kan gi helsepersonell forbud mot utøvelse av bestemt virksomhet inntil det er tatt endelig beslutning i saken (begrenset suspensjon), dersom det er nødvendig for å stanse virksomhet som kan være til fare for sikkerheten i og tilliten til helse- og omsorgstjenesten.

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for tilbakekall etter § 57 er tilstede og helsepersonellet anses å være til fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, kan Statens helsetilsyn *midlertidig tilbakekalle en autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning (full suspensjon)* inntil det er tatt endelig beslutning i saken.

Suspensjon etter første og andre ledd kan gjøres gjeldende i seks måneder, og kan forlenges en gang med ytterligere seks måneder.

Suspensjon er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Ny § 58 a skal lyde:

§ 58 a *Suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved brudd på opplysningsplikten*

Statens helsetilsyn kan suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning dersom innehaveren ikke oppfyller pålegg om å gi opplysninger til tilsynsmyndighetene etter § 30, jf. helsetilsynsloven § 7, innen fristen for å oppfylle pålegget. Vedtaket om suspensjon skal oppheves når opplysningene er overlevert til tilsynsmyndigheten.

Suspensjon er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 59 andre ledd skal lyde:

Slik begrensning kan fastsettes i tilfeller der det er nødvendig for å gripe inn i yrkesutøvelse som kan være til fare for sikkerheten i og tilliten til helse- og omsorgstjenesten og faglig pålegg etter § 56 ikke fremstår tilstrekkelig.

§ 59 a oppheves.

§ 65 a første ledd innledningen og bokstav a skal lyde:

Tilsynsmyndighetene kan ilegge følgende reaksjoner til helsepersonell som utøver yrket midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, jf. § 52 første ledd:

a) *faglig pålegg*

§ 66 første ledd skal lyde:

Tilsynsmyndighetene skal varsle arbeidsgiver ved faglig pålegg, tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett eller begrensning av autorisasjon. Med arbeidsgiver menes også offentlig myndighet som har driftsavtale med helsepersonellet.

§ 66 tredje ledd skal lyde:

Ved tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett, ved begrensning av autorisasjon og ved gitt faglig pålegg til helsepersonell, skal Statens helsetilsyn uten hinder av taushetsplikten underrette de landene Norge er folkerettslig forpliktet til å informere.

§ 67 a oppheves.

V

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 4-2 a lyde:

§ 4-2 a *Om informasjon*

Kommunen skal sørge for at det gis slik informasjon som pasient og bruker har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens og brukerens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Kommunen eller andre som yter tjenester etter loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter og brukere, eller den som opptrer på vegne av pasienten eller brukeren. Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller bruker eller fra nærmeste pårørende til pasient eller bruker over 18 år uten samtykkekompetanse.

Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og oppfylle krav til informasjon etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonplikten etter første ledd.

VI

I lov 15. desember 2017 nr. 107 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Pålegg om retting, stenging og oppfølging av faglige pålegg*

Hvis en virksomhet innen helse- og omsorgstjenesten drives på en måte som kan ha skadelige følger for pasienter, brukere eller andre eller på annen måte er uforsvarlig, kan Statens helsetilsyn gi pålegg om å rette forholdene. Pålegget skal inneholde en frist for oppfyllelse.

Dersom virksomheten drives uforsvarlig med fare for liv og helse til pasienter eller brukere, og pålegg om retting ikke etterkommes innen fristen, kan Statens helsetilsyn gi pålegg om stenging.

Tilsynsmyndighetene kan pålegge en virksomhet innen helse- og omsorgstjenesten å legge til rette for og følge opp faglige pålegg etter helsepersonelloven § 56 for helsepersonell som virksomheten har arbeidsgiveransvar for. Tilsvarende kan kommuner pålegges å følge opp faglige pålegg til fastleger.

§ 10 skal lyde:

§ 10 *Administrative reaksjoner overfor helsepersonell*

Tilsynsmyndighetene gir administrative reaksjoner etter reglene i helsepersonelloven kapittel 11.

Tilsynsmyndighetene skal føre et nasjonalt register over faglige pålegg, tilbakekall, frivillig avkall og suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning og rekvireringsrett og begrensning av autorisasjon etter helsepersonelloven kapittel 11.

VII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres over III, ny § 3-7.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 87 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.45)

Presidenten: Det voteres over III, § 7-4 a andre ledd. Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 73 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.07)

Presidenten: Det voterer over resten av III samt øvrige romertall.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–9 samt nr. 14 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 3. mai 2022

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 61.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 2 var redegjørelse.

Votering i sak nr. 3, debattert 3. mai 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Rauand Ismail om å hente hjem norske barn og kvinner fra interneringsleirer i Syria (Innst. 260 S (2021–2022), jf. Dokument 8:102 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Ingvild Wetrhus Thorsvik satt frem et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at de norske barna og kvinnene som oppholder seg i interneringsleirer i Syria, kan komme til Norge raskest mulig. De som har bedt om hjelp til å komme tilbake til Norge, skal få bistand til dette.»

Det voterer alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:102 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og

Rauand Ismail om å hente hjem norske barn og kvinner fra interneringsleirer i Syria – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 80 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.40)

Votering i sak nr. 4, debattert 3. mai 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Bengt Rune Striefeldt, Silje Hjemdal og Morten Stordalen om tap av stemmerett for terrordømte (Innst. 261 S (2021–2022), jf. Dokument 8:103 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til endringer i straffeloven, slik at det hjemles fradømmelse av stemmerett for den som dømmes for overtredelse av straffeloven kapittel 18.»

Det voterer alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:103 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Bengt Rune Striefeldt, Silje Hjemdal og Morten Stordalen om tap av stemmerett for terrordømte – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 85 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.28)

Votering i sak nr. 5, debattert 3. mai 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen om endring av straffeprosessloven (varetektsfengsling av terrormistenkte) (Innst. 262 L (2021–2022), jf. Dokument 8:104 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Vedtak til lov
om endring av straffeprosessloven (varetekstfengsling av terrormistenkte)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 172 første ledd bokstav b skal lyde:
b. overtredelse eller forsøk på overtredelse av straffeloven § 133 annet ledd, § 136, § 136 a, § 136 b, § 137, § 140, § 145 og § 146 eller overtredelse av § 272.

II

Loven trer i kraft straks».

Det voterer alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:104 L (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen om endring av straffeprosessloven (varetekstfengsling av terrormistenkte) – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 84 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.12)

Presidenten: Sakene nr. 6 og 7 var interpellasjoner.

Votering i sak nr. 8, debattert 3. mai 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser (Innst. 264 S (2021–2022), jf. Dokument 8:140 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 3, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voterer over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å sikre full barnehagedekning»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til insentivordninger til barnehager som tar inn barn utenom ordinære opptak.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 80 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.48)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:140 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser – vedtas ikke.

Presidenten: Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om innføring av en lovbestemt ordning for kontinuerlig opptak ved barnehager i Norge. Rett til barnehageplass skal slå inn tidligst fra den tid barnet fyller ett år, eller fra foreldrepermisjonens slutt dersom denne tas ut i lengre tid.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 83 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.26)

Votering i sak nr. 9, debattert 3. mai 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Liv Kari Eskeland, Kari-Anne Jønnes og Mathilde Tybring-Gjedde om auka kompetanse innan riving og demontering (Innst. 263 S (2021–2022), jf. Dokument 8:131 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kari-Anne Jønnes på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre
- forslag nr. 3, fra Torleik Svelle på vegne av Senterpartiet

Det voterer over forslagene nr. 1 og 2, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at lærarutdanningane og etter- og vidareutdanningstilbod til lærarar gjev auka forståing for berekraftig utvikling og fagleg og pedagogisk arbeid med berekraft i alle fag, i tråd med innføringa av berekraftig utvikling som eit tverrfagleg tema i læreplanane gjennom fagfornyinga.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa vurdere korleis nye anleggsmaskiner og utstyr som er baserte på nullutslipp, kan bli integrerte i utdanningsløpa.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre ble med 59 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.03)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa følge opp at intensjonene i læreplanene om bærekraft, samt sirkulærøkonomi og gjenbruk innen demontering og bygg blir fulgt opp i fag- og yrkesopplæringa.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble bifalt med 63 mot 33 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.26)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringa vurdere korleis ein kan løfte og formalisere kompetansen for yrkesutøvarar innan demontering og gjenbruk i bygg- og anleggsbransjen i utdanningssektoren, og kome tilbake til Stortinget med

ein plan for gjennomføring. Planen bør særleg ha tema som:

- korleis berekraft, sirkulærøkonomi og gjenbruk blir synleggjort i fagplanane for modulstrukturert fag- og yrkesopplæring, som skal fornyast sommaren 2023
- korleis demontering og gjenbruk kan passe inn i dei yrkesfaglege løpa.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.00)

Sak nr. 14 [15:22:08]

Referat

1. (465) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i tolloven (forskriftshjemmel om at loven skal gjelde for Svalbard) (Lovvedtak 59 (2021–2022))
 2. lov om endringer i midlertidig lov om stønad til husholdninger som følge av ekstraordinære strømutfgifter (forlenget strømstønad) (Lovvedtak 60 (2021–2022))
 3. lov om endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.) (Lovvedtak 51 (2021–2022))

– er sanksjonert under 29. april 2022
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (466) Statsrekneskapa 2021 (Meld. St. 3 (2021–2022))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
3. (467) Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (Prop. 107 L (2021–2022))
4. (468) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Himanshu Gulati om opprettelse av asylmottak i utlandet etter dansk eller britisk modell (Dokument 8:240 S (2021–2022))
5. (469) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Sylvi Listhaug om midlertidig stans i mottak av kvoteflyktninger (Dokument 8:241 S (2021–2022))
Enst.: Nr. 3–5 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

6. (470) Endringer i vegtrafikkloven og yrkestransportloven (mobilitetspakken mv.) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 77/2022 og nr. 78/2022 av 18. mars 2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordningene (EU) 2020/1055 og (EU) 2020/1054 (Prop. 105 LS (2021–2022))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, unntatt B, som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

7. (471) Endringer i vegtrafikkloven (krav til CO₂-utslipp for tunge kjøretøy) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 396/2021 og nr. 398/2021 av 10. desember 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 2018/956 og forordning (EU) nr. 2019/1242, med tilknyttede rettsakter (Prop. 106 LS (2021–2022))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, unntatt B, som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Da skulle Stortinget normalt sett gått tilbake til behandling av dagens kart, men presidenten har fått beskjed om at møtet må ta pause på grunn av utfordringer med taket. Ny informasjon følger så snart som mulig, og det vil bli ringt inn.

Stortinget tok en kort pause i forhandlingene kl. 15.23.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.40

Man fortsatte behandlingen av

sak nr. 10 [15:40:30]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Forsvarsdepartementet (økonomiske tiltak som følge av krigen i Ukraina) (Innst. 270 S (2021–2022), jf. Prop. 78 S (2021–2022))

Presidenten: Da tror presidenten at vi er klare til å starte møtet igjen, dog med et litt redusert antall sitteplasser i salen. De som eventuelt har sete i det inngjerde-

de området, må finne seg et annet sete og tilkjenne ved håndsopprekning at man ønsker ordet, eventuelt med replikktegn hvis man ønsker å tegne seg til replikk. Ellers får man rope ut så høyt man klarer.

Vi er klare til å starte replikkordskiftet, og første replikant er Mari Holm Lønseth.

Mari Holm Lønseth (H) [15:41:10]: For Høyre har det vært veldig viktig å støtte det vi oppfatter er helt nødvendige bevilgninger for å kunne ta imot så mange flyktninger som vi vet vil komme til Norge i tiden framover. Forslaget som regjeringen har lagt fram, baserer seg på UDIs tidligere anslag om at det skulle komme 35 000 asylsøkere til Norge i år, men vi vet jo at UDI har oppjustert sitt anslag for ankomster til Norge til 60 000, altså nesten dobbelt så mange flyktninger i inneværende år.

Spørsmålet er egentlig hva statsråden anser som et mest sannsynlig antall ankomster nå. Og ligger det an til at regjeringen vil oppjustere forslag til bevilgninger i revidert nasjonalbudsjett, i samsvar med nettopp de forhøyede anslagene?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:42:03]: Det er justisminister Emilie Mehl som har det konstitusjonelle ansvaret for innvandringspolitikken, og som også har, sammen med arbeids- og inkluderingsministeren, best oversikt over eventuelle nye anslag. Så jeg må be representanten stille det spørsmålet til den ansvarlige statsråd.

Tina Bru (H) [15:42:38]: Jeg har lyst til å benytte anledningen til å spørre finansministeren om et av de løse forslagene som er fremmet i salen her i dag, og da tenker jeg spesielt på forslaget fra Fremskrittspartiet om at regjeringen må

«snarest gjennomføre de endringer som er nødvendige for å fjerne avgifter og toll på varer importert fra Ukraina, eventuelt raskt legge nødvendige forslag frem for Stortinget».

Dette var det et oppslag om i Nationen også for en stund siden. Storbritannia har gjort nettopp dette, og jeg lurer på om jeg kunne få en vurdering fra finansministeren på hva han tenker om et sånt forslag.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:43:15]: Det å gjøre den type tiltak på tollområdet har ikke regjeringen vurdert. Det som også er viktig nå, er at det kommer veldig mange ulike initiativ om hvordan vi kan bidra når det gjelder situasjonen i Ukraina. For regjeringen var det viktig at vi veldig tydelig synliggjorde at vi ønsket å bruke bistandspenger, og at vi har satt av 2 mrd. kr for å hjelpe økonomisk med ulike bistandstiltak. Det var viktig at vi også tydelig signaliserte det med å ta

imot flyktninger, og også, som Stortinget er godt informert om, bidra med ulike militære bidrag for å styrke Ukrainas evne til selvforsvar. Men akkurat den diskusjonen om toll har ikke vært en diskusjon som regjeringen har gått tungt inn i. I så fall må det tenkes svært nøye igjennom hvordan det vil slå ut.

Tina Bru (H) [15:44:09]: Jeg takker for svaret. Jeg skjønner at man ikke rekker å vurdere alt, men jeg håper at man fremover også kan vurdere dette som et mulig tiltak å se på.

Jeg har lyst til å stille et annet spørsmål også. Jeg har lyst til å starte med å gi ros til finansministeren for å ha vært veldig tydelig de siste dagene på hvor viktig det nå er å holde igjen på pengebruken, slik at vi ikke ser en økning av renten utover det vi allerede vet er varslet. Det er noe vi i Høyre er veldig enig i er viktig fremover. Jeg nevnte kort i mitt innlegg i stad at da vi håndterte flyktningkrisen tilbake i 2015, la vi frem en pakke på 9,5 mrd. kr, og 1,2 av de milliardene var da økt oljepengebruk, mens resten var omprioritering fra andre steder på budsjettet. Så spørsmålet mitt til finansministeren er om han har en ambisjon om å være kanskje enda bedre enn det vi var, og hvordan han ser på mulighetene for å finansiere den pakken vi nå skal vedta.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:45:05]: Da vi hadde den store flyktningkrisen i 2015, var det viktig for Stortinget å klare å få til et bredt forlik, noe jeg selv som Senterparti-leder også var aktiv bidragsyter til å få til. Så valgte også Solberg-regjeringen i sitt forslag å finansiere det ganske mye med ODA-godkjente midler, noe som er helt riktig, for det er en del av nettopp det å hjelpe mennesker på flukt, det er en del av bistandspolitikken. Stortingsbehandlingen tok det litt ned. Så valgte også Solberg-regjeringen å finansiere noe av det i nysalderingen, hvis jeg ikke husker helt feil. Jeg må bare presisere at jeg ikke har sittet og lest nysalderingen fra 2015 akkurat nå, men jeg mener å huske at en også gjorde det. Vi kommer også i vårt reviderte nasjonalbudsjett til å legge fram et ansvarlig og trygt økonomisk opplegg, og det kommer også forslag til innsparinger. Det kommer i revidert nasjonalbudsjett neste uke.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:46:11]: Diskusjonen om inndekning er selvsagt viktig. Jeg tror det er en bred, om ikke enstemmig, enighet i stortingssalen om at vi nå må unngå å forsterke aktivitetsspresset i norsk økonomi, og at vi må bidra til å holde inflasjonen under kontroll.

Samtidig vet vi at den situasjonen som vi globalt står i akkurat nå, er prekær. Man står i flere land på randen av en sultkatastrofe. Det er egentlig behov for økte bidrag for å avhjelpe de landene som merker konsekvensene av

økende matvarepriser og økende drivstoffpriser. Derfor er det noe kunstig i at det ligger som en undertone her at man kanskje skal saldere deler av dette budsjettet med kutt i utviklingsbudsjettet, all den tid utviklingsbistanden jo ikke øker aktiviteten i norsk økonomi eller trekker den ned når man kutter i bistanden. Vil regjeringen nå vurdere andre reduksjoner i budsjettet som kan ta ned aktivitetsspresset i norsk økonomi, når man ser på inndekning?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:47:19]: Regjeringen vil komme med ulike tiltak også i revidert nasjonalbudsjett neste uke. Så er det viktig å si at regjeringen, sammen med SV, før jul prioriterte matbistanden. Dessverre viser det seg å være en mer rett analyse enn det vi selv kunne vite på det tidspunktet. Det var en av de aktive prioriteringene som Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV gjorde sammen, da vi prioriterte opp den delen av bistanden, og det var helt nødvendig og rett. Det er klart at noe av hovedutfordringen med den konflikten, krigen, vi nå ser, er at den også kraftfullt rammer den globale matvaretryggheten og matvareforsyningen, og det er en stor bekymring. De økte matvareprisene vi nå ser, vil i neste omgang kunne føre til at nye grupper velger å flykte, så den prioriteringen som Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV gjorde der, er et viktig bidrag. Så må jeg håpe at også andre land øker sin matvarebistand, slik vi i fellesskap gjorde før jul.

Marie Sneve Martinussen (R) [15:48:28]: Et viktig tema i debatten har vært inndekning og faren for inflasjon. Det er sånn at økt etterspørsel i økonomien er en av driverne bak inflasjon, og derfor er jeg bekymret for etterspørselen fra de 10 pst. høyest lønte i Norge. De har altså økt sine inntekter med 250 000 kr siden 2013, som er mer enn snittet på 117 000 kr. De har økt inntekten sin både i kroner og øre og i prosent. Jeg lurar på om statsråden i revidert budsjett kommer til å vurdere tiltak for å dempe etterspørselsveksten fra denne gruppen, nemlig ved bl.a. å øke skattene.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:49:15]: Jeg svarte delvis på noe av det samme i den muntlige spørretimen for litt over en uke siden. I utgangspunktet mener jeg at man skal være varsom med å gjøre for mange skatteendringer i løpet av året, fordi noe av tryggheten i det norske systemet er at man har en forutsigbarhet. Man skriver ut skattekort, folk vet hva de skal forholde seg til, og næringsdrivende vet hva de skal forholde seg til. Hovedlinjene og de store prioriteringene når det gjelder fordeling, bør skje i statsbudsjettet. En hovedprioritering fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet, også sammen med SV her i Stortinget, var at de som har høyere inntekter, over 750 000 kr, skulle betale mer skatt,

mens folk som hadde under 750 000 kr, fikk skattelette, f.eks. fikk en person som tjener ca. 600 000 kr, nesten 2 500 kr i skattelette. Det er en klassisk prioritering. Jeg mener at hovedgrepene når det gjelder skatt og avgift, bør skje i statsbudsjettet, for da kan man se helheten. Revidert nasjonalbudsjett skal være en revidering, ikke et helt nytt skatteopplegg.

Sveinung Rotevatn (V) [15:50:25]: Venstre har gjennom handlinga av denne saka, og også før det, vore oppteke av at Noreg bør bidra med meir for å gje våpenstøtte til Ukraina. Utover det som regjeringa allerede har donert av vårt eige materiell, meiner vi at ein bør bidra med pengar til fond som kan kjøpe inn våpen og hjelpe Ukraina i forsvarskampen deira. Vår føretrekte løysing har vore å gje støtte til European Peace Facility, som er oppe og går, og som er EUs fond som bidreg til dette akkurat no.

Det regjeringa har sagt, er at dei heller vil gje pengar til eit våpeninnkjøpssamarbeid med Storbritannia, 400 mill. kr. Det er bra – det er ei god nyheit. Men det som er uklart for meg, og som eg vil spørje finansministeren om, er: Har regjeringa per no løyvingsvedtak i Stortinget som gjer at ein kan få overført dei pengane og få våpen overført så raskt som mogleg, og når vil det i så fall skje? Viss ikkje: Vil regjeringa ønskje velkomen at Stortinget allereie denne veka, i tråd med Venstres forslag, løyver dei pengane, så dei kan verte sette i arbeid så fort som det i det heile er mogleg?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:51:29]: Det er en helt ny situasjon for Norge og for Stortinget og regjeringen at vi har sendt våpen til en aktiv konflikt. Men jeg og regjeringen mener at det var rett, og det har også Stortinget ment. Jeg opplever at vi har hatt en veldig tett og god dialog gjennom DUUFK i hele perioden. Så er det vanskelige avveininger rundt det. Når det gjelder de 400 mill. kr som representanten Rotevatn spør om, vil vi komme tilbake til dem i RNB.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Benjamin Jakobsen (A) [15:52:21]: Vi har alle blitt rystet av Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina. Daglig blir vi møtt av bilder som vi trodde hørte til historiebøkene. Bilder av fortvilte mennesker som er tvunget til å forlate alt de eier, og lik som ligger forlatt i gatene, har igjen blitt en del av Europas virkelighet.

Når alt har virket som mørkest, har Europa stått sammen og stilt opp i solidaritet med Ukraina. Norske kommuner har åpnet sine armer, og privatpersoner har åpnet sine hjem. Nylig kunne vi lese om den 92 år gamle

oldemoren Ermak Zoia, som etter flere dager på flukt ble gjenforent med sine nærmeste på Askøy. Oppi alt det forferdelige som skjer, finnes det håp.

Derfor er jeg stolt over den proposisjonen fra regjeringen som Stortinget debatterer i dag. For selv om vi har våre uenigheter, har de politiske partiene i denne sal klart å finne sammen, på tvers av politiske skillelinjer. Det har kommet en del enkeltforslag, men vi er enige om de store linjene i denne krisepakken. Dette er nok et bevis på at Putin har mislyktes, for mens Russland satset på at en invasjon av Ukraina ville splitte oss og gjøre oss rådville, har det samlet oss og gjort oss handlekraftige. Resultatet av denne handlekraften er nå en krisepakke på 14,4 mrd. kr.

Denne pakken skal gå til å ta imot flyktninger i norske kommuner, styrke både den militære og sivile beredskapen og hjelpe norske bedrifter som rammes hardest av sanksjonene. Alt dette er viktige tiltak som med et vedtak i Stortinget kan realiseres raskt. Jeg er også glad for at vi har fått inn noen ekstra punkter sammen med SV, som går til å skape trygghet for de aller, aller mest sårbare menneskene på flukt.

Norge har vist under denne krisen at vi er klare til å stille opp for det ukrainske folk så lenge krigen varer. Vi skal fortsette å bistå det ukrainske folk, som kjemper for sin frihet, og vi vil opprettholde de harde, men rettferdige sanksjonene mot et russisk regime som er drevet fram av hat og tyranni.

Jeg er glad for at vi har en pakke som hjelper dem som nå er rammet av det mest forferdelige mennesker kan rammes av, og jeg glad for at det er et samlet storting som står sammen om de store linjene i denne krisepakken.

Rune Støstad (A) [15:55:15]: I forrige uke besøkte kommunalkomiteen flyktningmottaket i Nordkapp kommune. Både der og i kommuner over hele landet er beskjeden tydelig: Norske lokalsamfunn og norske kommuner, det store fellesskapet, er klare til å hjelpe det ukrainske folket. Det er bra, for tiden vi står framfor, vil kreve det beste av oss. Vi blir satt på en historisk prøve, og vi skal stille opp.

Tiltakene i denne saken har en økonomisk ramme på nesten 14 mrd. kr, der nesten 11 mrd. kr går til mottak av flyktninger fra Ukraina. Det er helt nødvendig. Det er flott at regjeringen er framme i skoene på dette området, og det er bra at et såpass bredt flertall i Stortinget stiller seg bak.

Kommunene vil få en nøkkelrolle i arbeidet framover. Det viktigste vi som land nå kan gjøre, er å bidra til trygghet for flyktningene som kommer hit. Gjennom to år med pandemi har norske kommuner vært selve forsvarsverket, og det er imponerende å se hvordan norske kommuner nå på nytt mobiliserer og gjør seg klare for å

hjelpen i det som er den største flyktningkatastrofen Europa har sett siden den andre verdenskrigen.

Vi vedtar også å øke skjønnstilskuddet. Det gjør at alle kommunene vil kunne stå bedre rustet, også de som i en oppstartsfase har større kostnader enn det som dekkes av vertskommunetilskuddet. Nylig besøkte jeg Søndre Land kommune. Både der og i svært mange andre kommuner er de spesielt fornøyd med regjeringens forslag om å gi kommunene 50 000 kr per mottaksplass som stilles til rådighet. Det er helt avgjørende for at kommunene så raskt har bygd opp kapasiteten sin.

Risikoen for cyberangrep har økt som følge av Russlands invasjon av Ukraina. Erfaringer fra flere målrettede angrep de to siste årene viser at den digitale sikkerheten i kommunene også må styrkes. Derfor er det flott at vi da øker bevilgningene med 50 mill. kr for å legge til rette for cybersikkerhetssamarbeid. I Innlandet har vi et slikt nasjonalt senter for cybersikkerhet for norske kommuner, etablert av kommunene Gjøvik og Lillehammer. Mange mindre kommuner har både faglige og økonomiske utfordringer med å ivareta dette krevende ansvaret. Derfor er det fint at vi fra Stortingets side også kan bidra til å styrke kommunene på dette området.

Elise Waagen (A) [15:58:25]: Det føles lenge siden vi i februar våknet til de første rapportene om kamper, eksplosjoner og raketangrep i Ukraina. I dagene som fulgte, ble vi overveldet av sterke bilder av familier på flukt, av desperate forsøk på å komme seg vekk. Rapportene kommer fortsatt inn. I de ti ukene som har gått, har krigshandlingene utspilt seg med full styrke på bakken i Ukraina.

Det har mange ringvirkninger. Når vi nå diskuterer Ukraina-pakken, handler det både om hvordan vi rustet Norge for en ny tid i Europa, og ikke minst om hvordan vi kan stille opp for dem som kommer til oss. Jeg tror at vi alle sammen kjenner på et ansvar, og jeg er glad for at vi kan samles så bredt som vi gjør i denne saken.

Ukrainske barn betaler en skyhøy pris for Putins brutale krig i deres hjemland. De har blitt revet ut fra sin hverdag, vekk fra sine trygge skoler og vekk fra sine familier. Mange barn vil være traumatisert og vil komme inn i våre klasserom med mange sterke opplevelser. Det må vi ha med oss når vi nå skal ruste skolene våre.

Den norske fellesskolen er den beste integreringsarenaen vi har, og derfor er det viktig at barn som kommer til Norge, skal få et opplæringstilbud så raskt som mulig. Det innebærer at kommunene skal starte med å gi et skoletilbud til elevene, selv om de ikke nødvendigvis med én gang kan tilby et 100 pst. fullverdig tilbud. Det viktigste er at de kommer i gang, at man får dem ut i klasserommene, at de får være med, både der og i leken i skolegården.

Uansett hvor lenge krigen varer, må barn og unge ha et tilbud i barnehage og skole, og de må oppleve å høre til. Jeg er glad for at vi har en regjering som prioriterer å gi barn og unge stabilitet i en vanskelig situasjon. Selv om saken i dag inneholder mange brede og viktige tiltak, er det viktig at vi også rustet det fellesskapet som skal møte dem. Saken i dag handler bl.a. om å ruste skolene våre til nettopp å ta imot ukrainske barn. Det handler bl.a. om noe så praktisk som det å ha nok ukrainsk læremateriell.

Vi kan ikke ta bort all påkjenning fra krigen, men vi kan sørge for at vi som fellesskap er best mulig rustet for å gjøre smerten minst mulig, og at vi stiller opp i fellesskap.

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Irene Ojala (PF) [16:01:22]: Statsminister Støre sa i sin tale i Tromsø i februar noe som ga Finnmark håp i en vanskelig tid. Ordene var klare. Han sa:

«Samtidig er det helt åpenbart at den sterke befolkningsnedgangen i Finnmark en utfordring for mer enn Finnmark. Det er også en utfordring for landet. Vi kan ikke ha et tomt rom på grensa til Russland og til Arktis.»

Det syntes jeg hørtes fint ut. Skal vi fylle Finnmark med folk, må vi ha på plass beredskap, ikke bare militær, men vi må ha arbeidsplasser, samferdsel må utbedres, og ikke minst må vi ha på plass en sykehusberedskap for folk som bor i Finnmark. Sør-Varanger og Øst-Finnmark er porten til Russland. Finnmark er porten til Arktis.

I tider som det vi nå opplever, er det viktig å gi folk i Finnmark trygghet i hverdagen. I denne saken må det jobbes på tvers av departementer og komiteer, og det er vi glad for at vi ser i denne innstillingen.

Både Hammerfest og Kirkenes må ha sykehus, men det er noe vi må snakke om, særlig når vi snakker om beredskap. En krig kan påføre Sør-Varanger store utfordringer, og vi kan risikere at Kirkenes sykehus blir bombet i tilfelle krig. Vi kan i slike situasjoner ikke sende syke mennesker fra øvrige Øst-Finnmark til Kirkenes, og da må vi ha et alternativ som vi må planlegge for. For Vest-Finnmark må vi også tenke nytt. Melkøya, som ligger nært Nye Hammerfest sykehus, har i flere omganger blitt trukket fram som et av landets mest utsatte terrormål, bl.a. av tidligere forsvarssjef. Det er sånne alvorlige scenarioer nåværende forsvarssjef, Eirik Kristoffersen, og politiet trener på å forhindre.

Vi har altså to sykehus i Finnmark som er utsatt i tilfelle krig. Det går ut over den sivile sykehusberedskapen i hele Finnmark. Faktum er at helseforetaket Finnmarks-sykehuset i dag i praksis er konkurs, og de meldte sist uke at de må spare inn 89 mill. kr ved å redusere sengekapasiteten med 22 senger. Hvordan er det mulig i en tid hvor

beredskapen i Finnmark skal styrkes? Av beredskapshensyn må Finnmarkssykehuset få tilført økonomiske midler, slik at sengekapasiteten i foretaket opprettholdes på minst dagens nivå. Det må avsettes midler til geriatrisk sengepost i Alta, i tråd med Finnmark Arbeiderpartis vedtak i årsmøte, og vi må også gi Alta en fødeavdeling.

Til finansminister Vedum og til finanskomiteen: Pasientfokus ber om at dette tas med og snakkes om i revidert nasjonalbudsjett. Det kan være at Pasientfokus en gang kommer på vippet.

Odd Harald Hovland (A) [16:04:19]: Arbeidarparti-Senterparti-regjeringa la i Hurdalsplattforma stor vekt på beredskap, bl.a. med å setje ned både ein totalberedskapskommisjon og ein forsvarskommisjon. Det var neppe nokon som såg føre seg kor aktuelle og relevante desse kommisjonane skulle verte.

I denne proposisjonen vert signala frå Hurdalsplattforma om å styrkje beredskapen følgde opp. Ukraina-situasjonen har ført til auka spenning og ei usikkerheit som gjer det nødvendig å gjennomføre tiltak raskt. Det vert i dag difor vedteke ei rekkje betydingsfulle tiltak som vil ha stor effekt både i fredstid og i krisetid, og eg vil spesielt peike på nokre.

I ein krisesituasjon er tid ein kritisk faktor. Det vert difor løyvd midlar til etablering av befolkningsvarsling basert på Cell Broadcast-teknologien. Presise varsel om fare vil òg kunne sendast til alle med mobil i heile landet via mobilnetta i løpet av sekundar. Eit slikt system bidreg til å styrkje eigenberedskapen og er eit betydeleg løft for samfunnssikkerheita generelt.

Når det gjeld Sivilforsvaret, vert den operative evna auka gjennom ei løyving på ytterlegare 41 mill. kr i 2022. Løyvinga skal bl.a. leggje til rette for at dei tenestepliktige i Sivilforsvaret kan øve meir, og at målalet på 8 000 mannskap i Sivilforsvaret vert nådd. Det vert løyvd 48 mill. kr for å dekkje opp materielletslepet i Sivilforsvaret.

Breidda av militære og ikkje-militære verkemiddel som Russland har teke i bruk gjennom vinteren, er omfattande. Me styrkjer difor sivil beredskap innanfor cyberområdet. Det vert løyvd ytterlegare 200 mill. kr til auka digital sikkerheit i 2022. Det er viktig å styrkje innsatsen mot digitale angrep.

Nasjonalt tryggingorgan, NSM, driv nasjonal responsfunksjon for alvorlege digitale angrep. Nokre av tiltaka i satsinga på 200 mill. kr vil bl.a. styrkje NSMs evne til å koordinere og handtere oppståtte cyberangrep i både privat, offentleg og kommunal sektor. Me styrkjer òg NSM, slik at talet på verksemder, både offentlege og private, som har installert digital innbrotsalarm frå NSM for å oppdage cyberangrep, vert auka.

I tillegg er me veldig fornøgde med at det vert tildelt 10 mill. kr til dei frivillige organisasjonane i redningstenesta for å dekkje årleg drifts- og abonnementskostnad for 2 000 nye nødnetterminalar. Det løftar den frivillige redningstenesta som ein viktig ressurs både i fredstid og i krisetid.

Oppsummert inneber denne proposisjonen ei heilt nødvendig styrking av vesentlege sider ved norsk beredskap. Og det er veldig bra at det er brei politisk semje om desse tiltaka.

Heidi Nordby Lunde (H) [16:07:44]: Høyre har hele tiden vært opptatt av at de helt nødvendige økonomiske tiltakene for å håndtere utfordringen som følge av krigen i Ukraina skal være nettopp det – knyttet direkte til den akutte krisen og ikke brukes som brekkstang for andre mer eller mindre gode forslag. Det handler om både legitimitet og langsiktig støtte til krisepakker.

I forhandlingene om pandemipakkene var det flere partier som red politiske kjepphester, som ikke hadde noe med å bekjempe effektene av en global dødelig pandemi, som f.eks. å framskynde et fullskala prosjekt for karbonfangst og -lagring, mer penger til rassikring og mer penger til bredbånd i distriktene – helt legitime saker, men verken målrettede eller treffsikre nok for å hindre pandemidød eller at arbeidsplasser gikk tapt.

Nå er vi i en situasjon der uansvarlig eller ugjenomtenkt pengebruk kan få alvorlige konsekvenser for både enkeltmennesker, familier og norsk økonomi. Inflasjonen er tilbake og dermed også høyere renter. Dette henger sammen og kan bli mer utfordrende framover, for selv om økende renter egentlig er et sunnhetstegn som betyr at økonomien ikke lenger er avhengig av den stimulansen som lav rente gir, er dette et faresignal.

Når mange land nå opplever sterk økonomisk vekst og aktivitet, drives prisene opp av mangel på råvarer og produksjon som følge av både pandemi og nå krig. Prisveksten som følger av mangel på varer, fører til inflasjon. Vi betaler mye uten å få mer igjen, og da setter sentralbanken opp renten for å bremse etterspørselen. En renteøkning på 1 prosentpoeng for en vanlig familie med 4 mill. kr i lån betyr merutgifter på rundt 40 000 kr i året. Hvis det ikke nå føres en ansvarlig økonomisk politikk og det prioriteres i våre budsjetter, sendes regningen til vanlige folk gjennom renteøkninger, og de må prioritere i sine budsjetter.

Derfor vil det være uansvarlig å fortsette å stimulere økonomien gjennom mange nye statlige støttepakker og kompensasjonsordninger. Det opprettholder en etterspørsel etter varer det allerede er mangel på. Dermed kan vi havne i en vond spiral av prisøkninger, stimulans gjennom krisetiltak som fører til inflasjon og økende rente.

Støtten til Ukraina og legitimitet i tiltak for å ta vare på flyktninger, uansett hvor de kommer fra, blir ikke bedre dersom folk flest opplever at de samtidig får det verre. Kortsiktig, dårlig beslutning nå kan gjøre langsiktig skade for vanlige folk, næringsliv og norsk økonomi, men også for vår evne til å stille opp for andre på sikt. Det er grunnen til at Høyre advarer mot å bruke mer penger enn nødvendig i denne situasjonen, for gode intensjoner er ikke nok dersom det langsiktige resultatet betyr dårligere kår for alle.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:10:58]: Angrepet på Ukraina representerer starten på en ny tid i Europa og en varig endring av våre sikkerhetspolitiske omgivelser. Vi må ta inn over oss den sikkerhetspolitiske dimensjonen som er knyttet til Russlands handlinger.

Jeg vil komme med noen presiseringer når det gjelder framdrift, vurdering og handling i forsvarssakene. Det er svært viktig at norsk forsvarsevne og nasjonal beredskap styrkes. Regjeringen har nedsatt en forsvarskommisjon og en totalberedskapskommisjon og har styrket innsatsen knyttet til sammensatte trusler. Også Forsvarets operative evne er styrket gjennom en rekke satsinger i forsvarssektoren de siste årene. Likevel er det nå tydelig at vi må gjøre mer raskere. Denne proposisjonen er et tydelig signal om akkurat dette.

Nylig la regjeringen fram en stortingsmelding som ligger til behandling i Stortinget, og som redegjør for retningsendringer og ikke minst prioriteringer på kort og mellomlang sikt. Stortingsmeldingen viser til umiddelbare tiltak langs fire hovedlinjer: styrke Forsvarets reaksjonsevne og tilstedeværelse i nord, styrke evne til mottak og samvirke med allierte og nordiske partnere, styrke beredskap for krise og krig og ikke minst styrke utholdenhet. Dette innebærer bl.a. økt trening for områdestrukturen og innsatsstyrkene i Heimevernet, styrke Forsvarets evne til mottak og understøttelse av allierte styrker, primært i nord, og økt beredskap for krise og krig – inkludert, og ikke minst, rask anskaffelse av ammunisjon i ulike ammunisjonsklasser.

Meldingen legger føringer for videreutvikling av Forsvaret som verktøy for å opprettholde tilstrekkelig norsk handlefrihet, kontroll og forutsigbarhet i våre nærområder. Og de umiddelbare tiltakene er beskrevet enten direkte eller indirekte i denne og andre saker som er til behandling i Stortinget.

Når det gjelder Forsvarets operative evne og tilgjengelighet på kort sikt, har regjeringen gjennom arbeidet med Meld. St. 10 for 2021–2022 allerede tatt viktige og nødvendige grep for å styrke norsk forsvarsevne.

Hva gjør man med de tiltakene som er beskrevet i denne proposisjonen? Man styrker Forsvarets tilstedeværelse i nord, man seiler mer med Marinens og Kyst-

vaktens fartøy i nordområdene. Vi oppgraderer KV «Nordkapp», som kan delta i NATOs reaksjonsstyrker. Det er en samtrening som er gjennomført under øvelsen Cold Response. Vi har mer trening og øving for Brigade Nord, og ikke minst Finnmark landforsvar. Vi øker beredskapslagrene og foretar en utvikling og tilrettelegging av Blåtind skytefelt, som igjen øker kapasiteten for nasjonale og allierte styrker – konkrete tiltak som skjerper beredskapen i en vanskelig tid.

Roy Steffensen (FrP) [16:14:11]: Det er krig i Europa, og noe av det saken her handler om, er økte bevilgninger til Forsvaret. I den anledning har Fremskrittspartiet en merknad hvor vi henviser til et Dokument 8-forslag hvor vi bl.a. foreslår å øke antall soldater i Heimevernet og øke antall øvingsdøgn.

Grunnen til at jeg tok ordet, var replikkvekslingen med representanten Nordby Lunde. Hun utfordret Fremskrittspartiet på hvordan vi hadde klart å komme fram til den vurderingen at dette var klokt å gjøre for å styrke beredskapen. Nordby Lunde sa:

«Dette er voksne folk i full jobb som da tas ut av sine stillinger, som kan være alt fra IT-sjef i en stor norsk bank til vektere som har fast tilstedeværelse ved kritisk infrastruktur. Så Fremskrittspartiets forslag kan dermed svekke beredskapen vi har i sivil og privat sektor gjennom at kritisk personell faktisk da må møte til tjeneste i Heimevernet (...).»

Jeg har vært 20 år i Heimevernet. Jeg er stolt av å ha vært en del av det norske totalforsvaret, og jeg har deltatt på øvelser mens jeg har vært stortingsrepresentant, for å sørge for at landet raskt kan trygge installasjoner i krisesituasjoner. Jeg tror konsekvensene blir mye større hvis en ikke øver på det.

Jeg er stolt av at vi i regjering sammen med Høyre fikk på plass bedre utstyr og flere øvelser, og jeg er stolt av at vi jobber for å styrke Heimevernet. Heimevernet er billig, det er bra, det er rask og effektiv beskyttelse. Heimevernets unike fortrinn og egenskap er bl.a. at det består av helt vanlige folk, i ulike livssituasjoner og med ulike yrkeserfaringer. Enten du er elektriker, baker, lærer eller stortingsrepresentant, risikerer en å bli kalt inn for å gjøre tjeneste for landet sitt. Det er viktig å si at de har engasjement for å sikre lokalsamfunnet sitt, og de har lokal tilhørighet og lokal kunnskap som vil være gull verdt i krisesituasjoner.

Men Høyre latterliggjør altså våre soldater i uniform her i salen i dag og mener åpenbart at jobben de gjør, ikke er særlig viktig, og at den helst bare bør bemannes av arbeidsledige. Jeg håper at noen fra forsvarspartiet Høyre kan komme opp på denne talerstolen og enten bekrefte eller benekte påstandene fra Nordby Lunde.

Mahmoud Farahmand (H) [16:17:09]: Jeg opplever at foregående taler leser innlegget fra representanten Nordby Lunde på verst mulig måte. Det er ingen tvil om at Heimevernets øvinger og aktiviteter er viktig. Det er ingen tvil om at heimevernssoldatene utgjør en betydelig del av det totalforsvaret vi har i Norge. Samtidig må vi være klar over at personell som tjenestegjør i Heimevernet, også kan ha og har andre samfunnskritiske funksjoner. Det er derfor det blir viktig å ha to tanker i hodet samtidig, som man bruker å si. Det kan være at et større heimevern kanskje bidrar til å svekke deler av det totalforsvaret som vi ønsker å bygge opp. Det betyr ikke at noen snakker ned heimevernspersonell eller forsvarspersonell, det betyr at man påpeker en realitet.

Jeg ønsker også å påpeke at debatten som tas opp nå, er langt forbi den innstillingen vi har til behandling, men den er ikke ny på noen som helst måte. Det er forsvarssjefer, heimevernssjefer og hærsejfer som har påpekt disse dilemmaene og problemstillingene.

Frank Edvard Sve (FrP) [16:18:32]: Eg klarte ikkje å dy meg for å ta ordet når det plutselig vart ein debatt rundt Heimevernet og viktigheita av det i den debatten som var no.

Eg har vore fungerande områdesjef i Heimevernet og veit faktisk kva det dreier seg om. Personar med heilt spesielle funksjonar og kompetanse kjem ikkje i Heimevernet. Det kan vere sjukepleiarar eller andre med viktige funksjonar i samfunnet, dei hamnar ikkje i Heimevernet. Dei vert lagde inn i andre funksjonar i samfunnet og skal fungere der om det er behov for det.

Heimevernet er ufatteleg viktig i eit forsvar, i alle konflikhtar og alle samanhengar. Det ser vi i alle konflikhtar, at det er heimevernet som faktisk står imot når resten av forsvaret har problem. Det vil også vere betydeleg viktig i Noreg.

Når ein ser på kva Heimevernet var for ein del år sidan, har det vorte bygd ganske kraftig ned. Objektssikring, som har vore ein viktig del av Heimevernet, ser ein kanskje at er kritisk no. Eg reknar med at både Forsvarsdepartementet og andre begynner å sjå på å ta tilbake objektssikringar, for det er utruleg viktig når det gjeld totalforsvaret. Heimevernet kan gjere den jobben.

Så eg trur ein skal stoppe den debatten om Heimevernet. Heimevernet er ekstremt viktig, og dei har svært godt av desse dagane i felten, også folk som jobbar i ein bank, eller kva det måtte vere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sakene nr. 11 og 12 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 11 [16:20:38]

Innstilling frå finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Erlend Wiborg og Terje Halleland om å fjerne drivstoffavgiftene for å kompensere for en ekstraordinær prisutvikling (Innst. 265 S (2021–2022), jf. Dokument 8:150 S (2021–2022))

Sak nr. 12 [16:21:08]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Sofie Marhaug, Geir Jørgensen og Bjørnar Moxnes om midlertidige tiltak mot ekstraordinære prisøkninger (Innst. 266 S (2021–2022), jf. Dokument 8:154 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sveinung Rotevatn (V) [16:22:08] (ordfører for sak nr. 11): Då vil eg starte med å takke komiteen for eit godt samarbeid om det som eg trur skal vere ei ryddig innstilling for Stortinget å behandle.

Til desse ulike forslaga frå Framstegspartiet om å redusere ulike avgifter for å gjere drivstoff billegare, er det eit stort og breitt fleirtal som avviser forslaga. Eg vil bestemt understreke at det er ikkje fordi fleirtalet ikkje ser utfordringane som høgare drivstoffprisar skaper både for enkeltpersonar og for næringsliv. Det er opplagt for alle.

Samtidig er det ein del vektige argument som talar imot at ein på dette tidspunktet skal begynne å kutte i ei rekkje avgifter.

For det første er det å justere avgifter midt i året basert på ganske usikre prisanslag for tida framover ei krevjande øving, og det vert i og for seg illustrert ved at mange av dei mest dramatiske prisanslaga som eksisterer på det tidspunktet forslaga vart leverte, har vist seg ikkje å slå til.

For det andre er det ei rekkje avgifter som her vert føreslått å redusere, som er viktige miljøavgifter, både CO₂-avgifta som handlar om klimapolitikk, vegbruksavgifta som handlar om svevestøv og lokal luftforureining m.m. Det å redusere dei avgiftene mellombels eller permanent, som eg vel trur forslagsstillarane eigentleg meir

ner, vil ha svært negative konsekvensar for norsk miljøpolitikk. Det er heller ikkje til å stikke under stol at det å redusere avgifter, inkludert moms, i det volumet som her vert føreslått, vil medføre betydelege provenytap utan at det er skissert i innstillinga korleis det i så fall skal dekkjast inn. Då får eg minne om at revidert nasjonalbudsjett er like rundt hjørnet, og det vil gje ei anledning til å ta ein heilskapleg runde på det både for Stortinget i plenum og for forslagsstillarane.

Og til sist vil eg framheve at det å bruke såpass mange milliardar, som her vert føreslått, for å setje pengane i omløp i økonomien, definitivt vil ha konsekvensar for inflasjonen. Og den prisauken vi no ser, som allereie er stor, kan vere ganske risikabel dersom han fører til at renta går opp endå meir enn det som allereie er førespelga. Det vil skape langt større problem for både folk rundt omkring i landet og ikkje minst for bedrifter når det gjeld deira økonomi.

Så i sum er det slik at fleirtalet i komiteen sjølv sagt forstår utfordringane mange står i, og at det er krevjande, men det er mange vektige motargument mot å gjennomføre desse forslaga som her ligg føre på dette tidspunktet. Difor vert dei også avviste.

Mona Nilsen (A) [16:25:25] (ordfører for sak nr. 12): Som ordfører for sak nr. 12 viser jeg til representantforslaget. Jeg vil også takke komiteen for et konstruktivt samarbeid og knytte noen kommentarer til selve forslaget. Komiteen har innstilt på å avvise forslaget.

Først og fremst vil jeg si at jeg deler forslagsstillernes syn om at den russiske invasjonen av Ukraina krever at Norge stiller opp både økonomisk og humanitært. Invasjonen i Ukraina har skapt den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig. Alle europeiske land må bistå i den situasjonen, også Norge.

Krigen i Europa påvirker oss alle, både økonomisk, sikkerhetspolitisk og i hverdagen, og i urolige tider med stor usikkerhet er trygg styring av landet viktig. Vi skal ivareta egen sikkerhet, og vi skal stille opp for krigens ofre – samtidig må vi sørge for at de økonomiske forskjellene og konsekvensene av krigen ikke øker forskjellene mellom folk i Norge. Vi har nettopp debattert Prop. 78 S for 2021–2022, med bevilgningsøkninger på hele 14,4 mrd. kr for å dekke økonomiske tiltak som følge av krigen i Ukraina.

Angrepet på Ukraina har bidratt til høyere energi- og råvarepriser og viser hvor avhengig Europa er av russisk gass. Krigen vil også trolig gjøre at perioder med høyere energipriser vil vare lenger, og det vil også slå inn på norske strømpriser. Derfor vedtok Stortinget den 8. april en forlengelse av strømstøttetiltakene overfor husholdninger, frivillige organisasjoner og landbruket fram til og med mars 2023.

Vi er i en situasjon der flere uforutsette situasjoner har gjort det nødvendig å øke pengebruken over statsbudsjettet. Det er en krevende situasjon, og det har vært behov for flere ekstraordinære pakker. Det i seg selv øker temperaturen i norsk økonomi og fører oss inn i en situasjon hvor vi er nærmere overoppheting av økonomien og en forsert renteheving enn på mange år.

Avslutningsvis vil jeg også påpeke at det er viktig å få oljepengebruken ned fra dagens høye nivå, og at vi framover må være varsomme med å innføre flere brede og generelle tiltak. Det er ikke i noens interesse at gode tiltak i sum fører til at vi får ubalanse i økonomien, med renteøkninger og en lønns- og prisspiral, som vil skape store utfordringer for folks privatøkonomi.

Helge Orten (H) [16:28:16]: Under pandemien opplevde mange bedrifter at kundene og inntektsgrunnlaget ble borte som følge av smitteverntiltak – mer eller mindre over natta. Mange ble arbeidsledige, og det var helt nødvendig å gjennomføre omfattende tiltak for å sikre at ellers levedyktige bedrifter kom seg gjennom pandemien, og at de ansatte ble ivaretatt på en god måte. Det var i en situasjon der det var betydelig tilbakegang i økonomien og flere ble arbeidsledige, midlertidig og permanent. Det var behov for stimulerende tiltak.

Putins grusomme krig i Ukraina har skapt store menneskelige lidelser. Samtidig ser vi at den skaper ustabilitet og usikkerhet i verdensmarkeder og en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon. Dette får naturlig nok også konsekvenser i Norge. Prisen på olje og gass har økt betydelig, og det er økt press på prisene på flere andre varer, deriblant matvarer og drivstoff. I tillegg har vi en ekstraordinær situasjon i strømmarkedet, med ekstraordinært høye priser, noe vi behandlet tidligere med kompensasjonsordninga i Stortinget.

I motsetning til under pandemien kjennetegnes norsk økonomi nå av inflasjonspress, økende sysselsetting og lav arbeidsledighet, og Norges Bank varsler økende rente. Etter mange år med unormalt lav rente og lav inflasjon er dette en ny situasjon og en utfordring for privatøkonomien til folk.

I dagens situasjon kan for omfattende pengebruk over statsbudsjettet bidra til å forsterke presset på økonomien. Det som i utgangspunktet kan se ut til å være gode tiltak isolert sett, kan i neste omgang bidra til at renten må økes ytterligere. 1 pst. økning i renten betyr 30 000–40 000 kr i økte kostnader for en vanlig familie.

Forslagene som fremmes i representantforslagene, er spørsmål og forslag som naturlig nok hører hjemme i det løpende arbeidet med budsjettene. Da er det mulig å gjøre en vurdering av hvordan dette vil slå ut på økonomien som helhet, og hvilke effekter det kan forventes å ha for finansiering av utgiftene på statsbudsjettet.

Målet må likevel være at folk skal kunne leve av egen inntekt og selv kunne håndtere prissvingninger. I den sammenheng er skattepolitikken også et viktig virkemiddel. En gjennomsnittlig familie har fått redusert skatten med ca. 16 000 kr etter åtte år med borgerlig styre. Det betyr noe hva man sitter igjen med av egen inntekt til betaling av utgifter.

For Høyre er det viktig å sikre stabilitet og god økonomisk styring. I en økonomi med lav arbeidsledighet og press på priser og renter vil det ikke være rom for alle gode tiltak over statsbudsjettet. Konsekvensen kan fort bli ytterligere renteøkninger og en forverring av folks privatøkonomi.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [16:31:23]: Nå kunne jeg kanskje nøydt meg med å si at jeg slutter meg helt til de to siste innleggene, men det er ikke sånn vi gjør det her, har jeg forstått, så jeg får gjennomføre det likevel! (Munterhet i salen)

Debatten vi har hatt i denne salen i dag, understreker noe av det spennet og de utfordringene vi står oppi om dagen. Samtidig som aktiviteten er høy, den økonomiske veksten er sterk, og arbeidsledigheten lav, vet vi at mange sliter. De er urolige for at prisene på strøm, drivstoff og matvarer skal fortsette å øke, slik at de ikke klarer å betale regningene sine. De to siste årene har det vært sånn at vi har hatt mulighet til å løse slike utfordringer som har oppstått for enkeltpersoner og næringsliv knyttet til de krisene som har oppstått, med ekstraordinære krisepakker. Det har vært både riktig og viktig, for disse tiltakspakkene ble vedtatt i en situasjon der norsk økonomi stoppet opp og nettopp hadde behov for en ekspansiv finanspolitikk for å holde hjulene i gang gjennom krisene. Det klarte vi godt.

Som vi alle er klar over, er situasjonen nå en ganske annen. Medisinen som foreskrives nå, er ikke flere ekstraordinære tiltakspakker, men at vi kommer tilbake til å gjennomføre ordinære budsjettbehandlinger to ganger i året. Det er bare da vi klarer å vurdere den samlede effekten av de tiltakene vi vedtar. Det er bare da vi kan avveie konsekvensene av avgiftsreduksjoner og målrettede økonomiske tiltak opp mot inndekning og hva økonomien totalt sett tåler av økt pengeforbruk.

Det har vært flere gode innlegg som beskriver hva som vil skje hvis vi ikke motstår fristelsen til å bruke penger på alle de gode formålene som foreslås i de to representantforslagene. Vi risikerer da en kraftigere renteøkning enn den normaliseringen av rentenivået som er forespeilet av Norges Bank. Da vet vi hvem som blir rammet hardest. Det er de som fra før har høyest gjeld og lavest inntekt.

Presidenten: Presidenten minner om at det er lov til å henvise til tidligere talere og la det bli med det! (Munterhet i salen)

Roy Steffensen (FrP) [16:33:45]: Forrige periode var jeg leder av utdanningskomiteen og hadde mange debatter med Arbeiderpartiet og Senterpartiet hvor det handlet om å redusere kompetansekrav for å komme inn på lærerskolen ved å frafalle firerkravet i matematikk. Det har de fått gjennomslag for i Hurdalsplattformen, og det ser ut som om de har fått gjennomslag for å senke kompetansekravene i Finansdepartementet også, for der har vi nå fått se masse kreative regnestykker og uvanlig bruk av statistikk hvor man framhever bare det som styrker ens egen sak, istedenfor å se totalbildet. Vi ser at minus blir til pluss, og det er helt åpenbart at Senterpartiet overvurderer folks inntekter og undervurderer folks utgifter.

I 2022 gikk vi inn i året med de største skatte- og avgiftsøkningene på over 20 år, samtidig som vi altså har fått en cocktail av økte priser på både strøm, drivstoff, matvarer og også økt rente. Fremskrittspartiet foreslo kraftfulle tiltak i oktober som ville ha motvirket det. Det ville ført til lavere utgifter for både familier og næringsliv.

For ca. et år siden var prisen på bensinstasjonen på Hove i Sandnes 12,69 kr for diesel og 13,69 kr for bensin. Nå er prisene over 20 kr. Høye priser skal vi ikke detaljstyre her i denne sal, men vi kan påvirke høye skatter og avgifter. Fremskrittspartiet har i dag foreslått å redusere avgiftene så prisene kunne blitt redusert med 7–8 kr og da kommet ned på tilsvarende nivå som de var for et år siden. Dette er politikk vi ser også er blitt gjennomført i Sverige, hvor de har redusert drivstoffavgiftene.

Her på berget er imidlertid holdningen at vi skal følge nøye med, vi skal følge situasjonen ekstremt nøye, vi skal følge den tett, vi skal vente. Det virker på argumentasjonen fra de andre partiene her som om de er mer opptatt av å sørge for at statskassen har inntekter og å fylle på den mest mulig enn å være bekymret for utgifterne til folk og næringsliv. Mens de venter på hvilke tiltak de skal sette i gang, ser vi altså at kontoen blir mindre og mindre for folk og næringsliv.

Jeg tar opp forslagene til Fremskrittspartiet i sak nr. 11.

Presidenten: Representanten Roy Steffensen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:36:43]: Jeg skal prøve å utkonkurrere dramatikken rundt Stortingets tak på aller beste måte, for Rødt er bekymret for priskrisen vi står i. Det er ikke sånn at dette er et problem for alle familier i Norge. Har man 1 mill. kr i inntekt er det

irriterende at bensinen koster mye, og at man kanskje må kutte ned på noen ting som er behagelig og fint i livet. Har man lavere inntekt, er det et stort problem hvis det varer en eller to måneder. Varer det i mange måneder, kan det bli et alvorlig problem.

Denne priskrisen kommer etter en lang periode med økende forskjeller i samfunnet vårt. De siste ti årene har den laveste halvdel av inntektsfordelingen hatt en mye lavere lønnsvekst enn den høyeste andelen av inntektsfordelingen. Det er faktisk sånn at de med lavest inntekt har hatt lavest lønnsvekst, og de med høyest inntekt har hatt høyest lønnsvekst. Det har også blitt forsterket av en usosial skattepolitikk fra den borgerlige regjeringen. Derfor er Rødt bekymret når prisene på nødvendige varer øker.

Det er viktig å understreke at dette er ikke priser på luksusvarer man lett kan nedjustere, dette er priser på varer som alle trenger, og som det også er et slags minimum for hvor mye man må bruke på. Er man f.eks. en enslig forsørger eller en singel person, må man også varme opp huset til en viss grad selv om man ikke er mange lønnsinntakere i den familien.

Rødt foreslo dette som et hastetiltak i mars. Det ble nedstemt at det skulle hastebehandles. Så la regjeringen fram sin krisepakke for Ukraina og for så vidt strømstøtte kort tid etterpå, der man heller ikke tok med noe om denne generelle priskrisen. Jeg mener det er unaturlig å sette grensen der at den delen av krisen som rammer folk i Norge, skal man ikke se på når man diskuterer krisen i Stortinget.

Jeg har flere ganger utfordret statsråden på hva som er planlagt å gjøre på dette feltet, og jeg har for så vidt forstått at det kanskje kommer. Derfor er det forslaget jeg reiser på nytt her til behandling i dag, å be regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak mot høy prisvekst. Det Rødt foreslår, er én måte å gjøre det på, men det er åpenbart mange andre måter å gjøre det på som vi godt kunne ha diskutert.

Jeg er helt enig i at vi ikke bare kan trække på gasspedalen og dermed bidra til raskere renteøkning enn det som allerede er ventet, men det er ikke alenemoren, minstepensjonisten eller noen av alle de andre familiene som sliter med å betale regningene, som skal bære kostnaden ved feilslått energipolitikk og at det har brutt ut krig i Europa. Jeg mener det finnes mange andre måter å senke aktivitetspresset i norsk økonomi på. Norges Bank peker selv på de høye oljeinvesteringene som en av hovedgrunnene til at de oppjusterer rentebanen.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i sak nr. 12.

Presidenten: Representanten Marie Sneve Martynussen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:40:00]: Norske familier og norske husholdninger er blant familiene i Europa med høyest gjeld. Så når vi skal diskutere den økonomiske politikken og de ulike grepene vi tar, må vi også ta inn over oss det faktum at det er mange familier som er sårbare for renteøkninger som er mer enn en tilbakevending til normalen. Norges Bank senket i 2020 renten kraftfullt for å holde hjulene i gang, og det har egentlig hele tiden ligget i kortene at man skal tilbake til normalen.

Men det vi vet, er at hvis vi tar feil grep med den aktiviteten vi nå har i norsk økonomi, går rentene en del høyere enn det som er normalen. Det rammer kraftfullt de familiene som har mye gjeld. Hvis man f.eks. tar en familie som anslagsvis har 5 mill. kr i gjeld, som ikke er unormalt i det hele tatt i en by som Oslo, er det klart at hvis man da får et halvt eller ett prosentpoeng mer i renteøkninger enn det som er tilbake til normalen, blir det store beløp for den familien. Det må vi ta hensyn til når vi diskuterer den økonomiske politikken, for vi må se dem som er mest sårbare.

Jeg vet at det har vært litt diskusjon om det regnestykket som jeg snakket om i spørretimen for en ukes tid siden. Men hovedpoenget i det regnestykket var nettopp det at den største kostnadsdriveren, selv bare når det gjelder normalisering, er renten for veldig mange familier. Vi kan ikke lukke øynene for det. Det som er poenget for oss som sitter enten i regjering eller på Stortinget, er å skape trygghet for folk, og en for rask økning i rentene skaper det motsatte av trygghet: Det skaper utrygghet.

Det siste halvåret har vi hatt tre store kriser. Vi har hatt en ekstrarunde på koronaen, som var røff for mange. Vi har hatt en råvarekrise som vi fortsatt står i, og vi har den forferdelige krigen vi er vitne til. Men selv med de tre store krisene ser det ut til, med det lønnsoppgjøret vi har nå – for vi har et så velorganisert arbeidsliv med gode fagforeninger og dyktige arbeidsgivere – at vi klarer å få til reallønnsvekst. Det er ingen selvfølge at man skal klare å få til reallønnsvekst nå, for det er fortsatt mye usikkerhet rundt dette året, men det er det som ligger i avtalen mellom arbeidstakere og arbeidsgivere: reallønnsvekst i år, som er kanskje et av de mest krevende årene.

Det er det vi må styre etter, å klare å få reallønnsvekst og bidra til det, men det er partene som er hovednøkkelen. Så jeg mener at når vi ser dette året, er det det er mest krevende for og tøffest for, de som har høy gjeld. Da må ikke vi gjøre nye grep som forsterker utviklingen for dem, annet enn at vi selvfølgelig må tilbake til mer normaliserte rentenivåer – slik Norges Bank har varslet – over tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Roy Steffensen (FrP) [16:43:05]: Statsråden tok opp regnestykket sitt også i innlegget. Det er ikke bare vi i denne salen som har kritisert og stilt spørsmål rundt regnestykket. Vi ser også at det er artikler i både TV 2, Aftenposten og VG hvor flere økonomer stiller spørsmål ved regnestykket.

Jeg har et veldig kort og enkelt spørsmål. Det er: Er det noen utenfor Finansdepartementet som kjenner seg igjen i regnestykket, og som går god for innholdet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:43:42]: La oss ta det ene elementet av regnestykket, som er det jeg har løftet fram mest. Det er rentesettingen, at med den varslede rentesettingen som Norges Bank har, vil det i snitt for året i år gå opp med et halvt prosentpoeng. Selvfølgelig kjenner folk seg igjen i det. De merker også når de skal betale renter at det er en forutsigbarhet i det. Det er de analysene som Norges Bank har lagt til grunn.

Når det gjelder lønnsveksten, er det jo lønnsoppgjøret som sier at det skal være 3,7 pst. – det er frontfagsmodellen, en modell som Fremskrittspartiet ofte i hvert fall umyndiggjør, det velorganiserte norske arbeidslivet, men i Norge har vi gode fagorganisasjoner. Det er 3,7 pst. som da gjør at man kommer fram til det tallet på 37 000 kr.

Så er det også viktig at når man ser på sikringsordningen for strøm, har den ført til at den voldsomme prisøkningen på strøm har blitt dempet kraftig for norske husholdninger. Det vil selvfølgelig også Roy Steffensen kjenne seg igjen i når han ser på sin egen strømregning.

Roy Steffensen (FrP) [16:44:47]: Da antar jeg at finansministeren mener at vanlige folk er de som har 1 mill. kr i nettolønn, og de får da 37 000 kr.

I svaret til komiteen skriver finansministeren også at et av argumentene for ikke å sette inn noen tiltak nå, er at det går bra i norsk økonomi, og at folk i gjennomsnitt, husholdninger i gjennomsnitt, har spart 100 000 kr gjennom de to siste årene. Samtidig er det statistikk som viser at det er flere som nå søker om avdragsfrihet på lån, folk som har mistet jobben, folk som har gått ned i lønn, og vi får et ras av inkassokrav i grupper som ikke har hatt inkassokrav før, på grunn av høye regninger.

Har ikke statsråden tatt hensyn til de statistikkene som jeg nevner her? Har han bare sett seg blind på tallene som viser at Høyres velgere har spart mye penger?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:45:47]: Jeg lurer på om representanten Steffensen hørte hva han selv sa. Han sa at det er mange som har begynt å søke om utsettelse og avdragsfrihet på lån. Det er nettopp

det jeg er bekymret for. Det er derfor jeg løfter opp utfordringen med rente hele veien, fordi det er mange som er sårbare, spesielt de som har høy gjeld, det er de som er mest sårbare. Derfor er det så utrolig viktig når vi diskuterer de ulike elementene, at vi ser den gruppen som er mest utsatt. Det er mange familier med høy gjeldsbelastning som kan få en tøff hverdag hvis man ikke styrer den økonomiske politikken godt.

Den gruppen som kommer best ut, er alle de nye folkene som kommer i arbeid. Anslagene som jeg brukte nå, er at over 70 000 nye folk kommer i arbeid i år. Det er en fantastisk velstandsvekst for de familiene der kanskje den ene, eller begge to, kommer seg i jobb. Noe av det viktigste vi gjør i den økonomiske politikken, er å sikre at vi hver dag framover nå kan sette ny rekord i antall nordmenn som går på jobb. Det er de tallene vi har akkurat nå.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:47:00]: Jeg tenkte at jeg skulle ta opp dette med gjennomsnitt. Det er ofte nyttig når en skal se på ting, men min påstand er at i et samfunn med store økonomiske og geografiske forskjeller kan det rett og slett være litt unyttig å se på. Reallønnsvekst er nettopp et gjennomsnitt, det er et rent statistisk begrep som man bruker i lønnsforhandlingene, og som er viktig i seg selv. Begrepet tar så klart ikke inn over seg at noen bor langt unna jobb og enda lenger unna en nedlagt domstol, eller har enda lengre vei til sykehus og dermed større drivstoffutgifter. Noen har færre arbeidsføre i familien sin, og ikke minst vet vi at det ikke er alle som får frontfagsrammen, hvis man ikke er tarifforganisert eller ikke er i en allmenngjort bransje. Så jeg lurer på om statsråden er enig i at gjennomsnitt ikke bestandig er målet for hvordan det går med norsk økonomi.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:48:02]: Det er alltid de store tallenes problem, og hvis man blir blind for det, kan man glemme å se hvordan enkeltmenneskene rammes. I det forrige svaret, til Fremskrittspartiet, handlet det om en av de gruppene jeg er spesielt bekymret for, og det er familier med høy gjeld, for de kan rammes ganske kraftig og få reelle utfordringer hvis rentebelastningen går mer opp enn det Norges Bank har varslet. Det er selvfølgelig vårt ansvar å ta det inn over oss.

Det er mange ting man ellers kunne løftet fram i dette regnestykket. Det klart at for Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV har det vært viktig å gi skatteutt. For eksempel får en som tjener 600 000 kr, nesten 2 500 kr i skatteutt. Hvis det er to i familien som gjør det, er det nesten 5 000 kr i skatteutt. Hvis en har barnehagebarn, får en lavere pris for barnehageplassen, hvis en har barn

i SFO, får en også lavere pris. Så det vil være utrolig mange forskjellige historier.

Men i stort er det en kjempestyrke for landet vårt at økonomien går bra, og at vi har et velorganisert arbeidsliv som gjør at vi får reallønnsvekst for det brede lag.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:49:04]: Vi deler bekymringen for de familiene som har høy gjeld. Jeg må understreke at grunnen til at det er tilfelle i Norge, er at vi har et boligmarked som absolutt ikke fungerer, og vi kunne sikkert snakket lenge om boligpolitikk.

Det jeg tenkte jeg skulle ta opp, er statsrådets åpenbare bekymring for at renten skal gå opp, som jeg deler. Men da lurer jeg på om noen har fortalt statsråden at det er et problem at staten bruker penger hvis staten også henter inn penger, eller at det er et problem at staten bruker penger på noe hvis man også kutter noe annet – altså at det er summen av den økonomiske aktiviteten som er problemet, og at man da kan gjøre tiltak for å rette seg inn mot dem som er i utsatte økonomiske situasjoner, uten å øke den delen av økonomien som skaper inflasjonspresset i dag.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [16:49:52]: Senterpartiet og Arbeiderpartiet gjorde noen helt klare prioriteringer, så det var noen grupper som f.eks. fikk mer skatt og inndratt kjøpekraft i år sammenlignet med i fjor. Det er de som har høye inntekter, de får det. Mens i en familie der kanskje den ene tjener 400 000 kr, og den andre tjener 600 000 kr, de er fagorganiserte og kanskje den ene pendler – de får ganske store skatteuttak fordi vi mente at det var en rett prioritering. Det er jo det politikk handler om. For Senterpartiet og Arbeiderpartiet har å klare å prioritere folk med vanlige, middels inntekter vært en hovedprioritet. Vi har tatt et grep og økt fagforeningsfradraget, som jeg har merket mange ganger at spesielt Fremskrittspartiet og Høyre har snakket litt lett om. Men hvorfor har vi gjort det? Det er fordi vi mener at noe av styrken i Norge er at mange er organiserte, og at det gir en trygghet. Det har vårens lønnsoppgjør også vist – hvor viktig det er at vi har et godt og velorganisert arbeidsliv.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Frank Edvard Sve (FrP) [16:51:12]: Til det å kutte drivstoffavgiftene – kva for ein pengebruk er det ein snakkar om i samband med å kutte drivstoffavgiftene? Det vert altså mindre inntekter til pengebingen til finansminister Vedum, som er så stor allereie at han rivnar. Det vert berre endå meir pengar, men det vert ikkje pengebruk før regjeringa eventuelt brukar dei pengane

– og sjansen for det er jo minimal. Finansminister Vedum har jo ikkje tenkt til å bruke pengar – det ser vi på mange område. Så kva for ein pengebruk er det eigentleg snakk om?

Trur ein at viss ein set ned drivstoffavgiftene slik at bensin og diesel kostar 15–16 kr, så vert det hamstring? Er det slik at transportnæringa vil bruke meir drivstoff enn det ho brukar i oppdraga sine rundt omkring i Noreg? – Nei. Eller ta landbruket: Vil folk i landbruket køyre mykje meir traktor eller maskiner fordi drivstoffet vert billegare? Nei, dei må bruke traktoren uansett i våronna. Det trudde eg at Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa var klar over.

I desse dagar har finansminister Vedum fått eit krav frå landbruksnæringa på 11 567 000 000 kr i landbruksoppgjeret. Er det fordi det er så høg pengebruk? Dei har fått det kravet fordi kostnadane til landbruksnæringa, transportnæringa og på alle andre område er høge på grunn av skyhøge drivstoffprisar. Det er grunnen til at transportnæringa og bygg- og anleggsnæringa i Noreg er i knestående – kostnadane har gått til himmels. Kva for ein pengebruk er det ein snakkar om? Pengebruken skjer ikkje før regjeringa brukar dei pengane som dei taper i avgifter. Då vert det pengebruk. Men det kjem jo ikkje til å skje. Så kva for ein pengebruk er det eigentleg ein pratlar om?

Det er kutt i avgifter og mindre inntekter til staten. Vi har ein pengebinge som renn over – det var 277 mrd. kr i inntekter frå olje og gass, og vi ligg an til langt over 1 000 mrd. kr. Det er ikkje behov for meir pengar. Så kva for ein pengebruk er det snakk om?

Å kutte avgifter for å berge transportnæringa, bygg- og anleggsnæringa, landbruket og alle andre næringar – det er det dette dreier seg om.

Til slutt vil eg stille eit spørsmål: Er det sannsynleg at Trygve Slagsvold Vedum, som finansminister, ikkje har tenkt å gje ei krone til landbruksnæringa fordi det er pengebruk? Eg berre spør.

Marius Arion Nilsen (FrP) [16:54:28]: Befolkningen og deler av næringslivet, som kystfiskere, entreprenører, transportører og flere andre selskaper, sliter. Det har vært vedvarende ekstreme priser på strøm, drivstoff, mat, og det har vært økende priser på mange andre felt. Enkelte deler av næringslivet går bra. Økonomien generelt går bra, men det er fremdeles store utfordringer innenfor flere forskjellige segmenter. Så hører vi hele tiden fra finansministeren og resten av regjeringen at rentespøkelset lurar, og det er jo helt riktig. Vi skal ikke bruke mer penger enn økonomien tåler, vi skal ikke overopphete økonomien. Men dette representantforslaget tar ikke til orde for å bruke mer penger, det tar til orde for å avstå fra å ta inn så mye penger. Det tar til

orde for at folk skal kunne få beholde mer av sin inntekt og for at næringslivet skal kunne få beholde mer av sine penger til å drive butikk og næringsutvikling og til å ha en sunn drift som organiserer og sysselsetter store mengder med folk.

Flere av de bransjene som virkelig rammes nå, er lavmarginsbransjer. Vi ser at man innenfor transportnæringen og innenfor kystfisket på Sørlandet nå driver med tap og subsidierer staten og andre aktører ved at de har så store kostnader til drivstoff alene at de betaler for å utføre arbeid. Det er en stor utfordring, det er meget negativt, og det er noe staten kunne gjort noe med.

Prispress i økonomien og frykt for 1 prosentpoengs renteøkning eller mer slår hardt inn hos både næringslivet og folk flest. Det er derfor det er så rart at regjeringen, med Vedum og Støre i spissen, ikke tar de grepene som kunne redusert denne utfordringen, og som kunne gjort at prispresset i økonomien ble redusert. Det kunne vært å få normalisert strømprisene ved å gjøre tiltak som vi har bedt om, med å begrense og regulere krafteksporten, men ikke minst ved gå inn for dette forslaget, som går ut på å avstå fra å ta inntekter.

Vi har sett drivstoffpriser på Svalbard som nå er halvparten av det vi ser i sørlige deler av landet, eller i hele landet utenom Svalbard. Og det er en normalsituasjon som var for et par år siden. For et par år siden – før Senterpartiet kom i regjering – var 17 kr per liter noe som Trygve Slagsvold Vedum klagde på. Nå er 27 kr per liter akseptabelt. Det er ekstreme priser, dette er ekstremt ødeleggende for næringslivet og befolkningen. EU-land har klart å innføre tiltak, og da må også Norge kunne innføre tiltak. Norge er i en særstilling ved at vi har en meget sterk økonomi. Vi har råd og muligheter til å avstå fra å ta inn disse avgiftene og til å redusere prispresset i økonomien. Stem for forslaget!

Bård Hoksrud (FrP) [16:57:45]: Én ting er i hvert fall sikkert, og det er at finansministeren må få seg en ny kalkulator. Enten er det «hicups» eller så er det noe steingærent med den kalkulatoren han bruker. Ingen vanlige folk der ute skjønner noe som helst med tanke på hva man sitter igjen med i lommeboken, slik som situasjonen er nå. Jeg hører mange historier fra vanlige folk og næringslivet, som sier at de er i ferd med å kjøre seg ut i grøfta, eller – kanskje enda verre – at de er på vei inn i kreditorenes klør fordi de ikke klarer å betale regningene sine, enten det gjelder strøm, drivstoff eller andre ting.

Jeg hører at statsråden, som fra å ha vært med i et parti som sa at det var uaktuelt å sitte i en regjering hvis drivstoffprisen var over 20 kr, plutselig har snudd helt om og prater om helt andre ting, som f.eks. renten. Ja, renten er en utfordring, men det handler om de grepene

man tar, og hvordan man tar dem. Da vil det å redusere avgifter bidra til å redusere kostnadsveksten og på den måten bidra til å redusere faren for renteøkning, osv.

Men det handler om vilje til å ta vanlige folk på alvor, som denne regjeringen har pratet om. Det gjør de definitivt ikke nå. Jeg kan ta et eksempel fra en bedrift i Kragerø som driver innenfor transportnæringen. De bruker 1 million liter diesel i året. Med 5 kr høyere drivstoffpris blir det 5 mill. kr i året. I tillegg har man et lønnsoppgjør som koster ca. 1 mill. kr ekstra for bedriften, og strømavgifter som også betyr mye penger.

Mange leverer tjenester til det offentlige, og er det noen som det er vanskelig å forhandle med for å få kompensert for økte utgifter som man ikke har noen som helst mulighet til å gjøre noe med, er det ofte det offentlige og staten. Det er en utfordring som mange står i.

Det er ganske spesielt å høre på de representantene som har argumentert imot dette forslaget fra Fremskrittspartiet. Hele argumentasjonen går på renter, men dette handler om at man kan ta grep hvis man vil. Staten flommer over av penger – det renner inn som aldri før. Men det er vanlige folk som får utfordringen og som må ta regningen. Nå er det mange vanlige folk med dårlig økonomi, som Fremskrittspartiet er bekymret for, og som vi er opptatt av, som får de store utfordringene.

Men det viktige er at statsråden skifter ut kalkulatoren og går ut og treffer folk – ikke sitter i Finansdepartementet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 11 og 12.

Sak nr. 13 [17:00:48]

Interpellasjon fra representanten André N. Skjeldstad til landbruks- og matministeren:

«Naturen er vår viktigste fornybare ressurs, og må brukes og forvaltes på en effektiv og skånsom måte. Derfor må bioøkonomien være helt sentral i det grønne skiftet. Bioøkonomien realiseres av muliggjørende teknologier som genteknologi. Nye metoder som genredigering er muliggjørende teknologi for klimatilpasning og bærekraftig transformasjon av verdens matsystemer. EU-kommisjonen tror genredigering kan bidra til å oppnå målene i blant annet Green Deal og FNs bærekraftsmål, og har derfor varslet endringer i regelverket for genteknologi. I Norge er vi imidlertid i startgropa på området. At genteknologiutvalget jobber med en NOU er ingen grunn til å vente med å ta tak i temaet her. Da vil teknologien og politikken defineres på andres premisser.

Hvordan vil statsråden jobbe for at Norge henger med i den raske utviklingen innen genteknologi for en trygg og bærekraftig bioøkonomi?»

André N. Skjeldstad (V) [17:02:14]: Naturen er vår viktigste fornybare karbonbaserte ressurs, og den må brukes og forvaltes på en mest mulig effektiv og skån-som måte. Derfor må bioøkonomien være helt sentral i et grønt skifte.

Bioøkonomien realiseres av muliggjørende teknologier som genteknologi. Nye metoder som genredigering er blitt pekt på som muliggjørere av teknologi for klimatilpassing og bærekraftig transformasjon av verdens matsystemer, bl.a. av FNs klimapanel og de vitenskapelige rådgiverne til FNs Food Systems Summit.

EU-kommisjonen tror genredigering kan bidra til å oppnå målene i Farm to Fork i Green Deal, biomangfoldsstrategiene og FNs bærekraftsmål, og har derfor varslet endringer i regelverket for genteknologi for å tilrettelegge for grønn omstilling og økt matsikkerhet. Det er et regelverk som også gjelder i Norge. I EUs ramme-program for forskning og innovasjon, Horizon Europe, står det spesifikt om mat og bioøkonomi at det er behov for å muliggjøre store framskritt innen bioteknologier som genredigering, slik at de kan bidra til å møte de store samfunnsutfordringene på en trygg og bærekraftig måte.

Norge har et unikt utgangspunkt for å utnytte potensialet i CRISPR og andre genteknologier i bionærin-gene. Vi har ambisiøse norske forskningsmiljøer og bedrifter som ønsker å satse på genredigering og andre banebrytende bioteknologier i bioøkonomien både nasjonalt og internasjonalt, f.eks. i plante- og dyreavl, sirkulærøkonomi og utvikling av nye proteinkilder til mat og fôr. Dessverre er rammevilkårene for dårlige for en slik satsing. Blant annet er det for dårlig tilgang på risikokapital som sørger for at gode ideer oppskaleres til kommersielle produkter, og det er for lite offentlige investeringer i nødvendig infrastruktur og kompetansebygging.

Mangel på offensiv satsing på forskning og innovasjon innen genteknologi i Norge vil både svekke norsk konkurransekraft innen bioøkonomi og gjøre det vanskeligere å oppnå klima- og bærekraftsmålene i matproduksjon og naturforvaltning. I tillegg gjør et utdatert regelverk og en unyansert og lite kunnskapsbasert samfunnsdebatt det risikabelt for bedriftene å satse.

Vi som politikere bør gå i front for å utvikle en konstruktiv, kunnskapsbasert og framtidsrettet politikk om teknologi med et stort endringspotensial. At genteknologiutvalget arbeider med en NOU, er ingen grunn til å vente med å ta tak i temaet her i Norge. Da vil teknologien og politikken defineres på andre premisser. NOU-en skal på grunn av forsinkelser ikke publiseres før i desember, kort tid før EU legger fram et helt nytt regelverk for genredigerte planter.

Vinduet for å påvirke EUs prosess er nå, ikke etter jul, men fordi norske beslutningstakere ikke tør å ytre noe om genteknologi og regelverk før NOU-en er ferdig, har Norge satt seg helt på sidelinjen. Det er svært uheldig, all den tid EUs genteknologiregelverk er en del av EØS-avtalen og derfor vil gjelde Norge. Det er også ekstra uheldig fordi konkrete forslag til ny regulering som diskuteres i genteknologiutvalget, egentlig er det EU etterspør.

Norge har derfor en gyllen mulighet til å sette kursen mot utforming av et mer framtidsrettet regelverk og en politikk som tilrettelegger for en teknologisk utvikling som styrker de norske verdiene om trygg, bærekraftig, samfunnsnyttig og etisk forsvarlig mat. Den muligheten sløser vi nå dessverre bort, siden vinduet for å påvirke EUs lovverk er i ferd med å lukkes mens vi fortsatt er helt tause.

Statsråd Sandra Borch [17:06:22]: Jeg vil innledningsvis understreke at det temaet representanten Skjeldstad tar opp her, berører flere statsråders ansvarsområde, herunder klima- og miljøministeren, helse- og omsorgsministeren, fiskeri- og havbruksministeren og mitt eget departement.

På matområdet er ansvaret for GMO delt mellom miljøforvaltningen og matforvaltningen. Miljøforvaltningen har ansvaret for levende GMO til all bruk som ikke skjer i laboratorier. Matforvaltningen har ansvaret for GMO som er bearbeidet slik at det ikke er formeringsdyktig, samt merkekrav, dyrkningsregler og godkjenning av såvarer.

Jeg er helt enig med representanten i at genteknologi inkludert genredigering kan spille en viktig rolle i det grønne skiftet, og ikke minst i en bærekraftig bruk av naturen. Genene til både planter, dyr og mikroorganismer kan redigeres, og endringen kan tilsvare det som ligger til grunn for tradisjonell avl. Siden genredigering er en enkel og billig teknologi, kan den innebære en demokratisering, fordi den ikke er begrenset til store multinasjonale selskaper, men også er tilgjengelig for utviklingsland og små virksomheter.

Det pågår nå veldig mye bra forskning på genredigering – internasjonalt, men også i Norge. Et eksempel er Graminor, som driver med utvikling av norske plantesorter. Graminor deltar bl.a. i et forskningsprosjekt hvor hovedmålet er å bygge kunnskap om genredigering. Dette gjøres ved å forske på mulighetene for å gjøre norske poteter motstandsdyktige mot bl.a. tørråte. Lykkes man her, kan det bety mindre avlingstap og betydelig mindre behov for sprøyting av åkre.

Samtidig bygger man kompetanse bl.a. om mulige utfordringer og risiko knyttet til teknologien. I dette forskningsprosjektet er flere aktører innenfor landbru-

ket involvert, både akademiske fagmiljøer, som NMBU, og flere norske avlsorganisasjoner, som Geno, Norsvin og AquaGen, som er med på dette kompetansebyggingssprosjektet og denne innovasjonen.

Sammen med andre produksjonsmåter er genredigering inkludert i Europakommisjonens arbeid med bærekraftige matsystemer, som representanten også viste til. Selv om genredigering i framtiden kan bidra med nyttige, nye egenskaper, må avlsmål også utnytte potensialet i den eksisterende genetiske basen, slik vi har tradisjon for i Norge.

Skal man ta i bruk GMO som er spiredyktig, må man ha tillatelse etter genteknologiloven. For å bli godkjent etter denne loven kreves det at GMO-en ikke medfører fare for miljø eller helse. Videre skal det legges vesentlig vekt på om GMO-en har samfunnsmessig nytteverdi og er egnet til å fremme en bærekraftig utvikling. Det skal også legges vekt på etikk. Dette vurderes konkret i de enkelte sakene.

Det er viktig at teknologien brukes på en forsvarlig måte, og også å unngå uønsket spredning av GMO-en i naturen, forgiftning eller sykdom. GMO-en kan også fortrengre eller utrydde andre arter. Den kan videre spre genmateriale med uønskede egenskaper, f.eks. motstandsdyktighet mot plantevernmidler eller insektangrep. Resultatet kan bli en ubalanse i naturen, og det er viktige hensyn å ha med seg.

Det har vært liten etterspørsel i Norge etter GMO. Det er en restriktiv holdning i landbruksnæringen, blant forbrukerne og i dagligvarebransjen. Men nye undersøkelser tyder nå på at det er mer positive holdninger til genredigerte produkter som fremmer samfunnsnytte og bærekraft, eller fordi det blir vanskelig å få tak i produkter som ikke er genmodifiserte.

Bioteknologirådet kom i 2018 med en tilråding om oppmykning av regelverket for genredigering, og at det skulle nedsettes et NOU-utvalg for å vurdere nærmere forslag til endringer. Som representanten er kjent med, er det nedsatt et offentlig utvalg som skal utrede spørsmålet knyttet til genteknologi, nye teknikker og regulering av genmodifiserte organismer. Jeg ser fram til å få forelagt det arbeidet og så vurdere endringer.

André N. Skjeldstad (V) [17:11:40]: Det er ingen tvil om at dette selvfølgelig blir dekket av flere departementer, men det er ganske naturlig at det er landbruks- og matministeren som svarer på det.

Bærekraft og klimatilpasninger er i vinden som aldri før. Europa går foran på dette feltet, og det vil få store konsekvenser for Norge dersom vi ikke henger med. Taksonomien til EU, FN's bærekraftsmål og biomangfoldsstrategiene kommer til å påvirke nordmenn, norske bedrifter og myndigheter i en skala vi sjelden har sett.

Er statsråden på banen og klar over hvor raskt dette vil gå? Jeg blir ikke helt klok på hva statsråden har tenkt å gjøre med bioøkonomien. Norske myndigheter bør, med utgangspunkt i relevante diskusjonspunkter fra genteknologiutvalget, bidra mer aktivt inn mot EU i prosessen med utformingen av et nytt regelverk, selv om NOU-en ikke er klar.

Norge blir påvirket av alt som skjer i EU, og vi har en statsråd og en regjering som ikke akkurat roper på mer internasjonalt samarbeid. Da burde det kanskje være i alles interesse at norske myndigheter på politisk nivå og embetsnivå arbeider aktivt opp mot EU for å sikre at de reglene som faktisk vil gjelde, også vil spille på lag med oss og den politikken vi ønsker å utføre, og at vi kan klare å henge med på dette i tide.

Jeg forstår det sånn at statsråden ikke ønsker å gå veldig tungt inn i saker om genteknologi og bioøkonomi, kanskje fordi en ikke har noen sterke ambisjoner på feltet, men jeg har likevel et konkret spørsmål til statsråden som jeg håper hun tar seg tid til å besvare. Jeg er opptatt av at vi begynner å ta grep, og at vi ser på verktøy vi kan bruke. Jeg lurer på om statsråden anser at innovasjon med genteknologi, et av de viktigste muliggjørende verktøyene for bioøkonomien, kan støttes gjennom Bionova, dersom en kan gjøre det i henhold til fondets formål. Det kan være interessant å høre noen tanker rundt det.

Samtidig savner jeg litt om dette med at genteknologi vil gi store muligheter når det gjelder å få kortreist protein – det gjelder ikke minst innenfor landbruket, men også innenfor havbruket – som vil kunne gi en bedre balanse. Det er bra det som Graminor holder på med, men jeg tror vi nå er nødt til å utvide horisonten, bl.a. ved i større grad å fokusere på kortreist protein, som jo også vil gagne den tredje verden.

Statsråd Sandra Borch [17:14:48]: Det er spennende å høre at Venstre støtter opp om regjeringens satsing på Bionova. Vi er nå i gang med å utvikle hva Bionova skal bli, og det er nettopp det landbruket har savnet fra dem som styrte landet for et år siden – virkemidler til å gjøre viktige endringer på ulike områder også innenfor dette feltet.

Jeg mener at arbeidet med utredningen som er satt i gang, vil bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere om genredigerte organismer bør reguleres på en mindre streng måte enn tradisjonelle GMO. Det er viktig å ha med seg at regelverket for GMO ble utviklet for 30 år siden og før erfaringen med praktisk bruk. Det er ingen tvil om at det er et stort behov for oppdatering av kunnskapsgrunnlaget. Det er regjeringen opptatt av å få på bordet før man vurderer eventuelle endringer. Som representanten er godt kjent med, er arbeidet med utred-

ningen godt i gang og skal være ferdig innen 1. desember 2022.

Som jeg nevnte tidligere, er GMO-regelverket utviklet for 30 år siden, lenge før genredigering var et alternativ. I forbindelse med genredigering må det samles kunnskap og gjøres en ny vurdering av alle hensyn knyttet til både utfordringer og muligheter på området. Det er viktig at vi fortsatt har et godt regelverk knyttet til GMO. Da må flere hensyn tas. Genteknologi må brukes på en forsvarlig måte, sånn at vi unngår spredning av uønsket GMO i naturen, forgiftning eller sykdom, fordi det kan utfordre, redusere og i verste fall utrydde andre arter, eller at det videre kan spre genmateriale med uønskede egenskaper som skaper ubalanse i naturen.

Så vil jeg nevne at det pågår aktiv forskning i Norge på genredigering. Regjeringen jobber på tvers av flere departementer og prioriterer ressurser til forskning og utvikling, herunder innen bærekraftig landbruk og ikke minst havbruk. Vi følger også prosessen i EU tett og nøye.

Utredningen vil gi et solid grunnlag for å vurdere eventuelle lovendringer, og jeg kan forsikre representanten om at selv om det pågår et NOU-arbeid, sitter ikke regjeringen passivt og tvinner tommeltotter i denne saken. Dette er et spennende felt som det finnes muligheter innenfor, men ikke minst må vi ta hensyn til de utfordringene som kan dukke opp.

André N. Skjeldstad (V) [17:18:14]: Normalt bruker en vel å takke for debatten, men jeg velger å takke for dialogen i denne sammenhengen. Jeg er enig i at dette handler om å innhente kunnskapsgrunnlag. Det kan det ikke være noen som helst tvil om.

I motsetning til statsråden – jeg håper jo jeg tar litt feil, at jeg kanskje er litt mer utålmodig – mener jeg det som er gjort på Graminor, er viktig, og det vi på mange måter ligger fremst i verden på innenfor gener og husdyrhold, men at det nå er viktig å se på hva som er det neste store spranget.

Det neste store spranget må skje innenfor det som er minst bærekraftig innenfor både havbruk og landbruk, og det er førkjeden med tanke på hvor man henter protein. Da tror jeg det er helt nødvendig faktisk å være fremst i skoene når det gjelder akkurat det å ha muligheten til å hente inn mer kortreist protein, som også er bærekraftig. Per i dag henter vi mye av proteinet fra mange andre deler av verden, noe som ikke er spesielt bærekraftig, både innenfor oppdrett av laks og innenfor fôr i form av kraftfôr til husdyr.

Derfor haster dette. Derfor er også statsråden forhåpentligvis litt mer utålmodig etter hvert, men det er helt

nødvendig at vi nå klarer å være fremst i skoene på dette. Dette handler om bærekraft og det ansvaret vi har for en verden som ikke er Europa, der vi henter mye av proteinet vårt. Derfor haster dette.

Statsråd Sandra Borch [17:20:26]: Jeg får vel også takke representanten Skjeldstad for en god dialog, for det er ingen tvil om at temaet som representanten tar opp, er viktig og kommer til å bli viktig også framover. Nettopp derfor ser jeg fram til at den rapporten som representantens parti satte i gang arbeidet på, kommer. Den vil også gi oss et grunnlag for å vurdere endringer.

Det er også viktig for meg å si at GMO-regelverket har fungert godt til nå, og genteknologiloven har i internasjonal sammenheng blitt trukket fram som et godt eksempel på en lov som sikrer flere hensyn, som etikk, bærekraft og samfunnsnytte.

EU har også vist interesse for denne loven og vurderer elementer av den i sin lovgivning nå, især på bærekraft, som vurderes i forbindelse med EUs Farm to Fork-strategi. Vi kan egentlig si at Norge er et foregangsland her. Det er ingen tvil om at det genetiske mangfoldet representerer veldig mange muligheter til å tilpasse planteproduksjonen til ulike vekstbetingelser, til å avle robuste og sunne husdyr og til å gjøre skogen bedre rustet i møte med klimaendringene.

Langsiktig og bred avlstilnærming har blitt en internasjonal eksportsuksess for Norge, og korn og kjøtt fra bevaringsverdige sorter og raser utgjør nye økonomiske muligheter i nisjeproduksjon. Ved eventuell bruk av genredigering i jordbruk, skogbruk og havbruk er det et viktig hensyn også å begrense mulig genetisk ensretting av produksjonene, sånn at det ikke går på bekostning av forvaltningen av det genetiske mangfoldet.

Helt avslutningsvis i denne dialogen vil jeg si at det ikke er noen tvil om at det er mye bra og spennende som skjer på området. Det blir viktig i dette videre arbeidet å ivareta alle hensynene, som både bærekraft, etikk og ikke minst samfunnsnytte, noe vi forhåpentligvis får flere svar på når rapporten blir levert. Jeg håper dette ikke er siste gangen jeg og representanten diskuterer et viktig tema for muligheter, hvor vi også må være bevisste på de utfordringene det gir oss.

Presidenten: Presidenten er ganske sikker på at det blir flere anledninger.

Debatten i sak nr. 13 er avsluttet, og dermed er også dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

